

Σταματία Καραγεωργίου - Πάπισσα

ΚΟΝΙΤΣΑ

Στα αγιασμένα αχνάρια

του αγίου Παΐσιου

Δήμος Κόνιτσας

100

3

100

MSA

ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
ΔΗΜΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ
44100 ΚΟΝΙΤΣΑ ☎: 2655024144
ΑΦΜ: 808161842 - ΔΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΟΝΙΤΣΑ

ΣΤΑ ΑΓΙΑΣΜΕΝΑ ΑΧΝΑΡΙΑ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΪΣΙΟΥ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ	
ΚΟΝΙΤΣΑΣ	
ΑΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	57433
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	20/9/2016
ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘΜ	270.092 ΚΑΡ

κωδ. εγγ. 9213

Σταματία Καραγεωργίου - Πάπισσα

ΚΟΝΙΤΣΑ

ΣΤΑ ΑΓΙΑΣΜΕΝΑ ΑΧΝΑΡΙΑ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΪΣΙΟΥ

Δήμος Κόνιτσας

Επιχειρήσεις Κοινωνικής Προστασίας - Παιδείας

ΚΟΝΙΤΣΑ

ΣΤΑ ΑΓΙΑΣΜΕΝΑ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ

ΤΟΥ ΑΓΓΙΟΥ ΠΑΪΣΙΟΥ

2023

ΚΟΝΙΤΣΑ

Κεντρική Διάθεση:
Δήμος Κόνιτσας
Τηλ. 2655023000

*Ο Άγιος Παΐσιος ο Αγιορείτης
στα βήματα του Αγίου Αρσενίου του Καπλαδόκη.*

Δυό λόγια γιά τόν αναγνώστη

Ὁ νέος Ἅγιος τῆς Ἐκκλησίας μας, Ὁσιος Παῖσιος ὁ Ἁγιορείτης, εἶναι λίαν δημοφιλής, ὄχι μόνον στούς Ἑλληνας Ὁρθοδόξους, ἀλλά καί σέ ξένους λαούς, ἰδιαίτερα στούς λαούς τῆς Ὀμόδοξης Ρωσίας.

Τά τελευταῖα χρόνια, πολλά βιβλία ἔχουν δεῖ τό φῶς τῆς δημοσιότητας, σχετικά μέ τόν ἱερόν ἄνδρα. Κάποια παρουσιάζουν, ἴσως, ὑπερβολές, μερικά καί ἀνακρίβειες, ὄχι βέβαια ἀπό κακήν πρόθεσιν, ἀλλά ἀπό τήν πολλήν ἀγάπην πρὸς τόν Ἅγιον, οἱ συγγραφεῖς τους δέν διασταυρῶνουν τά ὅσα στοιχεῖα διαθέτουν, προκειμένου νά ἐκδοθῆ τό βιβλίον τους ὅσο πιά γρήγορα γίνεται. Ἀνάμεσα στό πλῆθος τῶν βιβλίων αὐτῶν, ξεχωρίζει τό πόνημα τῆς κ. Σταματίας Καραγεωργίου - Πάπιστα μέ τόν τίτλον «Κόνιτσα. Στά ἁγιασμένα ἀχνάρια τοῦ Ἁγίου Παΐσιου», τό ὁποῖον ἐξέδωσε προσφάτως ὁ Δήμος Κονίτσης. Ἡ συγγραφέας ἦλθε ἐπανειλημμένως στήν Κόνιτσα, βρῆκε ἀνθρώπους, πού ἐγνώριζαν τόν Ἅγιον, ἔψαξε, ρώτησε, διασταύρωσε τίς πληροφορίες τῆς· καί τό ἀποτέλεσμα εἶναι αὐτό πού κρατᾶτε στά χέρια σας.

Ἡ ἔκδοσις τοῦ βιβλίου αὐτοῦ ἀποβλέπει εἰς

δύο σκοπούς: Ὁ πρῶτος εἶναι νά ἔλθουν πολλοί ἀπό ὅσους θά τό ἀναγνώσουν, σέ γνωριμία μέ τόν Ἁγιασμένον Γέροντα. Ὁ δεύτερος εἶναι, τά οἰαδήποτε ἔσοδα προκύψουν ἀπό τήν διάθεσίν του, νά προσφερθοῦν εἰς τόν Ἱερόν Ναόν τοῦ Ὁσίου, τοῦ ὁποίου ἡ ἀνάγερσις ἀρχίζει ὀσονούπω εἰς Κόνιτσαν.

Χαίροντες καί ἀγαλλόμενοι ἐπευλογοῦμεν τήν παρούσαν ἔκδοσιν, εὐχόμενοι ὅπως οἱ ἀναγνώσται βαδίσουν εἰς τά «ἀχνάρια» τοῦ Ἁγίου Παϊσίου, ὥστε μέ τίς πρεσβεῖες Του νά ἀξιωθοῦν νά γίνουν καί αὐτοί πολῖται τοῦ Παραδείσου.

Ὁ Δρυϊνουπόλεως, Πωγιωνιανῆς καί Κονίτσης
Ἄνδρέας

Ὁ Δρυϊνουπόλεως, Πωγιωνιανῆς καί Κονίτσης Ἄνδρέας

Χαιρετισμός Δημάρχου

*«Σου 'παν δεν ζει, δεν είναι πια εδώ.
Σε γέλασαν. Οι Άγιοι ποτέ δε φεύγουν...»*

Αυτά είναι λίγα μόνο από τα λόγια με τα οποία κλείνει αυτό το βιβλίο, στο οποίο περιγράφεται με αξιοθαύμαστη διεισδυτικότητα και βαθιά ενσυναίσθηση η ασκητική ζωή, η προικισμένη με θεία χαρίσματα προσωπικότητα και η ιερή πολυτίμητη προσφορά του Αγίου μας, του Αγίου Παϊσίου.

Αρχίζοντας από την ημέρα που ο Άγιος άνοιξε τα μάτια του στο επίγειο φως, στις 25 Ιουλίου του 1924, εκεί στα μακρινά Φάρασα της Καππαδοκίας, η άξια συγγραφέας, την οποία θερμά ευχαριστούμε ως Δήμος Κόνιτσας για την προσφορά της αυτή, παίρνει τον αναγνώστη από το χέρι και του κάνει ένα ανεκτίμητο δώρο, να γίνει ένας αόρατος συνοδοιπόρος του. Τον ακολουθεί σε όλες του τις επίγειες διαδρομές, παρακολουθεί επεισόδια της ζωής του, συναισθάνεται τις ταλαιπωρίες και τα σωματικά του βάσανα, νιώθει το βάρος του σταυρού που εκείνος θεληματικά και αποφασιστικά σηκώνει, ενώ συγχρόνως αφουγκράζεται τη διαρκή και ασίγαστη προσευ-

χή του κι ακούει θαρρείς τα βήματά του, εδώ, στα πέτρινα δρομάκια της Κόνιτσας.

Οι τίτλοι των δέκα κεφαλαίων του βιβλίου προϊδεάζουν πολύ εύστοχα τον αναγνώστη σχετικά με τις περιόδους της ζωής του Αγίου στις οποίες αναφέρονται. Αρχίζουν με τον «Ξεριζωμό», που υπέστησαν οι Έλληνες της Μικράς Ασίας, λόγω της αναγκαστικής αποχώρησής τους με την ανταλλαγή πληθυσμών, σύμφωνα με τη Συνθήκη της Λωζάννης. Συνεχίζονται με τα «παιδικά χρόνια», τη βιωματική του σχέση με το ξωκλήσι της «Αγίας Βαρβάρας», που έγινε το καταφύγιό του και όπου του αποκαλύφθηκε ο ίδιος ο Χριστός. Ύστερα έρχονται τα χρόνια της κατοχής, τα χρόνια που υπηρέτησε ως διαβιβαστής στο στρατό, η επιστροφή στην πόλη, οι δυσκολίες στην προσπάθειά του να ανταποκριθεί στο κάλεσμα προς τον μοναχισμό και να γίνει «Ασυρματιστής της Μητέρας Εκκλησίας» στο Άγιο Όρος.

Η συνέχεια γράφεται στην Ιερά Μονή Στομίου, όπου με πρόφαση την κακή του υγεία, ήρθε ανταποκρινόμενος στο πρόσταγμα της Παναγίας, να αναστυλώσει και να ξαναστήσει το καμένο μοναστήρι Της, αλλά και για να βιώσει πλήρως την «ξενιτεία», που συνιστά μία από τις βασικές αρχές του μοναχισμού. Εκεί υπερβαίνοντας κάθε ανθρώπινη δύναμη, κατάφερε τόσα πολλά και με τη Θεία Χάρη βοήθησε με αμέτρητους τρόπους τους ανθρώπους γύρω του. Εκεί το ολόψυχο πλησίασμα στον Θεό, τον Δημιουργό,

τον έκανε φίλο με όλα τα δημιουργήματά Του, ακόμη και με τα πιο άγρια και δηλητηριώδη ζώα.

Από το Στόμιο η προσευχή του Αγίου απλωνόταν αδιάκοπη σ' όλη την Κόνιτσα. Θεωρούσε τον κάθε άνθρωπο αδερφό και ένιωθε τον πόνο του δικό του πόνο. Έχοντας ως αντίδοτα, στη μεν φτώχεια την αγάπη του, στη δε πλάνη –που πάντα καραδοκεί– την αλήθεια του Χριστού προσέφερε πάντα την αμέριστη συμπαράστασή του, όπου υπήρχε ανάγκη, συνοδεύοντάς την με λόγο που στάλαζε βάλσαμο στις πονεμένες ψυχές: *«Μη φοβάστε, δεν πρόκειται να σας αφήσει ο Θεός!»*.

Οι δοκιμασίες της ζωής, που στο βιβλίο παρατίθενται με απέραντο σεβασμό και αγάπη, αλλά και η Χάρη του Θεού συνέχισαν να τον συνοδεύουν στα κατοπινά του χρόνια, όταν, έχοντας εκπληρώσει πια το τάμα προς την Παναγιά και παίρνοντας μαζί του στις προσευχές του την Κόνιτσα, τα βήματά του τον έφεραν στο Θεοβάδιστο Όρος Σινά και λίγα χρόνια αργότερα στο Περιβόλι της Παναγίας του Άθω. Εκεί επέστρεψε για να περάσει στις 12 Ιουλίου του 1994 στην ευλογημένη αιωνιότητα.

Το βιβλίο αυτό εκφράζει την ανάγκη των Κονιτσιωτών να τιμήσουν με θυμίαμα ψυχής τον Άγιο τους, που αξιώθηκαν να έχουν κοντά τους, μαζί τους, δίπλα τους. Τον Άγιο που με το σεπτό παράδειγμά του, με τα λόγια και τα έργα του, τους άνοιξε ιερά μονοπάτια Πίστης και

τους κληροδότησε ένα ευλογημένο πρότυπο προς μίμηση, από αυτά που μας είναι τόσο πολύ αναγκαία σήμερα.

Ο Δήμος Κόνιτσας, έχοντας βαθιά συναίσθηση του χρέους, αλλά και της Θείας ευλογίας, γονατίζει ευλαβικά και τιμά την μνήμη του Αγίου μας, του Αγίου Παϊσίου, παρακαλώντας τον να μεσιτεύσει προς τον Χριστό, για κάθε καλό στον τόπο μας και στην πατρίδα μας.

Ο Δήμαρχος Κόνιτσας

Ανδρέας Παπασπύρου

Σημείωμα της συγγραφέως

Η καταγραφή της ζωής ενός ιστορικού προσώπου κρύβει από μόνη της μεγάλες δυσκολίες. Πολύ περισσότερες, ο βίος ενός Αγίου, όπως ο Όσιος Παΐσιος ο Αγιορείτης που, όπως όλοι οι Άγιοι, κινείται στον χώρο του υπέρλογου, ενός κόσμου με τον οποίο αποκτά κανείς συμβατότητα, μόνο αφού πετάξει τα «βαρίδια» του κόσμου τούτου και σπάσει τα «πήλινα καλούπια» του.

Μέσα απ' αυτό το πρίσμα, η ύπαρξη αρκετών εν ζωή μαρτύρων που γνώρισαν τον Άγιο από τα παιδικά του χρόνια, παρέχει το πλεονέκτημα της ζωντανής κι άμεσης μαρτυρίας. Ταυτόχρονα, κρύβει τον κίνδυνο της ανάμιξης με αλλότριες ερμηνείες, που δεν αποτυπώνουν το βίωμα του Αγίου. Αντίδοτο στο πρώτο, η διασταύρωση των γεγονότων. Στο δεύτερο, η άποψη του ίδιου του Αγίου που, χάρη στην τεχνολογία, εν πολλοίς έχει διασωθεί. Ο Όσιος Παΐσιος έχει αποκαλύψει αρκετά περιστατικά της ζωής του, που έχουν ήδη δημοσιευθεί ως προϊόν απομαγνητοφωνημένων συζητήσεων, παραδίδοντάς τα με την αυθεντική τους ερμηνεία, τη δική του.

Η κάθε μαρτυρία, βέβαια, διατηρεί τη δική της αξία και η εμπειρία της συλλογής αυτών των

μαρτυριών παραμένει συγκλονιστική. Από αυτή την άποψη, η έρευνα υπήρξε για μένα προσκύνημα. Η συνάντηση με όσους τον γνώρισαν, ήταν χαρά και ξεδίψασμα. Ελπίζω να μην τους ενόχλησα πολύ. Εκείνοι με δέχθηκαν με αγάπη και μου προσέφεραν απλόχερα την φιλοξενία τους, ακόμα κι όταν νόμιζαν ότι δεν έχουν τίποτα σημαντικό να καταθέσουν.

«Βοηθήθηκα πολύ απ' όλους, για να κάνω κατά κάποιον τρόπο το λίχνισμα των πληροφοριών και να μείνει μόνο το καθαρό σιτάρι στην σακκούλα των στοιχείων»¹.

Με τα λόγια αυτά ο Όσιος Παΐσιος κατέγραψε τη δική του εμπειρία από τη συλλογή στοιχείων για τον βίο του Αγίου Αρσενίου του Καππαδόκου. Ομολογώ ότι δεν θα μπορούσα να βρω λόγια που να με εκφράζουν καλύτερα.

Σε κάθε περίπτωση, η ακρίβεια είναι κύριο ζητούμενο. Ίσως τα γεγονότα να μην περιγράφονται με τον τρόπο που κάποιοι θα ήθελαν, ίσως να έχουν διαφωνίες σε λεπτομέρειες. Ωστόσο, ο Όσιος Παΐσιος έχει δώσει απάντηση και σ' αυτό.

«Ο σκοπός μου φυσικά δεν ήταν να κάνω επιστημονική εργασία, αλλά να συγκεντρώσω μόνο τον πνευματικό του πλούτο, για να τραφεί καμιά ψυχή. Εάν έβρεχε ή χιόνιζε την ημέρα που γεννήθηκε ή αν ο Τούρκος τζανταρμάς ήταν απ' το Γιαχ-Γυαλί ή από τη Νίγδη, ούτε κι αυτό με ενδιέφερε.»²

Ανάλογα, λοιπόν, αν ένα περιστατικό συνέβη

τον έναν ή τον άλλο χρόνο ή αν το τάμα έγινε εδώ ή εκεί, δεν αλλοιώνει την ουσία.

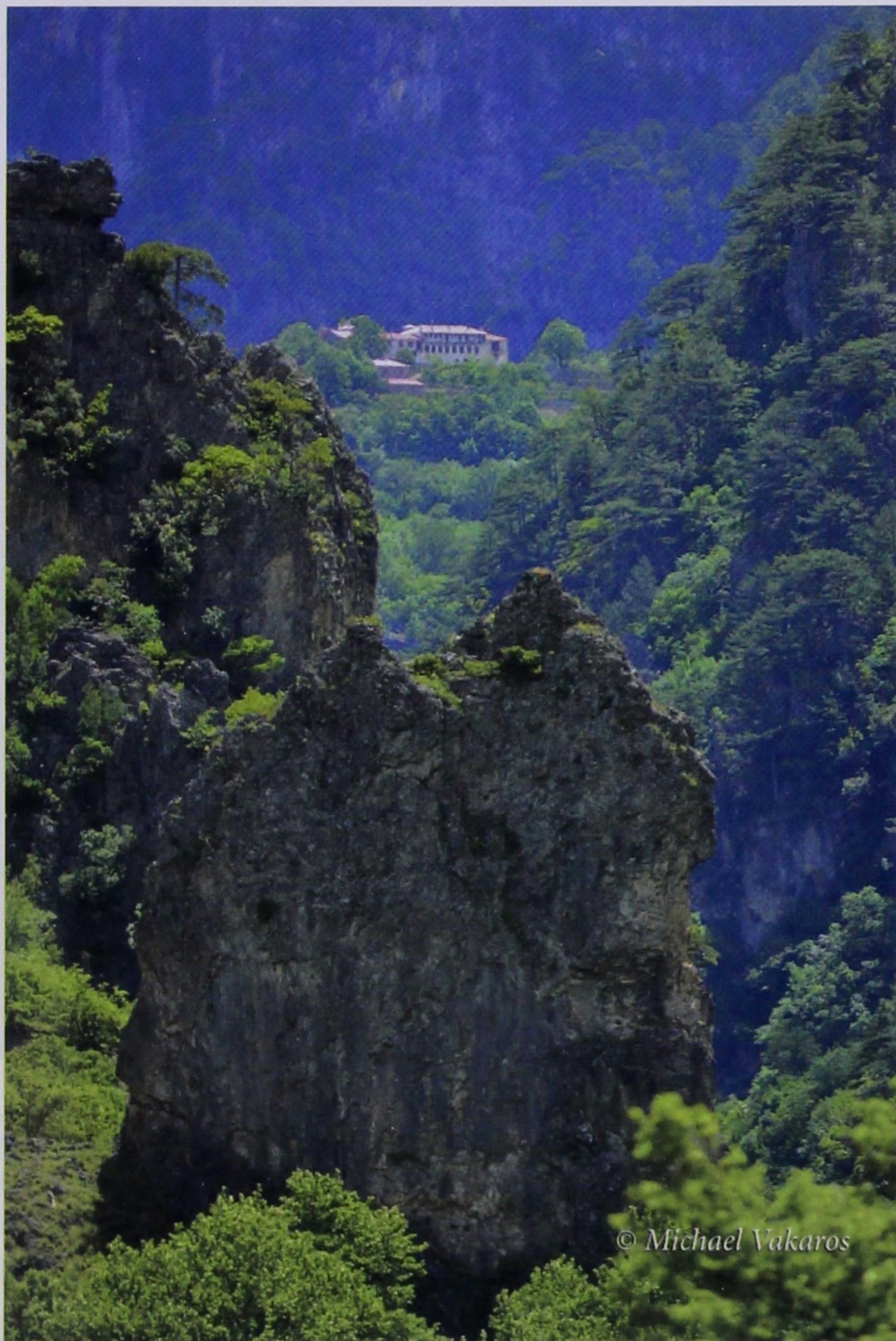
Αν κάποιος περίμεναν μέσα απ' τις γραμμές να διαβάσουν για τα ατέλειωτα θαύματα ή τις προφητείες του Αγίου, φοβάμαι ότι θα απογοητευτούν. Τα θαύματα δεν είναι αυτοσκοπός, ούτε προσφέρονται για λόγους γνωσιολογικούς ή ψυχαγωγικούς. Από αυτήν την άποψη, η δραστηριότητα του Οσίου Παϊσίου δεν τερματίστηκε με την κοίμησή του, μάλλον τότε απέκτησε μεγαλύτερη αμεσότητα. Όσο παράξενο κι αν ακούγεται, η πίστη κάνει θαύματα, αλλά δεν χρειάζεται θαύματα. Πίστη είναι η απόλυτη βεβαιότητα ότι ο Παντοδύναμος και Πανάγαθος Θεός, ως Δημιουργός των φυσικών νόμων, έχει απαράγραπτα την ευχέρεια να τους αλλάζει όποτε θέλει και δεν διστάζει να το κάνει, όποτε αυτό εξυπηρετεί –όχι μια χοϊκή απαίτηση αλλά– το σχέδιο της σωτηρίας. Το ερώτημα που αφορά εμάς είναι, τί έκανε ο Άγιος για να αποκτήσει τόση παρρησία προς τον Θεό, ώστε η ευχή του να Τον «αναγκάζει» να παραβαίνει τους νόμους που έφτιαξε.

Προσπαθώντας να δώσει απάντηση σ' αυτό, η έρευνα –και η διήγηση του βιβλίου αντίστοιχα– περιορίζεται στα χρόνια που ο Όσιος Παΐσιος έζησε στην Κόνιτσα και που, αθροιστικά, συμπληρώνουν τη μισή του ζωή. Ελπίζω ο αναγνώστης να μην εκλάβει αυτό το πόνημα ως βιογραφία μισή. Το υπόλοιπο του βίου του είναι ασφαλώς πλουσιότερο, ένα ξεχείλισμα της πλού-

σιας Θείας Χάριτος που του δόθηκε. Ωστόσο, είναι εξ ίσου σημαντικό να ανακαλύψουμε τον τρόπο με τον οποίο «γέμισε» το δοχείο του ώστε να υπερχειλίσει και να σκορπίσει στην οικουμένη ουράνια μοσχοβολιά. Αυτό το ξεχειλίσμα θεμελιώθηκε στις απαρχές της βιωτής του, όπου ο πόθος του να περάσει απ' το «κατ' εικόνα» στο «καθ' ομοίωσιν» εκδηλώνεται ανάγλυφος και σημαδεύει τα σταυροδρόμια του. Για τον ίδιο, η ψυχή του υπήρξε μια ξυλόγλυπτη εικόνα που καλλιτεχνούσε αδιάκοπα κι εντατικά από την αρχή ως το τέλος. Ακόμα κι ο Όσιος Παΐσιος ξεκίνησε από τις μικρές επιλογές για να ανέβει στα δυσθεώρητα ύψη κι είναι ανάγκη να ξέρουμε πώς αντιμετώπισε εκείνος τα ανθρώπινα διλήμματα για να αντιμετωπίσουμε κι εμείς τα δικά μας.

Τιμή αγίου, μίμησις αγίου, κατά τον Άγιο Ιωάννη τον Χρυσόστομο. Για να σπάσουμε, λοιπόν, τα «πήλινα καλούπια» μας, δεν χρειάζονται θαύματα, αλλά βήματα. Αυτή είναι η ουσία, όπως και η φιλοδοξία του βιβλίου. Ν' αποκαλύψει τα δικά του βήματα, αυτά που μας καλεί ν' ακολουθήσουμε, από τη γη στον ουρανό. Αμήν.

Σταματία
Καραγεωργίου - Πάπιστα

© Michael Vakaros

*Ιερά Μονή Στομίου,
μέσα απ' τον φακό του Μιχαήλ Βακάρου*

Α΄ ΞΕΡΙΖΩΜΟΣ

«Η εμπιστοσύνη στον Θεό για ό,τι δεν γίνεται ανθρωπίνως, είναι μια μυστική συνεχής προσευχή με θετικά αποτελέσματα.» Όσιος Παΐσιος³

Βήματα...

Τ' ακούς ακόμα στα πέτρινα δρομάκια της Κόνιτσας ν' ακροπατούν πάνω στις λίθινες πλάκες.

Βήματα ανάλαφρα...

Βήματα μιας πορείας σταθερής και υψωτικής...

Τα βήματα ενός Αγίου...

Του δικού μας Αγίου...

Η ζωή του Οσίου Παϊσίου σημαδεύτηκε ανεξίτηλα από έναν σταυρό. Κάτω απ' τη σκιά του σταυρού ξετυλίχτηκε η επί γης πορεία του. Μ' αυτό το φόρτωμα του σταυρού πορεύτηκε. Ένα φόρτωμα που, όχι απλώς κουβάλησε στους ώμους αγόγγυστα σ' όλα του τα επίγεια μονοπάτια, αλλά φρόντιζε ο ίδιος ν' αυξάνει το βάρος του με τις πνευματικές του ασκήσεις, να τον κάνει να μοιάσει στον βαρύτατο σταυρό του Κυ-

ρίου. Γιατί ο πιο μεγάλος πόθος του ήταν να μιμηθεί τον Θεό Πατέρα που αγάπησε βαθιά, πλατιά, μεστά. Κι όμως, αυτή η «αλλόκοτη» – για μας τους «γνωστικούς» – επιλογή ήταν η ίδια η δύναμή του...

Η γέννησή του ανέτειλε σημαδεμένη κι αυτή μ' έναν σταυρό, μια κι ο ερχομός του ζυμώθηκε με τον ξεριζωμό...

Το όγδοο παιδί του Πρόδρομου και της Ευλογίας ήρθε ανήμερα της Αγίας Άννας, στις 25 Ιουλίου του 1924, χωρίς να βρει μπροστά του τη χαρά και τα χαμόγελα που πρωταντικρίζει μια καινούργια ζωή. Λες κι ήταν αυτό το βρέφος που έφερε στα μακρινά Φάρασα, στα βουνά της Καππαδοκίας, την τρομερή είδηση της αναγκαστικής αποχώρησης των Ελλήνων απ' όλη τη Μικρά Ασία⁴.

Μέσα στη μαύρη συμφορά, ο Θεός είχε φροντίσει να στείλει στους πιστούς Φαρασιώτες έναν ολόδικό τους «Μωϋσή». Τον μοναχό Αρσένιο, τον εφημέριο του χωριού που με το ασκητικό του πνεύμα, την ευλάβεια, τους αδιάκοπους αγώνες του προς την τελειότητα, είχε ελκύσει πλούσια τη χάρη του Θεού και το ίδιο πλούσια τη σκορπούσε τριγύρω. Αυτή η Χάρη ήταν τόσο άμεσα ορατή, ώστε οι Φαρασιώτες μαρτυρούν ακόμα τα πάμπολλα θαύματα που 'χανε δει απ' τον ασκητικό καλόγερο, που 'ταν γι' αυτούς παπάς και δάσκαλος, γιατρός μα και προστάτης. Αυτός τους ευλογούσε και χάνονταν οι αρρώ-

στιες τους, αυτός με την αδιάκοπη προσευχή γινόταν η ασπίδα τους από τις επιβουλές των άτακτων Τούρκων, από τους Τσέτες που 'ταν ο φόβος και ο τρόμος των ελληνικών χωριών. Είχε κερδίσει επάξια τον βαθύ σεβασμό των Φαρασιωτών, που τον αγαπούσαν και τον εμπιστεύονταν κι έλεγαν γι' αυτόν με θαυμασμό ότι «η ευχή του τρυπάει και το λιθάρι». Δίκαια λοιπόν ο μοναχός Αρσένιος, πολύ πριν γίνει ο Καππαδόκης Άγιος Αρσένιος όλων των πιστών, έγινε ο ταγός, ο Χατζηεφεντής των Φαρασιωτών.

Μέσα στην αναστάτωση της φυγής, οι Φαρασιώτες βρέθηκαν απασχολημένοι με τις ετοιμασίες της θλιβερής αναχώρησης. Με περίσκεψη κι αίσθημα ευθύνης άρχισε να ετοιμάζεται κι ο Χατζηεφεντής. Πρώτη του μέριμνα να βαπτίσει όσα παιδιά ήταν αβάφτιστα, να 'χουν τη Χάρη και την ευλογία του Θεού σ' αυτόν τον Γολγοθά, μήπως χαθεί κάποιο απ' αυτά στον μακρύ δρόμο. Ανάμεσά τους, κι ετούτο το βρεφούδι μόλις δεκατριών ημερών, το παιδί του Προδρόμου και της Ευλογίας.

Βέβαια, στα Φάρασα δεν ήταν σπάνιο ο καλόγερος να μην κάνει τα χατίρια των γονιών και να δίνει στα μωρά ονόματα άλλα απ' αυτά που του ζητούσαν, ονόματα άγνωστα, παράξενα. Με τον παράδοξο αυτόν τρόπο προστάτευε τους χωριανούς από τα γλέντια και τις ατέρμονες οινοποσίες με τις οποίες οι Φαρασιώτες είχαν συνδέσει τις ονομαστικές εορτές, όπως κι απ' τους καυγάδες και τις συμπλοκές στις οποίες κατέλη-

γαν συνήθως. Πολλοί, κρίνοντας επιδερμικά, το έβλεπαν σαν μια απ' τις πολλές «ιδιοτροπίες» του καλόγερου. Όσοι όμως έμπαιναν στον κόπο να εξετάσουν πιο βαθιά, συνειδητοποιούσαν ότι με τέτοια εξωτερικά «καπιά»⁵ σκέπαζε τα πολλά χαρίσματα που ο Θεός του 'χε δωρίσει.

Μόλις πήρε στα χέρια του ετούτο το μωρό, κάτι ιδιαίτερο αισθάνθηκε ότι τον έδενε μαζί του. Στράφηκε άξαφνα προς τη γιαγιά του παιδιού για να της πει:

–Ε, Χατζηαννά⁶, τόσα παιδιά σου βάφτισα! Δεν θα δώσεις και σ' ένα τ' όνομά μου;

Χωρίς να περιμένει απάντηση, ορίζει στη νονά:

–Αρσένιο να το πεις!

Και στους γονείς που προσπαθούν να διαμαρτυρηθούν:

–Εσείς καλά θέλετε ν' αφήσετε άνθρωπο στο πόδι του παππού, εγώ δεν θέλω ν' αφήσω καλόγερο στο πόδι μου;

Έτσι ονομάστηκε «Αρσένιος» το βρέφος που έμελε ν' ακολουθήσει

*Ο μικρός Αρσένιος
στην αγκαλιά της μητέρας
του Ευλογίας*

με συνέπεια τα βήματα του Αγίου που το χαρίτωσε με το βάπτισμα, για να γίνει αργότερα ο Όσιος Παΐσιος όλων των πιστών.

Τι να 'ταν τούτο; Προφητεία ή προόραση; Κανείς δεν ξέρει για να πει με βεβαιότητα. Ο ίδιος ο Άγιος Παΐσιος αργότερα θα σχολιάσει:

«Είτε η ευχή του ενήργησε ή το είδε με το προορατικό του χάρισμα. Και τα δυο φανερώνουν Άγιο άνθρωπο»⁷.

Για κείνον άλλωστε, αυτή ήταν πάντα η ουσία. Ότι ευλογήθηκε να φέρει το βαρύ όνομα ενός Αγίου. Και όφειλε να πορευτεί με τη βαθιά αίσθηση του χρέους να φανεί αντάξιος, να σταθεί πραγματικά κι ειλικρινά «καλόγερος στο πόδι του».

Αφού ο Χατζηεφεντής μύρωσε όλα τα μωρά και τα ανέθεσε στην άγρυπνη προστασία της Θείας Χάριτος, έμενε πλέον απερίσπαστος για να φροντίσει τα Όσια κι Ιερά. Ξεχώρισε εικόνες κι Άγια Λείψανα. Μαζί με το χωριό, θα ερημώνανε κι οι πενήντα εκκλησιές του. Έπρεπε να φροντίσει και τα Ιερά Σκεύη των ναών. Πώς να τα κουβαλήσουν όλα με τις συνθήκες ενός τέτοιου διωγμού. Μα ό,τι επρόκειτο να μείνει πίσω, έπρεπε να φυλαχτεί απ' τους Τούρκους, να γλυτώσει απ' τη βεβήλωση. Μια ολόκληρη βδομάδα έσκαβε, άλλοτε στην κεντρική εκκλησία κι άλλοτε πέρα, στο Κοιμητήρι. Έσκαβε κι έθαβε τα αγιασμένα σκεύη. Τα εμπιστεύθηκε στους προστάτες του χωριού, τους Οσιομάρτυρες Βαραχήσιο και Ιωνά⁸. Κάποια άλλα όρισε να τα

φυλάξουνε οι προσφιλείς νεκροί καθώς θα περιμένουν την Ανάσταση.

Παραμονή της Παναγιάς μπήκε το «ευλογητός» στην προσφυγιά. Πάνω στα ζώα τα παιδάκια, μέσα σε κάσες ανά δυο ή οι πολύ γέροι με τρόφιμα και πράγματα πρώτης ανάγκης. Οι υπόλοιποι πεζοί. Έναν μήνα ολόκληρο παράδερνε το τραγικό αυτό καραβάνι, ώσπου να φτάσει με τα πόδια στη Μερσίνα⁹ για να πάρει το καράβι κι από κει να φτάσει ως τον Πειραιά. Τουλάχιστον θα βγαίνανε σε ελεύθερο ελληνικό λιμάνι, θα συναντούσαν αδελφούς που πίστευαν στον ίδιο Θεό, στην ίδια Παναγία...

Μεσ' στο καράβι τούς βρήκε ο πρώτος κλονισμός. Δυο ναύτες άρχισαν να μαλώνουνε για αιτία ασήμαντη. Τα αίματα άναψαν. Επάνω στον καυγά άρχισαν να βρίζουνε τον Χριστό και την Παναγία... Γύρισαν και τους κοίταξαν βουβοί, στα μάτια ζωγραφίστηκε μια απορία ανάμεικτη με φρίκη. Έλληνες είναι τούτοι; Χριστιανοί; Ούτε οι Τούρκοι δεν έβριζαν έτσι τον Χριστό! Οι παππούδες τους υπέμειναν για εκατοντάδες χρόνια ανομολόγητα δεινά, χύσανε αίμα για να κρατήσουν τον Χριστό! Οι ίδιοι, ξεριζωμένοι παραδέροναν για το άγνωστο για να φυλάξουνε αυτήν την πίστη! Κι ετούτοι τους την τσαλαπατούσαν χωρίς λόγο, χωρίς ντροπή... Η φρίκη από τα μάτια κύλησε στην καρδιά και έγινε αγανάκτηση. Τους άρπαξαν και τους πετάξανε στη θάλασσα. Μήπως συνέλθουν με το κρύο νερό. Και ευτυχώς, που οι ναύτες σαν θαλασσινοί, ήξεραν καλό κολύμπι.

Σ' αυτό το απaráκλητο καράβι το φορτωμένο ασφυκτικά, ένας ναύτης βιαστικός δεν πρόσεξε το μικρό φασκιωμένο μπογαλάκι και πάτησε πάνω στο μωρό. Η Ευλογία αλλοφρόνησε νομίζοντας ότι ξεψύχησε κι άρχισε να σκούζει. Μια απ' τις συγχωριανές, ανοίγοντας τις φασκιές περίλυπη, διαπίστωσε ότι το μωρό, όχι μονάχα ήταν ζωντανό, αλλά δεν είχε πάθει τίποτα απολύτως.

Ανήμερα του Σταυρού αντικρίσανε λιμάνι ελληνικό. 14 Σεπτεμβρίου. Λες κι ο Σταυρός υψώθηκε εκείνη τη χρονιά για να υποδεχτεί τους σταυρωμένους πρόσφυγες, να μεταγγίσει δύναμη κι αναψυχή σ' όποιον κατέφευγε κάτω απ' τη σκιά του. Ο μικρός Αρσένιος δεν είχε συμπληρώσει ακόμα ούτε δυο μήνες ζωής. Μα ο Σταυρός έδενε άλλον έναν κόμπο στο κομποσκοίνι της δικής του βιωτής. Υψωνόταν και ταυτόχρονα έσκυβε να σημαδέψει εκείνο το παιδί με δύναμη και έλεος, με αγώνα και θυσία...

Στον Πειραιά άρχισε να σκορπίζει το χωριό. Όταν ξεκίνησαν για Κέρκυρα όπου τους έστελναν, κάποιοι προτίμησαν να μείνουν στην Αθήνα. Κι από κει, απ' το κάστρο της Κέρκυρας όπου οι υπόλοιποι στριμώχτηκαν προσωρινά, κάποιοι έφυγαν για Δράμα, άλλοι για το Πλατύ. Όπως ο Χατζηεφεντής είχε προειπεί...¹⁰ Εκεί, τους άφησε ο ταγός. Αφού οδήγησε το ποίμνιο με ασφάλεια, παρέδωσε το πνεύμα ο γηραιός Χατζηεφεντής διαλέγοντας για τον εαυτό του την αιώνια πατρίδα του ουρανού. Και ήταν 10 Νοεμβρίου 1924.

Οι Φαρασιώτες που απέμειναν, μαζί κι η οικογένεια του Πρόδρομου Εζνεπίδη με τα έξι απ' τα οκτώ παιδιά – μια και τα άλλα δυο είχαν πεθάνει πολύ μικρά – πέρασαν κι άλλους μήνες στο Κάστρο μέχρι να τους στείλουν στην Πλαταριά, έξω απ' την Ηγουμενίτσα. Εκεί, ανάμεσα στις παράγκες και τ' αντίσκηνα όπου έμειναν ξεχασμένοι για ενάμιση χρόνο, έκανε ο μικρός Αρσένιος τα πρώτα άγουρα βήματα. Υπήρχαν κάποια τούρκικα χωριά στην περιοχή που οι κάτοικοί τους, με την ανταλλαγή θα έπρεπε να φύγουν στην Τουρκία. Περίμεναν οι Φαρασιώτες με υπομονή να εφαρμοστεί η συνθήκη της Λωζάννης για να μοιραστούν σ' αυτούς σπίτια και χωράφια ανταλλάξιμα. Μάταια περίμεναν. Η Οδύσειά τους δεν έλεγε να φτάσει σ' ένα τέλος. Κάποτε ήρθε ένας Τούρκος στον καταυλισμό κι είπε στον Πρόδρομο που εδώ και δεκαετίες ήταν ο πρόεδρος του χωριού:

–Εσείς θα φύγετε, εμείς θα καθίσουμε!

Ταράχτηκε εκείνος. Τι λόγος ήταν αυτός που άκουσε; Ρωτώντας έμαθε ότι οι Τούρκοι είχαν δωροδοκήσει δυο βουλευτές κι εκείνοι πέτυχαν να καταγραφούν ως Αλβανοί Μουσουλμάνοι, ώστε να εξαιρεθούν από την υποχρέωση της ανταλλαγής! Αναστατώθηκε! Κατέβηκε αμέσως στην Αθήνα. Προσπάθησε. Αλλά ήταν πλέον αργά. Το θέμα είχε κλείσει. Το μόνο που μπορούσε να γίνει, ήταν να μεταφερθούν κάπου αλλού. Μόλις επέστρεψε, ήρθε εντολή να φύγουν για την Κόνιτσα. Κι έμελε ο τόπος αυτός να γίνει η

δεύτερη πατρίδα του μικρού Αρσένιου, το σκη-
νικό για τα πρώτα πνευματικά του βήματα. Ή-
ταν τότε μόλις δυο χρονών.

*Η Κόνιτσα με τον Αώο να ρέει δίπλα της
ανάμεσα στον Σμόλικα και την Τύμφη.*

Β' ΠΑΙΔΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ

«Είτε καθρέφτης είναι κανείς είτε καπάκι από κονσερβοκούτι, εάν δεν πέσουν οι ηλιακές ακτίνες (πάνω του), δεν λαμποκοπάει.» Όσιος Παΐσιος¹¹

Κόνιτσα...

Ένας χείμαρρος από πέτρινα καστρόσπιτα που στριμώνονται –θαρρείς– για να χυθούν απ' τη χαράδρα προς τον κάμπο. Ο Σμόλικας, ψηλός και επιβλητικός, στέλνει αδιάκοπα ανασες δροσερές από τις χιονοσκεπαστες βουνοκορφές του προς την Τύμφη. Τα έλατα αλύγιστα, αγέρωχα, ίδια με ακοίμητους φρουρούς, ορθώνονται και στεφανώνουνε την πόλη. Λες κι είναι αυτά οι πολεμίστρες ενός φυσικού οχυρού, ενός κάστρου άπαρτου, που ανύσταχτο εποπτεύει την πεδιάδα. Και δίπλα τα νερά του Αώου, γάργαρα και κελαρυστά ξεχύνονται απ' το επιβλητικό φαράγγι σκοντάφτοντας πάνω στα βράχια, μεσ' στη βιασύνη να προλάβουν να ενωθούν με τα νερά του Βοϊδομάτη.

Αυτό αντίκρισαν οι Φαρασιώτες φτάνοντας. Κι ίσως λιγάκι να μαλάκωσε, να γλύκανε μια

στάλα η καρδιά απ' τη σκληράδα και την πίκρα του ξενιτεμού. Αυτή η εικόνα, όμορφη σαν ζωγραφιά, θύμιζε κάτι απ' τη χαμένη τους πατρίδα. Κάπως έτσι ήταν και τα Φάρασα. Λιάζονταν απλωμένα στην πλαγιά, κάπου στο βάθος της χαράδρας που χώριζε τα δυο βουνά, τον Ταύρο απ' τον Αντίταυρο, που κι αυτά, πανύψηλα και χιονοσκεπαστα, έστελναν την ίδια παγωμένη ανάσα. Λίγο πιο πέρα απ' το χωριό ο Ζαμαντής, όπως εδώ ο Αώος, κυλούσε βιαστικός μεσ' στο φαράγγι του κι αδιάκοπα συνόδευε με το τραγούδι του γάργαρου νερού τους ήχους της καθημερινής ζωής που εκεί ποτέ δεν υπήρξε ανέμελη. Μόνο τα ερείπια του κάστρου λείπανε, αυτού που δέσποζε στην κορυφή, όπως εδώ απλώνονται τα έλατα του δάσους. Κι οι Τσέτες... Οι Τσέτες που δεν άφηναν σε ησυχία τα χριστιανικά χωριά. Πάλι καλά... Από αυτούς τουλάχιστον, δεν θα 'χανε να κινδυνέψουν κι άλλο...

Αλλά ούτε εδώ η ζωή ήταν εύκολη. Πριν απ' τους Φαρασιώτες άλλοι πρόσφυγες είχανε ρίξει άγκυρα στα μέρη αυτά. Απ' την Καππαδοκία κι αυτοί, απ' το Μιστί. Είχαν ήδη πάρει τα καλύτερα απ' τα ανταλλάξιμα χωράφια. Λίγα απέμεναν. Τα πιο άγονα, τα πιο απόμακρα. Ο Πρόδρομος, ως φυσικός ηγέτης των Φαρασιωτών, παίρνοντας πάνω του την ευθύνη, σαν πατέρας μοίρασε σ' όλους δίκαια κι αρκέστηκε σ' ό,τι περίσσεψε, στο πιο αχάριστο, πιο σκληροτράχηλο κομμάτι γης. Με τη βοήθεια του Θεού θα έτρεφε μ' αυτό την οικογένεια που ήδη μετρούσε εννέα

στόματα μαζί με τη γιαγιά. Και δυο ακόμα, που έμελε να προστεθούν σε λίγα χρόνια.

Τέτοιες εικόνες στάλαζαν στην απαλή ψυχή του Αρσένιου. Του δίκαιου και φιλόξενου πατέρα, που η φτώχεια και η προσφυγιά δεν του άλλαξαν τη συνήθεια να μετατρέπει σε πανδοχείο το φτωχόσπιτο. Της οικογένειας ολόκληρης να συνάζεται για προσευχή μπροστά στο εικονοστάσι. Της μάνας, που έκανε τη λάτρα του σπιτιού μονολογώντας την ευχή¹². Ή της Χατζή-Χριστίνας, της γιαγιάς, που αντί για παραμύθια, τον έπαιρνε κοντά της για να του διηγηθεί ιστορίες απ' το Ευαγγέλιο και βίους κάποιων Αγίων. Κι όταν τελείωνε, του έδειχνε τις εικόνες που 'χε φέρει απ' τα Φάρασα και κει τον μάθαινε να προσκυνά, να κάνει τον σταυρό του. Ανάμεσά τους και μια εικόνα που έδειχνε τον Χριστό παιδί να βοηθά τον Ιωσήφ στο ξυλουργείο. Αυτή η εικόνα, η τυπωμένη σε παλιό χαρτί, τυπώθηκε ανεξίτηλα στην παιδική ψυχή του.

Αυτά ήταν τα αναλλοίωτα χαράγματα που σφιχτοδέθηκαν με τα πρώτα του βήματα, για να γίνουν λιβάνι και στακτή, χαλβάνη κι όνυχας¹³, ροδόσταμο και μαγνησία. Κι όσο περνούσε ο καιρός, επίμονα ζυμώνονταν στην τρυφερή καρδιά, ώστε να προσφερθούν στον Κύριο ως ευωδιαστό θυμίαμα μαζί μ' όλη την ύπαρξή του.

Ανάμεσα σε τούτα τα πρώιμα χαράγματα, βαθιά σημάδια άφησε κι η εικόνα του Χατζηεφεντή. Από το σπίτι τους δεν έλειψαν οι διηγήσεις γύρω απ' τον Άγιο Αρσένιο. Αλλά για τούτον

τον μικρό, ποτέ δεν ήταν αρκετές. Γι' αυτό έπαιρνε τον δρόμο για το σπίτι του γείτονα, του ψάλτη που είχανε στα Φάρασα και που τον λέγανε Πρόδρομο κι αυτόν. Πήγαινε να «θηλάσει» –όπως χαρακτηριστικά θα πει αργότερα ο ίδιος ο Όσιος Παΐσιος– στα λίγα βιβλία του Αγίου που ο ψάλτης του είχε περισώσει. Και πιο πολύ, για να ρουφήξει το μεγαλύτερο, το «ζωντανό»

Η πατρική οικία του Αγίου στην Κόνιτσα

βιβλίο –όπως έλεγε– που ήταν ο ίδιος ο Πρόδρομος. Μια και συνόδευε τον Άγιο συχνά, είχε ν' αποκαλύψει πολλά απ' τα θαύματα και τα κηρύγματά του. Και κουρνιασμένος δίπλα του, ζητούσε με τις ιστορίες αυτές να σβήσει τη δίψα

του, μια δίψα αλλιώτικη, πιεστική. Να ζεσταθεί απ' τη φλόγα που ένιωθε να καίει μέσα του, που, όσο την έτρεφε, εκείνη θέριευε ανικανοποίητη, χόρταινε για λίγο καιρό και πάλι επέστρεφε α-χόρταγη και πιο απαιτητική.

Στην αρχή ίσως να 'ταν τα λόγια του Αγίου Αρσενίου στη δική του βάπτιση, εκείνα που τον έσπρωξαν να λέει από μικρός ότι σαν θα μεγάλωνε, θα γινόταν καλόγερος. Τόσες φορές το 'χε ακούσει απ' τους μεγάλους. Αλλά μια στείρα θύμηση, που όσο περνούν τα χρόνια γίνεται απόμακρη και θολή, δεν αρκεί για να σημαδέψει τη ζωή του ανθρώπου. Ίσως να ήταν η ίδια η παρακαταθήκη του Χατζηεφεντή, αυτή που άφησε κληρονομιά λίγο πριν ξεψυχήσει. Ο Πρόδρομος ο γείτονας, που ήταν εκεί, του το 'χε αναφέρει: *«Την ψυχή, την ψυχή να φροντίζετε περισσότερο και όχι τη σάρκα, που θα πάει στο χώμα και θα τη φάνε τα σκουλήκια»*¹⁴.

Έτσι άρχισε να φροντίζει την αθάνατη ψυχή, όπως έκανε ο Χατζηεφεντής. Να περιθάλλει τη μικρή φλόγα μέσα του, που την ενδυνάμωνε με τα πρώιμα γυμνάσματα, τη νηστεία, την ηθελημένη κακοπάθεια, τις μετάνοιες, τις άγουρες προσευχές, που τις χαρίτωναν οι πρεσβείες του Αγίου Αρσενίου. Η φλόγα αυτή τον οδηγούσε να κρεμάει την κάθε ελπίδα στον Πανάγαθο Θεό, που όλα τα μπορεί και τίποτε δεν υπάρχει που να μην το ξέρει. Σ' Αυτόν έμαθε να στηρίζεται και να ζητάει θαρρετά, όπως ένα παιδί απ' τον πατέρα, κάνοντας πράξη το *«αίτεϊτε και δο-*

θήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε καὶ εὕρησετε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται»¹⁵.

Ὅπως εκείνη την ημέρα που έπιασε ξαφνικά μια δυνατή βροχή. Το νερό, σαν καταρράκτης έπεφτε απ' τον ουρανό. Στο σπίτι είχε μείνει μόνο ο Αρσένιος με τα δυο μικρότερα αδέλφια. Οι γονεῖς ήταν στο χωράφι, λείπανε. Τα δυο μικρά φοβήθηκαν την καταιγίδα κι αρχίσανε να κλαῖνε. Ο Αρσένιος δεν φοβήθηκε. Ανησυχούσε όμως για τους γονεῖς που ήταν έξω στα χωράφια. Τράβηξε μπρος στο εικονοστάσι τα μικρά, γονάτισαν κι οι τρεις και βάλθηκαν να κάνουν προσευχή. Κι επειδή ζήτησαν, τους δόθηκε. Σταμάτησε να βρέχει.

Ο πατέρας του ήταν αυστηρός. Τις αταξίες των παιδιών τις αντιμετώπιζε ρίχνοντας ένα γερό χαστούκι. Στη μάνα του όμως, ο Αρσένιος έβλεπε μεγάλη αρχοντιά. Ενώ στενοχωριόταν με τις αταξίες του, έκανε ότι δεν έβλεπε, ώστε να μην αναγκαστεί να τον μαλώσει. Αυτό συνέθλιβε τον Αρσένιο ακόμα περισσότερο. Τον έκανε να σκέφτεται:

«Εγώ έκανα τέτοια αταξία κι η μητέρα κάνει ότι δεν το πρόσεξε! Δεν θα το ξανακάνω. Πώς είναι δυνατόν να την ξαναλυπήσω;»

Ὅλες αυτές οι εικόνες ωρίμαζαν για να τον κάνουνε από νωρίς ένα παιδί αλλιότιχο απ' τ' άλλα. Όταν τα παιδιά της γειτονιάς φτιάχναν σπαθιά ή κουκλόσπιτα, εκείνος έφτιαχνε μικρούς σταυρούς και καλογερικά κελιά. Και όποτε το 'ριχναν στα τρελά κι ατίθασα παιχνίδια, ό-

πως η «πρώτη ελιά»¹⁶, αυτός δεν ήθελε να συμμετέχει. Ούτε ακολουθούσε όταν με τις σφεντόνες τους πηγαίνανε να κυνηγήσουν τα πουλάκια. Κάποτε ένα από τ' αδέρφια του σκότωσε ένα μικρό πουλί. Ο Αρσένιος στενοχωρήθηκε πολύ και τον μάλωσε. Πήρε το άψυχο πουλάκι στις χούφτες του και το 'θαψε με δάκρυα στα μάτια.

Οι προτιμήσεις του δεν άλλαξαν ούτε όταν άρχισε να πηγαίνει στο σχολείο. Ένα όμορφο διώροφο κτίσμα από πέτρα ήτανε το σχολείο του Αρσένιου, ταιριασμένο άψογα με τα λιθόκτιστα καστρόσπιτα της Πάνω Κόνιτσας. Το Α' Δημοτικό. Ακόμα υψώνεται επιβλητικό απέναντι απ' την εκκλησία του Αγίου Νικολάου. Σίγουρα θα 'χε να διηγηθεί πολλά – αν του δινότανε φωνή – για όλες τις παιδικές ανησυχίες του Αγίου που χάιδεψε τους τοίχους του κι έτρεξε στην αυλή του. Το αγαπούσε το σχολείο ο Αρσένιος. Οι επιδόσεις του ήταν πολύ καλές σε όλα τα μαθήματα. Αγαπημένο του μάθημα, τα θρησκευτικά μα κι η ζωγραφική. Τον ενέπνεαν οι ήρωες του '21 και του άρεσε να ζωγραφίζει τις φιγούρες τους. Πιο πολύ αυτήν του Κολοκοτρώνη με την εντυπωσιακή του περικεφαλαία. Τον έφτιαχνε τόσο όμορφα, ώστε οι συμμαθητές του ζητούσαν να φτιάξει και γι' αυτούς μια ζωγραφιά.

Ακόμα, του άρεσε ο μικρός λαχανόκηπος στην πίσω αυλή. Η φροντίδα του είχε ανατεθεί στα αγόρια, ενώ για τα κορίτσια υπήρχε ένας ανθόκηπος απέναντι. Οι μικροί μαθητές αναλάμ-

*Στον κύκλο ο Άγιος Παΐσιος ως μαθητής
στο Α΄ Δημοτικό σχολείο Κόνιτσας*

βαναν ευθύνες μαθαίνοντας να καλλιεργούν κηπευτικά. Ο Αρσένιος, με τη φιλοτιμία και την υπευθυνότητα που είχε πάντοτε, πρωτοστατούσε στη φροντίδα του λαχανόκηπου κι έδινε στους υπόλοιπους οδηγίες.

Στα διαλείμματα τα παιδιά συχνά συναγωνίζονταν ποιος θα πηδήξει πιο μακριά στο σκάμμα με την άμμο ή παραβγαίνανε στο τρέξιμο. Μικρόσωμος κι ευλύγιστος καθώς ήταν ο Αρσένιος, τα πόδια έφευγαν γρήγορα και στο τρέξιμο έβγαινε πρώτος. Τότε οι «χαμένοι» θύμωναν, τον έδιωχναν, τον κορόιδευαν φωνάζοντάς τον «προσφυγόπουλο». Στενοχωριόταν το μικρό προσφυγόπουλο κι έτρεχε να χωθεί στην αγκαλιά της μάνας, να βρει εκεί λίγη παρηγοριά. Και τότε η ευλογημένη Ευλογία, αντί σαν μάνα που πλήγωσαν το βλαστάρι της να σπείρει στην καρδιά του αλόγιστα άγρια ζιζάνια αντιπάθειας και μίσους, έβρισκε πρόσφορο έδαφος για να φυτέψει τους ευαίσθητους σπόρους της ταπείνωσης.

–Γιατί θέλεις να τρέχεις εκεί; Για να σε βλέπουνε και να σου λένε μπράβο; Πρόσεχε! Έχει περηφάνια αυτό. Ορίστε, τρέχα στην αυλή, έλεγε τάχα αδιάφορα η σοφή Ευλογία.

Ποτέ αυτή η μάνα δεν έσπευσε να δικαιώσει τα δικά της τα παιδιά ή να τα υπερασπιστεί στις μικροσυμπλοκές της γειτονιάς που γίνονταν επάνω στο παιχνίδι. Τα προέτρεπε να βρίσκουν το δικό τους φταίξιμο και να μετανιώνουνε γι' αυτό, αντί να κρίνουνε τους άλλους. Να 'χουν α-

γάπη και να συγχωρούν. Αντί για υπερηφάνεια, μητέρα όλων των παθών, τα μάθαινε να καλλιεργούν το άνθος της ταπεινοφροσύνης.

Κι ο Αρσένιος μεγάλωνε μαθαίνοντας να συγχωρεί και ν' αγαπά. Μόλις άρχισε να διαβάξει με άνεση, βρήκε μια Αγία Γραφή και μελετούσε καθημερινά το Τετραβάγγελο. Διψούσε και για τ' άλλα αγαπημένα του αναγνώσματα, τις μικρές φυλλάδες με συναξάρια των Αγίων. Είχε μαζέψει αρκετές και τις φύλαγε σ' ένα κουτί. Τις διάβαζε, αλλά όχι απλά, σαν ξόρκι ή σαν παραμύθι. Είχε από νωρίς συλλάβει τη μεγάλη αλήθεια, πως οι Άγιοι είναι ζωντανοί, κάτι πολύ πιο όμορφο από μια αγέλαστη ζωγραφιά στον τοίχο, πολύ πιο ουσιαστικό απ' τις ευχές που μοιράζονται οι άνθρωποι στις ονομαστικές γιορτές. *«Οι Άγιοι ερμηνεύουν το Ευαγγέλιο με τη ζωή τους»*, θα πει αργότερα. *«Οι βίοι των Αγίων μας λένε τι να κάνουμε σε κάθε περίπτωση»*¹⁷.

Γι' αυτό αποζητούσε να μαθαίνει για όσο πιο πολλούς μπορούσε, αν ήταν δυνατό για όλους. Είχε λαχτάρα να τους μιμηθεί ακολουθώντας τα δικά τους βήματα, όπως αυτοί είχαν ακολουθήσει τα βήματα του Κυρίου. Μεσ' στην ψυχή του αντηχούσε δυνατά η προτροπή του Αποστόλου Παύλου: *«Μιμηταί μου γίνεσθε καθώς καὶ γὼ Χριστοῦ»*¹⁸.

Η αγάπη που είχε ήταν πηγαία, φυσική. Αν έπρεπε να πάει κάπου με τα ζώα, φρόντιζε να τακτοποιήσει πρώτα τους υπόλοιπους της παρέας. Να βάλει τον έναν πάνω στο ζωντανό, να

βολέψει και τον άλλον, να πάρει στους ώμους και τον μικρό του αδελφό.

Στην εκκλησία πήγαινε πρωί-πρωί, πριν να χτυπήσει η καμπάνα. Πολλές φορές περίμενε απ' έξω τον παπά να έρθει ν' ανοίξει την εκκλησία.

Όσο για τις νηστείες...

Μπορεί η νηστεία στο σπίτι του Πρόδρομου να τηρούνταν με ευλάβεια, αλλά αυτό για τον Αρσένιο δεν ήταν αρκετό. Οι πιο πολλοί Άγιοι, όπως διάβαζε στα συναξάρια τους, έτρωγαν ελάχιστα, μόνο για να συντηρηθούν, χωρίς να μετατρέπουν την ανάγκη της τροφής σε απόλαυση. Ο Χατζηεφεντής έκανε το ίδιο. Κι αυτός, λοιπόν, έτρωγε ελάχιστα. Συχνά περνούσε με λίγο ψωμί και νερό. Μπορεί να του 'φερνε εξάντληση η τόσο στέρηση, αλλά ο ίδιος ένιωθε να γεμίζει από χαρά. Οι δικοί του αναγκάζονταν να τον μαλώσουν για να μην αρρωστήσει. Γι' αυτό και κείνος άρχισε να συγκαλύπτει τις πνευματικές ασκήσεις του.

Κάποιες φορές, όταν καθόταν η οικογένεια στο τραπέζι για το φαγητό, ο Αρσένιος χτυπούσε τα πόδια των μικρότερων κι εκείνα ήταν ανήσυχα.

–Τι πάθατε; Γιατί δεν τρώτε ήσυχα; ρωτούσε η μάνα.

–Ο Αρσένιος μας χτυπάει, παραπονιόντουσαν αυτά.

Ήλπιζε να τον τιμωρήσει η μητέρα, να του ζητήσει να σηκωθεί απ' το τραπέζι νηστικός. Αλλά κι όταν η Ευλογία δεν ήθελε να του στερήσει

την τροφή βλέποντας πόσο αδύνατος ήταν, εκείνος έφευγε μόνος του παριστάνοντας τον θυμωμένο, ευτυχής μέσα του που είχε κερδίσει σε νηστεία και είχε χρόνο για προσευχή. Συχνά προκαλούσε οξύνσεις με τα αδέρφια για τον ίδιο λόγο, να τον μαλώσουνε για να μπορεί να φύγει τάχα θυμωμένος.

Όταν γύριζε από το σχολείο, η πρώτη λαχτάρα του ήταν να τρέξει στον «θησαυρό», το κουτί με τα συναξάρια των Αγίων. Μα κι όταν έπαιζε στη γειτονιά και τα παιδιά έβαζαν στο μάτι τα κακόμοιρα σπουργίτια, πάλι ο Αρσένιος γυρνούσε σπίτι και κατέφευγε στο κουτί. Αν ρώταγε η μάνα γιατί δεν έπαιζε με τα παιδιά, μ' ένα αόριστο «έχω δουλειά», απέφευγε τις πολλές εξηγήσεις. Τα παιδιά έπιαναν τα σπουργίτια κι έδεναν το πόδι τους με μια κλωστή. Τα άφηναν λίγο, κι εκείνα νομίζοντας ότι είναι ελεύθερα, προσπαθούσαν να πετάξουν. Τότε αυτά μάζευαν την κλωστή και το 'χαν για παιχνίδι. Ο Αρσένιος δεν ήθελε να βασανίζει τα πουλιά. Σκεφτόταν όμως ότι θα 'θελε να 'ναι αυτός σαν το μικρό σπουργίτι, αρκεί το κουβάρι του να το κρατά ο Χριστός, να μην πετάξει ποτέ από μακριά Του.

Ο Ραφαήλ, ο μεγάλος αδελφός, έπαιρνε κι έκρυβε το κουτί. Του έμπαινε ο λογισμός ότι ο μικρός γινόταν αμελής σαν μαθητής και δεν φρόντιζε για τα μαθήματά του. Ανησυχούσε κιόλας. Ο μικρός το παράκανε με τις νηστείες και τις προσευχές. Ίσως ακόμη να φοβόταν ότι ο περί-

γυρος τα έβλεπε όλα αυτά σαν εμμονή, σαν μια παραξενιά. Δεν ήθελε να τον κοροϊδεύουν. Όμως για τον μικρό Αρσένιο η αγάπη του για τους Αγίους πολύ απείχε απ' το να 'ναι μια αλλόκοτη συνήθεια. Ετούτο το κουτί ήταν για κείνον ένα σχολείο πνευματικό, ένας προσωπικός οδηγός σωτηρίας. Έτσι τα οικονομήσε ο Θεός, να πάρει απ' τα μικρά του χρόνια την «καλή στροφή», τον δύσκολο δρόμο του σταυρού και του πνευματικού αγώνα.

Γι' αυτό, κάθε φορά που «χανόταν» το κουτί, ο Αρσένιος έψαχνε για άλλα συναξάρια και φρόντιζε να μην τα βρει κι αυτά ο Ραφαήλ. Τα έκρυβε στο δάσος, στην Αγία Βαρβάρα, εκείνο το κατάλευκο ξωκλήσι πάνω απ' την Κόνιτσα που, θαρρείς πως στέκει σαν ακοίμητος φύλακας άγγελος του κάμπου. Με κάθε ευκαιρία έτρεχε εκεί για να διαβάσει στα κρυφά κι ύστερα να προσευχηθεί, μονάχος του με τον Θεό, να μεταγγίσει από τη δύναμή Του. Κι άλλοτε, ανέβαινε στο βουνό με τη λαχτάρα να βρει έναν βράχο, μια σπηλιά, να ζήσει σαν στυλίτης ή ερημίτης. Όλος ο Σμόλικας γινόταν τότε φίλος του, γινόταν «αγκαλιά» και πρόσφερε απλόχερα όλες του τις απόκρυφες γωνιές κι όλα τα διάσπαρτα εκκλησάκια.

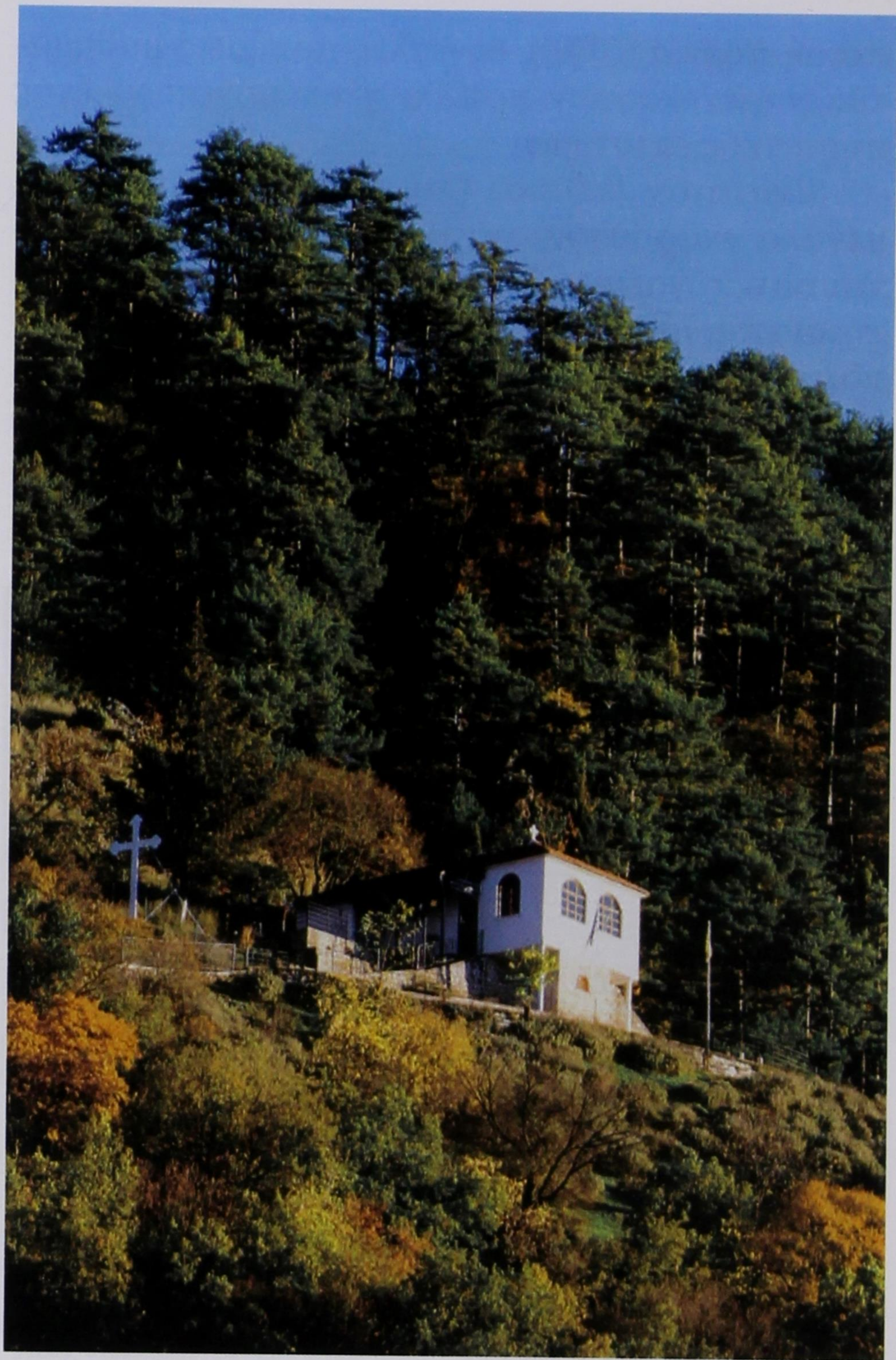
Ίσως στα παιδικά του χρόνια αυτές οι εξάρσεις να μην κράταγαν πολύ. Έδειχναν όμως τη λαχτάρα της ψυχής του. Κι αν ο ίδιος τις υποτιμούσε όποτε τύχαινε ν' αναφερθεί σ' αυτές, ωστόσο, υπήρξαν οι απαρχές μιας επίμονης υψο-

ποιού πορείας. Ότι οι απλές ασκήσεις μαθηματικών για κάποιον που θα γίνει αργότερα ένας πυρηνικός επιστήμων.

Ένα ήταν βέβαιο. Ότι το παιδί αυτό με τα μεγάλα εκφραστικά μάτια που έλαμπαν, τα μάτια σαν πυγολαμπίδες, αγάπησε την άσκηση και τη σιωπή, με τη συνέπεια και τη σοβαρότητα ενός ενήλικα. Ίσως γι' αυτό ευδόκησε ο Θεός να αποκτήσει ως ενήλικας την απλότητα και τη χαρά ενός παιδιού.

Η είσοδος του σπιτιού του Αγίου Παϊσίου στην Κόνιτσα.

*Αγία Βαρβάρα: το γραφικό ξωκλήσι
που δεσπόζει πάνω απ' την πόλη.*

Γ' ΑΓΙΑ ΒΑΡΒΑΡΑ

«Για να ακούσει κανείς το θείο μήνυμα του Λόγου του Θεού, για να αλλοιωθεί, πρέπει και ο ίδιος να γυρίσει το κουμπί του στην ίδια συχνότητα που εκπέμπει ο Χριστός δια του Ιερού Ευαγγελίου και να εφαρμόζει τις θείες του εντολές με ευλάβεια.»

Όσιος Παΐσιος¹⁹

Αγία Βαρβάρα...

Ένα ξωκλήσι σαν αετοφωλιά, σκαρφαλωμένο στην προεξοχή του βράχου. Το αγαπημένο καταφύγιο των παιδικών του χρόνων. Ένα θολωτό άνοιγμα στα βράχια πίσω απ' το εκκλησάκι, μια τρύπα σαν μικρό λιλιπούτειο σπήλαιο, ήταν αυτό που φιλοξένησε τις πρώτες απόπειρες ενός παιδιού που ονειρεύτηκε να γίνει ερημίτης. Όχι γιατί αποστράφηκε τον κόσμο, τους ανθρώπους. Αλλά γιατί –όπως αποδείχθηκε– τους αγάπησε πολύ.

Η θέα από κει σε προκαλεί να υμνήσεις το άπειρο κάλλος της Δημιουργίας. Ο κάμπος κάθε πρωί ξυπνά τυλιγμένος στην πρωινή ομίχλη, όμοιος με θολωμένο πέλαγος, ενώ οι ηλιαχτίδες

κάνουν αγώνα να σκαρφαλώσουνε πάνω απ' την κορφή του σκιερού Σμόλικα για ν' απλώσουνε λάμψη στην κοιλάδα. Μα, όταν φτάνει εκείνη η ώρα που το άπλετο φως παίρνει σιγά-σιγά τη θέση της εωθινής θαμπάδας, όλα μοιάζουνε ν' αναδύονται μέσα απ' το σύννεφο ενός κόσμου μυθικού. Όσο αγναντεύεις, τόσο αισθάνεσαι ότι αυτός ο βράχος πάνω απ' το σύννεφο, σε φέρνει πιο κοντά στον ουρανό, ότι μπορείς, αν θες, να τον αγγίξεις.

Την παρουσία του Οσίου Παϊσίου τη νιώθεις έντονη όταν, ταπεινός προσκυνητής, ασπάζεσαι το τέμπλο. Σ' αυτό το λιτό κι απέριπτο ξωκλήσι άφηνε ν' αντρειώνεται η ψυχή. Η ανάσα του ζυμώθηκε με τη μυρωδιά του έλατου, περπάτησε πάνω στα ίδια λιθάρια και χάιδεψε των ίδιων πεύκων τις βελόνες. Εκεί γονάτιζε για ν' ακουμπά τις αγωνίες του, κι αφηνόταν ν' ακούσει τα βήματα του Θεού. Εκεί όπου αξιώθηκε να δει την πρώτη θεοπτία...

Όσο κι αν αγαπούσε το σχολείο ο Αρσένιος, δεν θέλησε να συνεχίσει μετά το Δημοτικό κι ας του το πρότειναν οι δικοί του. Μέσα του ένιωθε βαρύ το χρέος να στηρίξει την πολυμελή οικογένεια που ήδη είχε κορίτσια της παντρειάς. Μαζί κι ο πόθος του να μιμηθεί τον ίδιο τον Κύριο. Σε όλα, ακόμα και στο επάγγελμά του. Εκείνη η χάρτινη εικόνα με τον μικρό Χριστό στο ξυλουργείο του Ιωσήφ ήρθε η ώρα να ζωντανέψει, να γίνει κομμάτι της ζωής του. Γι' αυτό δεν του ά-

ρεσε το σιδηρουργείο όπου τον πρωτοέστειλαν, αλλά διάλεξε την τέχνη του ξυλουργού.

Ο μαραγκός όπου δούλεψε ως μαθητευόμενος, είχε κι άλλο ένα παιδί για βοηθό. Ήταν μεγαλύτερο και πιο γεμάτο απ' τον μικρόσωμο, καχεκτικό Αρσένιο. Περίμενε κανείς ότι θα τα κατάφερνε καλύτερα στη δύσκολη δουλειά. Ήταν όμως λιγάκι τεμπελάκος.

Ένα από τα πρώτα έργα του Αγίου ως ξυλουργού είναι το εικονοστάσι του σπιτιού

–Τι λες! Εγώ θα κάνω πλούσιο τον μάστορα; έλεγε και δεν προσπαθούσε να κάνει αυτά που του ανέθετε το αφεντικό.

Τον Αρσένιο τον κατέτρωγε η σκέψη ότι ο μάστορας θα τον μάλωνε. Προσπαθούσε, λοι-

πόν, σκληρά, για να τελειώσει και τη δουλειά του τεμπέλη. Έτσι, με τη φιλοτιμία και την υπευθυνότητα που τον διέκρινε, έγινε γρήγορα ένας πολύ καλός τεχνίτης.

Αμέσως μόλις έμαθε τα μυστικά της δουλειάς, άρχισε να σκορπά τριγύρω του χαρά. Ένα κρεβατάκι – μια σαρμανίτσα, όπως τη λέγανε – στα κοριτσάκια της γειτονιάς, να νανουρίζουνε εκεί την κούκλα τους. Ή για τα αγόρια ένα ξυλόγλυπτο παιχνίδι. Από τα πρώτα πράγματα που έφτιαξε στο σπίτι του ήταν ένα εικονοστάσι για να φιλοξενήσει τις εικόνες της γιαγιάς Χατζή-Χριστίνας απ' τα Φάρασα και πρώτη-πρώτη τη χάρτινη εικόνα του μικρού Χριστού στο ξυλουργείο.

Ήταν μεγάλος πια. Δεν ήθελε άλλα παιχνίδια, ούτε είχε χρόνο για ν' ασχοληθεί μ' αυτά. Οι φίλοι του, έτσι κι αλλιώς, είχανε ενδιαφέροντα αλλιώςτικα απ' τα δικά του.

Όχι πως η μετάβαση στην εφηβεία υπήρξε απόλυτα ομαλή. Κάποτε είχε ενοχληθεί που τον κοροΐδευαν φωνάζοντάς τον «Άγιο Ονούφριο» ή «προφήτη Ιερεμία». Πήρε, λοιπόν, κι εκείνος τη σφενδόνα του κι άρχισε να γυρνοβολά με μεγαλύτερους. Το 'ριχνε στη σκοποβολή και είχε γίνει ο πρώτος στο σημάδι. Μέχρι την ώρα που χτύπησε με τη σφενδόνα ένα πουλί. Θυμήθηκε εκείνο το πουλάκι που είχε θάψει κλαίγοντας όταν ήταν μικρός. Τότε τα είχε βάλει με τον αδελφό του. Και να, που έφτανε στο ίδιο κατάντημα, να σκοτώνει πουλιά. Λυπήθηκε. Πέταξε τη σφενδό-

να κι άρχισε να κάνει παρέα με τους μικρότε-
ρους, τους μάζεψε και τους μιλούσε. Όχι για πε-
ριπέτειες φανταστικών ηρώων, τέτοιες δεν ήξερε.
Τους μίλαγε για τον Χριστό. Όπως έκανε κι ο
Χατζηεφεντής, που μάζεψε τα παιδιά στο ξωκλή-
σι της Παναγιάς στα Φάρασα, το σο Κάντσι. Αυ-
τό που ήταν χτισμένο πάνω σ' έναν βράχο ψηλό,
μέσα σε μια σπηλιά. Έτσι κι ο Αρσένιος. Μαζί με
τα παιδιά έπαιρναν το μονοπάτι που το σκίαζαν
πέυκα κι ασπρόγραβοι κι ανέβαιναν ως την Αγία
Βαρβάρα, που ήταν κι αυτή χτισμένη σε βράχο
ψηλό κι είχε κι εκεί σπηλιές τριγύρω. Τους δίδα-
σκε έμπρακτα την προσευχή κι ύστερα διηγόταν
ιστορίες απ' το Ευαγγέλιο ή τους δίδασκε μέσα
απ' τους βίους των Αγίων. Αυτό το σιωπηλό παι-
δί που δεν ξόδεψε τα λόγια του, βρήκε πρόσφορο
έδαφος στις διάφανες παιδικές καρδιές. Έβαζε
στη διήγηση όλη τη λαχτάρα της ψυχής. Όταν μι-
λούσε για τη σταυρική θυσία τού Χριστού γινό-
ταν τόσο παραστατικός, ώστε κατάφερνε να ελ-
κύσει την προσοχή και των πιο ζωηρών, που τον
κοιτούσαν με θαυμασμό στα μάτια.

Ούτε κι αυτό όμως κράτησε πολύ. Κάποιες
μανάδες δεν τον ήθελαν για φίλο των δικών
τους των παιδιών και τα συμβούλευαν να μην
κάνουν παρέα μαζί του. Ο Αρσένιος νήστευε πο-
λύ κι αυτές φοβόντουσαν μήπως και τα δικά
τους τα παιδιά κάνουν το ίδιο κι αρρωστήσουν.
Άσε που έλεγε συνέχεια ότι θα γίνει καλόγερος!
Αυτές δεν ήθελαν να δούνε τα παιδιά τους να
καλογερεύουν.

Έμενε μόνος του, λοιπόν. Ένας έφηβος που, όσο το σώμα μέστωνε, τόσο ωρίμαζε η ψυχή κι όσο περνούσε ο καιρός, τόσο γινόταν πιο μεστή κι η αδιάλειπτη άσκηση. Σταμάτησε να τρώει κρέας. Έτσι έκαναν οι καλόγεροι. Προτιμούσε τα άνοστα φαγητά. Ποτέ δεν έβαζε αλάτι για να τα νοστιμίσει. Άρχισε να γίνεται αυτόνομος και να μην αφήνει να τον υπηρετούν οι αδελφές του. Μόνος του έπλενε τα ρούχα του και έσφιγγε τη ζώνη όσο έπαιρνε, για να τρώει όσο γίνεται λιγότερο.

Όταν περπατούσε στον δρόμο, είχε το κεφάλι σκυφτό, δεν σήκωνε τα μάτια ν' αντικρίσει άνθρωπο. Πολλές φορές διασταυρωνόταν με γνωστούς και συγγενείς, αλλά έτσι όπως δεν σήκωνε το βλέμμα για να δει, δεν χαιρετούσε κανέναν. Οι αδελφές του έκαναν παράπονα στη μάνα τους, ότι, όταν τις συναντάει έξω, δεν τις χαιρετά. Μεσολαβούσε η μάνα για να μη στενοχωριούνται οι αδελφές κι έκανε παρατήρηση στον Αρσένιο. Εκείνος τότε, απαντούσε για να δικαιολογηθεί:

–Καλά, αυτή τη δουλειά θα κάνω όλη μέρα; Ένα σωρό σόι έχουμε. Θα πρέπει να χασομεράω με τον καθένα;

Οι δικοί του ανησυχούσαν μ' αυτές τις συνήθειες. Ιδιαίτερα ο Ραφαήλ, ο μεγάλος αδελφός, που ένιωθε υπεύθυνος και πάντοτε φοβόταν ότι ο μικρός θα αρρώσταινε απ' την πολλή νηστεία. Κάποια φορά, ένας φίλος και γείτονας που του εμπιστεύθηκε το πρόβλημα, βρέθηκε πρόθυμος να «βοηθήσει».

Το εσωτερικό της Αγίας Βαρβάρας όπως είναι σήμερα

–Μη στενοχωριέσαι, είπε στον Ραφαήλ με σιγουριά. Θα δεις! Για πότε θα στον κάνω εγώ να τα παρατήσει όλα!

Έρθε λοιπόν και άρχισε να αναπτύσσει στον Αρσένιο τη θεωρία του Δαρβίνου, τονίζοντας όλα τα παρελκόμενα συμπεράσματα.

–Αυτά τα παραμύθια για τον Χριστό και την Παναγία, σας τα λέγαμε όταν ήσασταν μικρότεροι για να κάθεστε ήσυχα. Τώρα που εσύ μεγάλωσες, δεν πρέπει πια να τα πιστεύεις...

Για ώρα συνέχιζε απτόητος. Ο Χριστός μπορεί να 'ταν ένας σπουδαίος άνθρωπος, καλός δάσκαλος, κοινωνικός αναμορφωτής και πρωτοπόρος για την εποχή του. Αλλά όχι Θεός. Είπε πολλά. Τον ζάλισε. Κλονίστηκε το δεκαπεντάχρονο μαραγκόπουλο. Έφυγε αμέσως για το κα-

ταφύγιό του, την Αγία Βαρβάρα, έχοντας μεγάλη φουρτούνα στην καρδιά. Μπήκε κι άρχισε να παρακαλάει θερμά.

«Χριστέ μου, αν πράγματι υπάρχουν, να μου φανερωθείς».

Προσευχόταν με δάκρυα κάνοντας συνέχεια μετάνοιες και περίμενε να δει ένα θεϊκό σημάδι, κάποια σκιά, κάποια φωνή. Ήταν κατακαλόκαιρο. Ο ιδρώτας έτρεχε ποτάμι από πάνω του. Είχε ήδη γίνει μούσκεμα, αλλά συνέχιζε την προσευχή και τις μετάνοιες.

Οι ώρες κυλούσανε, μα το σημάδι που περίμενε, δεν ερχόταν. Κουράστηκε να παρακαλά. Ένωθε τσακισμένος. Απόκαμε ολότελα και κάθισε για λίγο κάτω. Τα λόγια του γείτονα, αιχμηρά, ακόμα του τρυπούσαν το μυαλό.

–Τι γνώμη έχεις για τον Χριστό; είχε ρωτήσει τον αυτόκλητο διαφωτιστή.

–Ήταν ο πιο καλός, ο πιο δίκαιος άνθρωπος, απάντησε εκείνος. Επειδή κήρυττε δικαιοσύνη, θίχτηκαν τα συμφέροντα των Φαρισαίων και Τον σταύρωσαν από φθόνο.

Έστρεψε γύρω απελπισμένα το βλέμμα του κι εκείνο καρφώθηκε πάνω στον Εσταυρωμένο. Έσφιξε τις γροθιές αποφασιστικά.

–Αφού είναι τόσο δίκαιος, κι άνθρωπος να είναι, αξίζει να τον αγαπώ! Να κάνω περισσότερα απ' όσα έκανα! Δεν θέλω ούτε παράδεισο, ούτε τίποτε! Αφού σταυρώθηκε για μένα, έ, τότε κι εγώ θα πεθάνω γι' αυτόν!

Αυτό περίμενε ο Θεός για να του φανερώσει

το σημάδι του. Πριν να τελειώσει ο λογισμός που έκρυβε τόσο φιλότιμο, γέμισε το εκκλησάκι από φως! Ήταν σαν να ξεκόλλησε, να χάθηκε η σκεπή και ο μικρός ναΐσκος να έγινε κομμάτι του ουρανού! Ο ίδιος ο Χριστός φάνηκε εκεί μπροστά κρατώντας ανοιχτό το Ευαγγέλιο. Τον κοίταξε με ξέχειλη αγάπη πριν του πει:

– Έγώ ειμί ἡ Ἀνάστασις καί ἡ Ζωή. Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ κ' ἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται.

Κι ἦταν αυτά που ακούστηκαν, τα λόγια τα γραμμένα πάνω στο ανοιχτό Ευαγγέλιο που κρατούσε.

Εγώ ειμί ἡ Ζωή... και ο πιστεύων ζήσεται πέρα απ' τον θάνατο...

Εκεί στην Αγία Βαρβάρα του αποκαλύφθηκε ἡ ἴδια ἡ Ζωή! Και δεν αμφέβαλε ποτέ ξανά για την πορεία που χρειαζόταν να βαδίσει...

Καστρόσπιτο της Κόνιτσας.

Δ' ΚΑΤΟΧΗ

«Η κάθε καλή ιδέα που έρχεται στον ανθρώπινο νου είναι από πάνω, από τον Θεό. Μόνο ό,τι κατεβάζει η μύτη μας με το συνάχι είναι δικό μας.»

Άγιος Παΐσιος²⁰

Ήταν δεκάξι χρονών όταν ξέσπασε ο πόλεμος. Τα μεγαλύτερα αδέρφια έφυγαν για τον στρατό. Εκείνη την εποχή έβλεπε συχνά τη μάνα να κλαίει και να ανησυχεί. Λίγους μήνες πριν, είχε κάνει την πρώτη προσπάθεια ν' ακολουθήσει τον μοναχισμό. Είχε φτάσει ως τη Μητρόπολη στα Ιωάννινα, να ρωτήσει αν μπορούσε να γίνει δεκτός σ' αυτήν την ηλικία. Του είπαν ότι έπρεπε να μεγαλώσει κι άλλο. Τώρα πια, ούτε λόγος να 'φευγε για το μοναστήρι, μέχρι να τέλειωνε το κακό. Ο ανήλικος ακόμα Αρσένιος είχε μείνει ο μόνος παραστάτης του ηλικιωμένου πατέρα στο σπίτι. Άφησε την ξυλουργική, την τέχνη του Κυρίου, για ν' αναλάβει τα κτήματα της οικογένειας. Μόνο κάπου - κάπου έφτιαχνε κάτι. Κι αυτό χωρίς αμοιβή. Έτσι, για να μην ξεχάσει την τέχνη, όπως συνήθιζε να λέει.

*Χειροτεχνήματα του Αγίου
που εκτίθενται στο πατρικό του σπίτι*

Έζησε την κατάληψη της Κόνιτσας από τους Ιταλούς, όταν οι Κονιτσιώτες φύγανε προς τα Ιωάννινα απ' τα βουνά. Έζησε και την επάνοδο των αμάχων, είδε την πόλη να καίγεται από τις φωτιές που έβαζε ο ιταλικός στρατός υποχωρώντας. Είδε ανθρώπους, μικρά παιδιά, να σκοτώνονται απ' τις χειροβομβίδες που οι Ιταλοί παρατούσαν φεύγοντας. Τις είχαν αφήσει στοιβαγμένες σε μικρούς λοφίσκους μέσα σε σκηνές, μαζί με άλλα πυρομαχικά. Ήταν βαμμένες με έντονα χρώματα που τις έκαναν να μοιάζουν με παιχνίδια. Πήγαινε ο κόσμος για να πάρει τις σκηνές, πήγαιναν κι οι γυναίκες, άπλωναν την ποδιά και φόρτωναν φανταχτερές χειροβομβίδες.

Αυτή η εικόνα τυπώθηκε μέσα του βαθιά και τη χρησιμοποιούσε συχνά για να διδάξει πόσο ολέθριο γίνεται ν' αφήνεις την ψυχή σου να ερωτοτροπεί με τα πάθη της, νομίζοντας πως αυτό δεν είναι τίποτα, ούτε πρόκειται να σε βλάψει. *«Παιχνίδια με τον διάβολο δεν γίνονται, ούτε πειράματα»*, συμπλήρωνε. Είναι τόσο επικίνδυνο, όσο να παίζεις με μια όμορφη χειροβομβίδα.

Τις πυρκαγιές και τις λεηλασίες των Ιταλών σύντομα διαδέχτηκε η γερμανική εισβολή. Όταν έφτασε το μήνυμα πως έρχονταν οι Γερμανοί, ο τρόμος γι' άλλη μια φορά σκόρπισε γοργά πάνω απ' την πόλη. Όλοι τους τρομαγμένοι έπαιρναν πάλι τα βουνά. Η Ευλογία ήταν ανάστατη, τα μεγαλύτερα αγόρια της ήταν κάτω, στα κτήματα, είχανε πάει απ' το χάραμα να σκαλίσουν τα καλαμπόκια!

Ο Αρσένιος ήταν αυτός που προθυμοποιήθηκε να τρέξει να ειδοποιήσει τ' αδέρφια του για τον κίνδυνο. Η Ευλογία έμενε διστακτική κι οι γείτονες επέτειναν τους δισταγμούς της. Έλεγαν δείχνοντας το νεαρό αγόρι:

–Μην τον αφήσεις. Εκείνους τους έχασες έτσι κι αλλιώς, τουλάχιστον να σου μείνει αυτός.

Αλλ' ο Αρσένιος δεν ένιωθε κανέναν δισταγμό.

–Αν τους σκοτώσουνε αυτούς, τότε ας σκοτώσουνε και μένα, φώναξε δίχως να σταθεί να πάρει απόκριση, μόνο έτρεξε γοργά κατά τον κάμπο.

Έτρεχε ασθμαίνοντας χωρίς σταματημό, κό-

βοντας δρόμο μέσα απ' τα ρουμάνια. Αλλά, μεσ' στη βιασύνη του να φύγει προτού τον εμποδίσουν, είχε φορέσει τα άρβυλα χωρίς να δέσει καλά τα κορδόνια. Ένα χωράφι απ' αυτά που διέσχισε, ήτανε φρεσκοποτισμένο, το πόδι βούλιαζε ως το γόνατο. Κόλλησαν τ' άρβυλα στη λάσπη και τα πόδια του βγήκαν γυμνά. Δεν στάθηκε να τα μαζέψει. Συνέχισε ξυπόλητος, μέσα απ' την ποταμιά που ήταν γεμάτη πέτρες και τριβόλια. Τα αγκάθια τους τρυπούσανε τη σάρκα του, σπάζανε κι έμεναν αγκυλωμένα μεσ' στο δέρμα. Είχε καλοκαιριάσει κι έκανε ζέστη πολλή. Κάπου μια ώρα κράτησε αυτό. Όσο έτρεχε πατώντας στις πέτρες, τόσο βαθύτερα στη σάρκα μπαίνανε τ' αγκάθια. Τα πόδια του είχαν γεμίσει από πληγές, αλλά ούτε που ένιωθε τον πόνο. Μονάχα να 'βρισκε τα αδέρφια του. Μ' αυτό το περιστατικό πολλές φορές θα τόνιζε πόσα μπορεί και ξεπερνά η αγάπη.

«Οι μάρτυρες αγαπούσαν πολύ τον Χριστό, με αγάπη που καίει, και αυτή τους έκανε να μην νιώθουν πόνο».

Εκείνη την δύσκολη εποχή, πολλοί είχαν βρει καταφύγιο στο μοναστήρι της Παναγιάς, ψηλά, στην Ιερά Μονή Στομίου. Οι Γερμανοί υποψιάζονταν ότι το μοναστήρι περιέθαλπε αντάρτικες ομάδες. Έτσι τον Αύγουστο του '43 ανέβηκαν ως εκεί κι αφού διώξαν τους αμάχους έβαλαν φωτιά. Το μοναστήρι έγινε στάχτη. Μόνο ο μικρός ναός σώθηκε απ' το κακό. Η Παναγιά, είπαν, φύλαξε την εκκλησιά της.

Πριν να συμπληρωθεί καλά-καλά ο πρώτος χρόνος κατοχής, το αντιστασιακό κίνημα άρχισε να φουντώνει. Τα παλικάρια που ήταν νικητές των Ιταλών, είχαν γυρίσει απ' το μέτωπο με πίκρα ξέχειλη, σαν τσακισμένα καράβια, μην μπορώντας να δεχτούν την υποδούλωση του νικητή. Ένα-ένα άρχισαν να φεύγουν στα βουνά για να συνταχθούν με τις αντάρτικες ομάδες. Άλλοι προσχώρησαν στις τάξεις του Ε.Δ.Ε.Σ.²¹ κι άλλοι στις τάξεις του Ε.Λ.Α.Σ.²² Τα δυο μεγαλύτερα αδέλφια του Αρσένιου δεν έμειναν άπραγα. Πήρανε τα βουνά για να ενταχθούν κι αυτά στις ομάδες του Ζέρβα. Ανάμεσα στις δύο αντιστασιακές οργανώσεις, από τα χρόνια της κατοχής ακόμα, αναπτύχθηκε αντιπαλότητα, η οποία κατέληξε σε αγεφύρωτη έχθρα. Ήδη ο εμφύλιος σπαραγμός βρισκόταν προ των πυλών και διαχεόταν στον άμαχο πληθυσμό.

Ο Αρσένιος που κοντοζύγωνε τα είκοσι, σύντομα θα ένιωθε να ξεσπά πάνω του αυτή η διαμάχη. Η ορεινή και δυσπρόσιτη Κόνιτσα συμπεριλαμβανόταν στην περιοχή επικράτειας του Ε.Λ.Α.Σ. που πίεζε ασφυκτικά τον Αρσένιο να ενταχτεί στις τάξεις του. Όσο αρνιόταν, τόσο πιο συχνά τον έπαιρναν για «αγγαρείες» μαζί με τα ζωντανά του σπιτιού. Τότε οι αντάρτες επιστράτευαν τους αμάχους μαζί με τα μουλάρια τους για μεταφορές πολεμοφοδίων και υλικού. Οι «αγγαρείες» γίνονταν σε αποστάσεις μακρινές – κάποιες φορές μάλιστα ήταν πολυήμερες – με άσχημες καιρικές συνθήκες, υπό την απειλή των

Γερμανών. Συχνά είχαν επικίνδυνες κι απρόβλεπτες εξελίξεις.

Τα χρόνια που ακολούθησαν ήταν χρόνια αγωνίας για την οικογένεια Εξνεπίδη, που κι άλλες φορές κινδύνεψε να πληρώσει το τίμημα αυτού του «εγκλήματος». Της ενίσχυσης των σωμάτων του Ζέρβα από τα μεγαλύτερα αγόρια της οικογένειας. Εκείνη την εποχή αναγκάστηκαν να κρύβουν τον Αρσένιο πότε σε άλλα σπίτια φιλικά, πότε στο υπόγειο που είχαν μετατρέψει σε κρύπτη.

Η ζωή εκείνα τα μαύρα χρόνια ήταν δύσκολη, ο αγώνας για την επιβίωση σκληρός. Απ' τη μια ο φόβος και ο πόλεμος. Απ' την άλλη η στέρηση κι η πείνα. Μα στη δική του κλίμακα αξιών την πρώτη θέση είχε πάντα η αθάνατη ψυχή. Κι αυτό τον έκανε να φοβάται πιο πολύ απ' τον θάνατο, μήπως πλανηθούν τα βήματά του, μήπως χάσει τον δρόμο για τον ουρανό. Γι' αυτό, παρά την κατοχή, τους κινδύνους, τις κακουχίες, οι πνευματικές ασκήσεις του Αρσένιου δεν λιγόστεψαν. Χαιρόταν που, έστω κι αναγκαστικά, είχε την ευκαιρία να ζήσει λίγο σαν έγκλειστος και συνέχισε την άθληση σε όλα τα επίπεδα χωρίς εκπτώσεις.

Στην ψυχή του για κανέναν δεν κράτησε έχθρα. Όλοι ήταν εικόνες του Θεού. Γι' αυτό, όταν έμαθε κάποια φορά ότι έξω απ' την Κόνιτσα είχαν έρθει κάποιοι εξαθλιωμένοι αντάρτες, τους λυπήθηκε. Ήταν χειμώνας, έκανε παγωνιά. Κι αυτοί οι δύστυχοι ήταν κατάκοποι, παγωμένοι

και πεινασμένοι. Πήρε ψωμί κι έτρεξε να τους δώσει να φάνε, να στυλωθούν. Παραλίγο να έβρισκε μπελά. Εκείνοι τον αντιμετώπισαν καχύποπτα, δεν πίστεψαν ότι ο Αρσένιος έδειχνε καλοσύνη.

Σαν ήρθε η ώρα που στην πόλη επικράτησε ο εθνικός στρατός, κάποιοι βρήκαν την ευκαιρία να πάρουν εκδίκηση για το κακό που είχαν σκορπίσει οι αντάρτες στα σπίτια τους. Είναι αλήθεια ότι είχαν βλάβει αρκετές οικογένειες. Πολλοί ήταν αυτοί που είχαν χάσει αδελφό, παιδί, γυναίκα... Τώρα που ήρθε ο στρατός, ο πόνος τους εκφραζόταν ως άγριο μίσος. Μπήκαν στα σπίτια των αριστερών κι έπιασαν αρκετούς. Όσο για τις προθέσεις τους, δεν άφηναν καμιά αμφιβολία για το πόσο κακές ήταν. Ο Αρσένιος αναστατώθηκε. Δεν άντεχε να δει τέτοιο κακό. Δεν δίστασε να μπει στη μέση. Αν και νεαρός, ύψωσε λόγο για να θυμίσει ότι ο Χριστός δεν ζητά εκδίκηση. Ζητά συγχώρεση κι αγάπη.

–Είμαστε Χριστιανοί! Τι κάνουμε; Πάμε να εφαρμόσουμε τον μωσαϊκό νόμο; Οφθαλμόν αντί οφθαλμού;

Αυτή υπήρξε η δική του πεποίθηση. Μόνο με καλό τρόπο πληθαίνει το καλό. Κι ήταν μεγάλη ανάγκη το καλό να πληθύνει. Ο σιωπηλός και αφανής Αρσένιος έκανε ό,τι περνούσε από το χέρι του για να αποτρέψει τα αντίποινα και να προστατέψει αριστερούς συμπολίτες. Ούτε τότε, ούτε αργότερα συγκατατέθηκε ποτέ με την αδικία.

Ήταν ένας κομμουνιστής στην Κόνιτσα, απλός και καλός άνθρωπος, δεν είχε πειράξει κανέναν. Ωστόσο, είχε στοχοποιηθεί. Όπου κι αν έβρισκε δουλειά, επενέβαινε η Αστυνομία και με την πρόφαση ότι τα χαρτιά του δεν ήταν σωστά, τον έδιωχναν από παντού. Ο άνθρωπος είχε οικογένεια και παιδιά που έπρεπε να θρέψει, αλλά δεν τον άφηναν να στεριώσει πουθενά. Στενοχωριόταν ο Αρσένιος. Πήγε ο ίδιος στον αστυνόμο που τον γνώριζε αποφασισμένος να διαμαρτυρηθεί.

–Γιατί τον διώχνετε; Τι θα απογίνει αυτός ο άνθρωπος; Έτσι τον αναγκάζουμε να κλέψει ή να σκοτώσει!

–Έχω διαταγές από ψηλά, απάντησε ξερά ο αστυνόμος.

–Να τις βράσω εγώ τέτοιες διαταγές! Ξεσπάθωσε ο πράος Αρσένιος. Άλλους που έκαναν εγκλήματα τώρα τους έχετε δώσει αξιώματα! Και βρήκατε να κυνηγήσετε αυτόν;

Δεν είχε άδικο σ' αυτά που έλεγε. Πολλοί που ήταν υπεύθυνοι για εγκλήματα στον εμφύλιο, είχαν γίνει αποδεκτοί δηλώνοντας μεταμέλεια και είχαν κατορθώσει να αναρριχηθούν σε υψηλές θέσεις. Ο Αρσένιος ήξερε αρκετούς απ' αυτούς, όπως κι ο ίδιος ο Αστυνόμος, που αναγνωρίζοντας το δίκαιο της παρέμβασης, φρόντισε να αφήσουν ήσυχο τον άνθρωπο που κατέτρεχε η Αστυνομία.

Το βαρύ κι αιματοβαμμένο κλίμα της εποχής αυτής δεν κατόρθωσε ν' αλλοιώσει τα δικά του

πνευματικά κριτήρια. Ούτε να σβήσει τη λαχτάρα του για τον μοναχισμό. Αν και θα έπρεπε να περιμένει αρκετά ακόμη. Οι συνθήκες τον υποχρέωναν να αναβάλει κι άλλο την αναχώρησή του. Έφτανε ο καιρός που θα τον καλούσαν να υπηρετήσει τη θητεία του. Ο Αρσένιος δεν σκέφτηκε ποτέ να χρησιμοποιήσει την επιλογή του μοναχισμού ως πρόφαση για να ξεφορτωθεί υποχρεώσεις. Είχε όμως τον εφιάλτη του αίματος.

Και πάλι στην Αγία Βαρβάρα έτρεξε να αποθέσει την αγωνία του.

–Άγια μου Βαρβάρα, ας κινδυνέψω, ας ταιπωρηθώ, μόνο να μη σκοτώσω άνθρωπο!

Ίσως τότε να ήταν που έκανε και το τάμα του στη μάνα Παναγιά. Ίσως ν' απόθεσε στην εικόνα Της –όπως το συνήθιζε– λίγα αγριολούλουδα που μάζεψε απ' το βουνό, κρινάκια, ασφάκες και λευκές μαργαρίτες. Δεν ήθελε να πηγαίνει σ' Αυτήν με άδεια χέρια. Κι ίσως, γονατιστός να ζήτησε τη μεγάλη χάρη. Αν γλύτωνε απ' τον πόλεμο, ν' αξιωθεί να γίνει μοναχός. Και ως μοναχός να ξαναχτίσει εκεί, στο Στόμιο, το καμένο Της μοναστήρι.

Πίνδος.

Ε΄ ΣΤΟΝ ΣΤΡΑΤΟ

«Για να δικτυωθούμε με τον Θεό πρέπει να συντονίσουμε τον πομπό μας στην αγάπη και τον δέκτη μας στην ταπείνωση, για να μας ακούει ο Θεός και να Τον ακούμε, γιατί σ' αυτήν τη συχνότητα εργάζεται ο Θεός. Αγάπη-ταπείνωση.» Όσιος Παΐσιος²³

Το δίπτυχο της αγάπης και της ταπείνωσης χρωματίζει έντονα όλον τον βίο του Οσίου Παΐσιου. Δεν έλειψε ούτε από τη στρατιωτική του θητεία. Σε χρόνια ματωμένα που η λαίλαπα ισοπέδωνε ζητώντας να εκμηδενίσει κάθε ίχνος ανθρωπιάς, σε καταστάσεις και συνθήκες τόσο αντίξοες, το ζωντανό του παράδειγμα τόνιζε –αθέλητα μα γλαφυρά– την κραυγαλέα διαφορά ανάμεσα στον χοϊκό άνθρωπο που περιχαρακώνεται αγκυλωμένος σε ατομικούς φόβους κι επιθυμίες, και στον κατά Θεόν, που αβίαστα σκορπά αγάπη σταυρική *«έν ἔργῳ καί ἀληθείᾳ»*.

Για τον νεαρό Αρσένιο η στρατιωτική θητεία δεν ήταν μια αναγκαστική παρένθεση, δυσάρεστη αλλά αναπόφευκτη, όπως συνήθως εκλαμβάνεται. Γι' αυτόν υπήρξε το σιδερένιο αμόνι όπου μπορούσε κι έπρεπε να σφυρηλατηθεί. Και την

αξιοποίησε έτσι, ώστε να βγάλει απ' τα σπλάχνα της ψυχής το αριστούργημα που ο Θεός θέλει να φτιάξει μ' όλες τις ψυχές: το καθ' ομοίωσιν της δικής Του εικόνας.

Είχε έρθει κλήση για να παρουσιαστεί στο Ναύπλιο. Ξεκίνησε με την αγωνία που είχε καταθέσει στο ξωκλήσι της Αγίας Βαρβάρας. Να τον φυλάξει για να μη σκοτώσει άνθρωπο. Και η μεσίτρα Αγία, μάρτυρας στους κόπους και τις αγωνίες του από τότε που ήταν παιδί, δεν μπορούσε παρά ν' ακούσει το αίτημα αυτής της διάφανης καρδιάς. Ούτε ο ίδιος το περίμενε. Χωρίς τη μεσολάβηση κανενός, χωρίς να το ζητήσει ο ίδιος κι ενώ του έλειπαν τα ιδιαίτερα γραμματικά προσόντα, του δόθηκε η ειδικότητα του διαβιβαστή. Η υπηρεσία του στις διαβιβάσεις τον απάλλασσε από την ένοπλη συμμετοχή και τις συνέπειές της. Πολύ περισσότερο, έγινε αστείρευτη πηγή έμπνευσης. Συχνά παρομοίαζε τον κάθε άνθρωπο με «διαβιβαστή», που με τον «ασύρματο» της προσευχής αναζητά «επαφή με το Κέντρο», πνευματική επικοινωνία με τον Θεό.

«Στον στρατό εν καιρώ πολέμου, όταν ήμασταν σε συνεχή επαφή και εν διαρκεί ακροάσει με το Κέντρο, είχαμε περισσότερη σιγουριά. Όταν επικοινωνούσαμε κάθε δυο ώρες νιώθαμε ανασφάλεια. Όταν επικοινωνούσαμε μόνο δυο φορές την ημέρα, πρωί και βράδυ, τότε νιώθαμε ξεκρέμαστοι. Το ίδιο συμβαίνει και με την προσευχή. Όσο περισσότερο προσεύχεται κανείς,

τόσο περισσότερη πνευματική σιγουριά νιώθει. Είναι ασφάλεια η προσευχή. Αν βρισκόμαστε σε συνεχή επαφή και εν διαρκεί ακροάσει με τον Θεό θα προλαβαίνουμε κάθε κακό.»²⁴

Τα περιστατικά της εποχής εκείνης έγιναν διδαχές που πολλές φορές χρησιμοποίησε για να περάσει αργότερα, απλά και παραστατικά, μηνύματα πνευματικού αγώνα. Συχνά έφερνε για παράδειγμα τη μάχη που έδωσε η διλοχία του όταν είχε βρεθεί κυκλωμένη από αντάρτικα σώματα. Χίλιοι εξακόσιοι αντάρτες τους χτυπούσαν από παντού. Κι αυτοί, μόλις εκατόν ογδόντα στρατιώτες, είχαν ταμπουρωθεί πίσω από έναν βράχο που λειτουργούσε σαν φυσικό οχυρό. Ωστόσο, δεν θα κατάφερναν να κρατήσουν για πολύ, χρειαζόταν ενισχύσεις. Ο Αρσένιος προσπαθούσε απεγνωσμένα με τον ασύρματο να πιάσει επαφή με το κέντρο, ενώ οι υπόλοιποι στρατιώτες κουβαλούσαν πυρομαχικά. Ο διοικητής τον είδε να παλεύει με τον ασύρματο και πίστεψε ότι ήθελε να γλυτώσει το κουβάλημα. Του φώναξε αυστηρά να τον παρατήρει αμέσως και να βοηθήσει στη μεταφορά. Μάλιστα, τον απείλησε με το πιστόλι. Ο Αρσένιος υπάκουσε χωρίς να φέρει αντίρρηση. Μόλις όμως έβρισκε ευκαιρία, κρυφά πήγαινε στον ασύρματο και προσπαθούσε να ανακτήσει επαφή με το αρχηγείο, ώστε να ειδοποιήσει για τη δύσκολη θέση που είχαν βρεθεί. Όταν πλησίαζε ο διοικητής, επέστρεφε με τους άλλους, για να του κάνει το χατίρι. Στο τέλος κατάφερε να στείλει το πολυπόθητο μήνυ-

μα. Μέχρι το ξημέρωμα οι αντάρτες είχαν φτάσει σε απόσταση αναπνοής. Κι ενώ η μάχη έμοιαζε να χάνεται, εμφανίστηκε η αεροπορία και τους ανάγκασε να σκορπίσουν.

Με το επεισόδιο αυτό δίδασκε όσους ισχυρίζονται ότι οι καλόγεροι κλείνονται στα μοναστήρια χωρίς να κάνουν τίποτε, ενώ θα 'πρεπε να βγαίνουν στον κόσμο για να βοηθούν στις ανάγκες των ανθρώπων.

«Οι μοναχοί», έλεγε, «είναι οι ασυρματιστές της εκκλησίας. Όταν πιάσουν επαφή με τον Θεό δια της προσευχής, τότε ο Θεός έρχεται και βοηθά καλύτερα. Ένα ακόμη λιανοτούφεκο δεν έκανε τίποτε, ενώ όταν ήρθε η αεροπορία έκρινε τη μάχη.»²⁵

Ωστόσο, ποτέ δεν εκμεταλλεύτηκε την ειδικότητα του ασυρματιστή για να ελαφρώσει τα βάρη του στρατιωτικού του βίου. Αντίθετα, με προθυμία αναλάμβανε αποστολές και αντικαθιστούσε συναδέλφους κάνοντας βάρδιες στη θέση τους όποτε το ζητούσαν. Κάποιοι αναίσχυντα κι υποκριτικά κλαιγόντουσαν στον πάντα πρόθυμο Αρσένιο και του αράδιαζαν ένα σωρό ψευτιές ή εύρισκαν δικαιολογίες, για να του φορτώσουν τις υπηρεσίες τους. Κι εκείνος έσπευδε να ελαφρύνει τα φορτία τους με χαμόγελο. Όχι από αφέλεια. Από αγάπη, που δεν αφήνει να χωρέσει στην καρδιά κακός λογισμός. Αν σήκωνε χωρίς αντίρρηση τα βάρη τους, είναι γιατί τα έβλεπε «ως ασθενήματα των αδυνάτων».

Για πολλούς από τους συστρατιώτες του υ-

πήρξε «το κοροΐδο», «ο Ακάκιος», «το αιώνιο θύμα». Όμως, δεν ήταν τίποτε απ' αυτά. Στα μάτια κάθε ανθρώπου αναγνώριζε μια ταλαίπωρη, ξεστρατημένη εικόνα του Θεού. Του Θεού εκείνου, που σφράγισε την αγάπη Του με τη σταυρική Του θυσία και που το μόνο που ζητά για αντάλλαγμα, είναι η διάχυση τέτοιας αγάπης, απόλυτης, θυσιαστικής κι απαλλαγμένης από διακρίσεις. *«Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε.»*²⁶ Ἔτσι έγγραφε το Ευαγγέλιο που ο Αρσένιος μελετούσε αχόρταγα. Αυτός ήταν ο Θεός που πίστευε. Και δεν μπορούσε παρά να ακολουθεί τη δική Του αλήθεια: *«Εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος καὶ πάντων διάκονος.»*²⁷

Μ' αυτήν την ταπεινή αγάπη, καρτερικά άφηνε να ζυμώνονται οι κοροΐδιες κι οι ειρωνείες που εισέπραττε φανερά ή κρυφά, κηρύττοντας με τον τρόπο αυτό χωρίς καθόλου λόγια. Ὡσπου οι ειρωνείες αναπάντεχα άρχισαν να μεταλλάσσονται σε θαυμασμό, σε σεβασμό κι εκτίμηση. Οι ίδιοι οι επικριτές, οι επίδοξοι εκμεταλλευτές ενός τέτοιου «κοροΐδου» έφτασαν να υποκλιθούν στο μεγαλείο της αγάπης του, καθώς αβίαστα υιοθετούσαν την αντίληψη, ότι ο Αρσένιος ανήκε σ' άλλη γη, πολύ καλύτερη, δεν ήταν *«ἐκ τοῦ κόσμου τούτου»*.

Υπηρετούσε μαζί μ' έναν ασυρματιστή που το επάγγελμά του ήταν γιατρός. Παρά την υψηλή του μόρφωση, ήταν άπιστος και βλάσφημος. Πήγαινε κάθε μέρα στη μονάδα Διοικήσεως και

επιχειρούσε να κάνει πλύση εγκεφάλου στον Αρσένιο με τη θεωρία του Δαρβίνου κι άλλες θεωρίες, χωρίς να έχει υπόψη του ότι το Ευαγγέλιο δεν είναι θεωρία αλλά πρακτική. Άφηνε κι ο Αρσένιος τον Θεό να διδάξει στον βλάσφημο έμπρακτα μερικές αλήθειες. Σε μια επιχείρηση που είχαν βρεθεί μαζί, συνόδευαν το μουλάρι που ήταν φορτωμένο με τον ασύρματο και το φορείο. Στον κατήφορο το ζώο γλιστρούσε πολύ κι ο Αρσένιος το έπιανε απ' την ουρά για να το συγκρατήσει, ενώ ο γιατρός το τράβαγε απ' το καπίστρι. Σε μια στιγμή, το φορείο είχε φτάσει ως τα αυτιά του ζώου. Αυτό δυσανασχέτησε κι έριξε με τα πισινά του πόδια μια γερή κλωτσιά που χτύπησε τον Αρσένιο και τον πέταξε πέρα.

–Παναγία μου! φώναξε ο Αρσένιος την ώρα που έπεφτε στο έδαφος.

Το στήθος του είχε γίνει κατάμαυρο και τα σημάδια από τα πέταλα είχαν αποτυπωθεί πάνω στη σάρκα του. Αλλά εκείνος σηκώθηκε και συνέχισε να περπατά. Απόρησε ο γιατρός πώς τα κατάφερε μετά από τέτοιο χτύπημα που, φυσιολογικά, θα τον είχε αφήσει στον τόπο. Πιο κάτω, σε μια πέτρα στραβοπάτησε ο γιατρός. Έπεσε κάτω και δεν μπορούσε να σηκωθεί για να συνεχίσει.

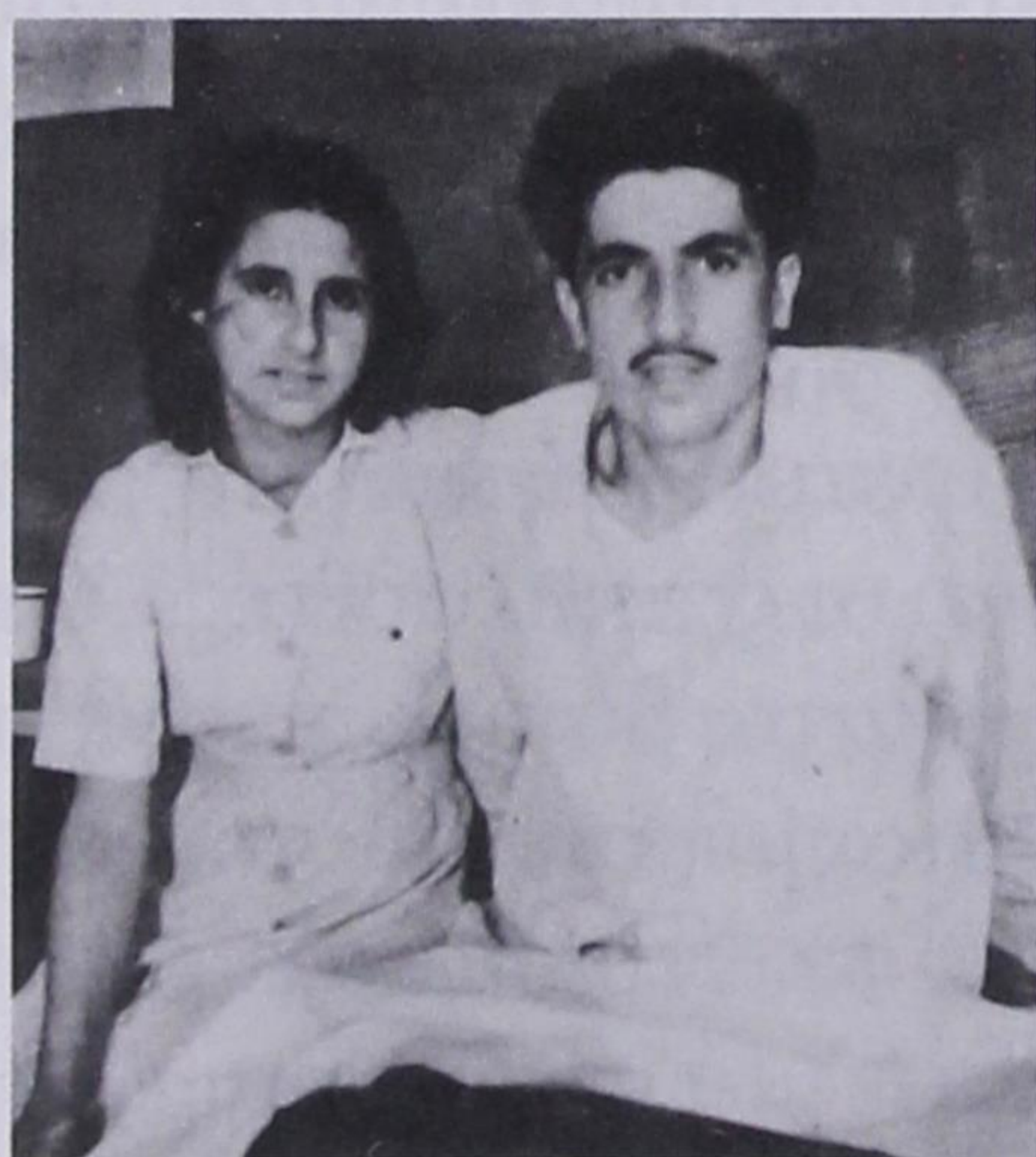
–Παναγία μου! Χριστέ μου! άρχισε να φωνάζει μες' στον φόβο ότι θα τον εγκατέλειπαν και θα 'μενε αβοήθητος εκεί πάνω. Παράλληλα, απορούσε που ο Αρσένιος ήταν καλά μετά από την κλωτσιά του μουλαριού, ενώ αυτός από ένα

στραβοπάτημα δεν μπορούσε να κουνηθεί και κινδύνευε να πέσει στα χέρια του εχθρού.

–Μη στενοχωριέσαι, του είπε ήρεμα ο Αρσένιος. Δεν πρόκειται να σ' αφήσω. Μαζί σου θα καθίσω, να, εδώ. Αν είναι να σε πιάσουνε, ας πιάσουνε και μένα.

Πήρε το μάθημά του ο γιατρός που πείστηκε ότι η πίστη είναι ένας κόσμος αλλιώςτικός, στον οποίο ο Αρσένιος επέλεξε να ανήκει. Απ' τον καιρό της ειρήνης προετοιμαζόταν οπλίζοντας τον εαυτό του μ' αυταπάρνηση. Τώρα φαινόταν η καλή δουλειά που είχε κάνει στην ψυχή του.

Αν έβρισκε ευκαιρία, απομονωνόταν για να προσευχηθεί ή αλλιώς, μετέτρεπε την υπηρεσία του σε προσευχή, κλέβοντας απ' τις ώρες του ύπνου. Συνέχισε να νηστεύει, αν και στενοχωριόταν που η νηστεία του δεν ήταν τέλεια όπως την ήθελε, μια και το φαγητό στον στρατό το μαγείρευαν με λίπος. Το γάλα που τους μοίραζαν, το έδινε σε κάποιον αδύνατο και καχεκτικό συστρατιώτη. Όποτε η μονάδα βρέθηκε σε συνθήκες αποκλεισμού και τα εφόδια ήταν λιγοστά και μετρημένα, άφηνε τη μερίδα του για τους υπόλοιπους. Ο ίδιος την έβγαζε με μια γαλέτα, τόσο ξερρή,

*Με την αδελφή του
Χριστίνα*

που χρειαζόταν να χτυπάς με τον κασμά για να την σπάσεις σε κομμάτια. Αυτή υπήρξε η συνηθισμένη του τροφή. Μια κατάξερη γαλέτα. Κι αυτήν την έτρωγε κρυφά για να μη δώσει στόχο. Αλλά είχε μέσα του χαρά, χαρά που μπορούσε να μιμηθεί το αβασίλευτο πρότυπο του Χατζηεφεντή, που έτρωγε μόνο κριθαρένια πέτουρα.

Η μορφή του ασκητή των Φαράσων Αρσένιου παρέμενε εμπνευστής και οδηγός του. Μάλιστα, σε κάποια περίοδο που βρέθηκε κοντά σε καταυλισμό Φαρασιωτών, προτίμησε να αφιερώσει τις λίγες ώρες άδειας, για να επισκεφθεί τους συμπατριώτες του, με πόθο να μάθει ακόμα περισσότερα για τον προσωπικό του «φάρο», τον Χατζηεφεντή Άγιο.

Αυτό που περισσότερο του στοίχιζε την εποχή αυτή, ήταν ότι στερήθηκε τον εκκλησιασμό και τις ακολουθίες. Όταν είχαν επιχειρήσεις πάνω στα βουνά, έκανε μήνες για να δει εκκλησία. Μια μέρα που τον έστειλαν στη Ναύπακτο για να επιδιορθώσει τους ασύρματους, πέρασε έξω από μια εκκλησία που ήταν στον δρόμο του. Ήταν Μεγάλη Σαρακοστή κι έψαλλαν τους Χαιρετισμούς. Πόσο πικράθηκε! Κουβαλούσε τους ασύρματους και δεν μπορούσε ούτε να μπει να προσκυνήσει. Κάθισε έξω για λίγα λεπτά και τον έπιασε το παράπονο, τόσο που άρχισε να κλαίει.

Βαρείς περάσανε εκείνοι οι χειμώνες στα βουνά. Το χιόνι έπεφτε πυκνό. Υπήρξαν νύχτες που έπεφτε τόσο πολύ, ώστε σκέπαζε τις σκηνές των στρατιωτών και, κυριολεκτικά, τους έθαβε

στο χιόνι. Μα ούτε αυτό κατάφερε ν' αλλοιώσει τη δική του φιλάδελφη ματιά. Υπήρξαν νύχτες που πάλεψε με τα χιόνια για να ξεθάψει αυτούς που 'χαν θαφτεί για να μην παγώσουν, αψηφώντας τον κίνδυνο να ξεπαγιάσει ο ίδιος. Στο τέλος δεν γλύτωσε από τα κρυοπαγήματα. Το κρέας του ξεφλουδιζόταν σαν χαρτόνι. Στο νοσοκομείο οι γιατροί προβληματίζονταν αν θα μπορούσε να θεραπευτεί ή έπρεπε να του κόψουν τα πόδια. Στο τέλος αποφάσισαν ότι, αν η κατάσταση δεν παρουσίαζε επιδείνωση ως την ερχόμενη άνοιξη, δεν θα 'ταν απαραίτητο να προχωρήσουν σε ακρωτηριασμό. Τα πόδια του γλύτωσαν. Αλλά έμεινε ένας δυνατός πόνος στην πατούσα που τον έκανε να υποφέρει σε όλη την υπόλοιπη ζωή του κάνοντας την ορθοστασία οδυνηρή. Ιδιαίτερα στις αγρυπνίες, που κρατούσανε πολύ, βίωνε ένα μαρτύριο. Άλλαζε πόδι συνέχεια και προσπαθούσε να ρίχνει το βάρος τότε στις φτέρνες και τότε στα πλάγια. Αλλά όσο κι αν πονούσε, παρέμενε όρθιος. Δεν τον είδαν ποτέ να κάθεται δίνοντας ένα ακόμη ζωντανό παράδειγμα θυσίας.

Κάποια φορά, τον καιρό που μάχονταν στα βουνά, ομάδες αμάχων που έφευγαν κυνηγημένοι απ' τα σπίτια τους, είχαν βρει καταφύγιο κοντά τους, στον στρατό. Το χιόνι που έπεφτε πυκνό, τους είχε εγκλωβίσει εκεί. Τους τακτοποίησαν σε ένα αντίσκηνο. Ένας ανθυπολοχαγός όμως, είχε βάλει στο μάτι μια νεαρή κοπέλα και την παρενοχλούσε. Τόσο αγανάκτησε το κορίτσι

αυτό, ώστε ξεκίνησε να φύγει μεσ' στα χιόνια, μέσα στο κρύο, με συντροφιά κάποια γριά που είδε τι συνέβαινε και δεν θέλησε να την αφήσει στα βουνά μονάχη. Ο Αρσένιος, χωρίς να ξέρει τι είχε συμβεί, ένιωσε έντονη την ανάγκη να πάει ως το εκκλησάκι του Τιμίου Προδρόμου που ήταν στην περιοχή. Είχε το κλειδί και φρόντιζε ν' ανάβει τα καντήλια. Το χιόνι ήταν πολύ, έφτανε ως τη μέση, αλλά αυτή η φωνή μέσα του τον παρακινούσε επιτακτικά. Ξεκίνησε για κει παρά τις τόσο αντίξοες συνθήκες. Όταν έφτασε, βρήκε απ' έξω την κοπέλα και τη γριά να τρέμουνε και να 'χουν μελανιάσει από το κρύο. Έβγαλε τα γάντια του και τους έδωσε από ένα, έδωσε και τη χλαίνη του κι άνοιξε το εκκλησάκι για να μπούνε. Όταν καθίσανε σε μια γωνιά, τις ρώτησε αυθόρμητα πώς έγινε και βρέθηκαν οι δυο τους εκεί πάνω. Τότε η κοπέλα εξήγησε τι είχε συμβεί.

–Σκέφτηκα, είπε στο τέλος, εγώ να κάνω ό,τι μπορώ κι ας αναλάβει ο Θεός από κει και πέρα!

Θαύμασε ο Αρσένιος τη θυσία του κοριτσιού. Θαύμασε και τη Θεία επέμβαση που τον έστειλε εκείνη την ώρα για να τις βοηθήσει. Περάσανε τη νύχτα εκεί. Ο ίδιος ξάπλωσε κατά μήκος της πόρτας κι έκανε το κορμί του φράχτη για να μην μπάζει. Κρύωσε, πάγωσε, έκανε εμετούς, αλλά γι' αυτόν σημαντικό ήταν να προστατέψει όσο μπορούσε τις γυναίκες απ' το κρύο.

Η υπόθεση όμως, δεν τελείωσε εκεί. Ο φταίχτης αξιωματικός, όταν το 'μαθε, πείσμωνσε. Συ-

κοφάντησε τον Αρσένιο ότι τάχα έσπασε την πόρτα του παρεκκλησιού κι έβαλε μέσα τα μούλαρια. Ο Διοικητής δεν μπορούσε να πιστέψει ότι ο Αρσένιος με την τόση ευλάβεια είχε βεβηλώσει τον ναό, γι' αυτό θέλησε να μιλήσει με τον ίδιο. Ο Αρσένιος εξήγησε τα καθέκαστα, χωρίς ωστόσο να μαρτυρήσει τα καμώματα του ανθυπολοχαγού. Άφησε, όπως συνήθιζε, την κρίση στον Θεό.

-Υπήρχαν, θα πει αργότερα, κι αυτοί πού έκαναν αδικίες, ατιμίες, βιασμούς. Όλους αυτούς τους κυνηγούσανε οι σφαίρες. Αυτό διαπίστωνες, αν κοίταζες ποιοι λείπανε μετά τη μάχη...

Ο ίδιος αντιστεκόταν σθεναρά στις αλλοιώσεις της ψυχής. Μέσα στο χάος, τη βία, τον παροξυσμό, κράτησε αλώβητη την ευγένεια, την καλοσύνη και την αρχοντιά του. Σε κάποια επιχείρηση, τον έστειλαν να φέρει σανίδια απ' το κοντινό χωριό, για να φτιάξουνε καταφύγια και να προστατευθούνε. Έτσι κι αλλιώς, το χωριό ήταν ακατοίκητο. Είχε εκκενωθεί λόγω του πολέμου. Μα για να φέρει σανίδες ο Αρσένιος, θα 'πρεπε να ξηλώσει φράχτες κι αποθήκες. Ήταν από τις λίγες περιπτώσεις που γύρισε χωρίς να εκτελέσει εντολή. Του ήταν αδύνατο να καταστρέψει περιουσίες κάποιων συνανθρώπων. Καμιά δικαιολογία στα μάτια του δεν ήταν αρκετή κι ας ήταν το χωριό ακατοίκητο κι ας ήταν και οι περιστάσεις τέτοιες. Ο άνθρωπος που κουβαλά Θεό, δεν παζαρεύει με την ανθρωπιά, ποτέ δεν γίνεται όχλος.

Γίνεται ακόμα πιο αξιοθαύμαστος όταν «οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτοῦ», αλλά αφήνει στον Θεό την πρωτοβουλία να απονέμει δικαιοσύνη. Ο Αρσένιος είχε ήδη αποκτήσει τη σύνεση να μη ζητά δικαίωση απ' τους ανθρώπους. Είχε τελειώσει ο πόλεμος, σε λίγο θα έπαιρναν το απολυτήριο τους. Πριν απ' αυτό, ο στρατηγός θέλησε να απονεμίσει παράσημα σε όσους επέδειξαν ιδιαίτερη αφοσίωση και ανδρεία. Ο Αρσένιος ήταν ανάμεσα σ' αυτούς. Όμως, τη μέρα που εμφανίστηκε ο στρατηγός, δεν ήταν παρών. Όταν φώναξαν το όνομα τού απόντος Αρσενίου, κάποιος άλλος στρατιώτης, με καταγωγή από τη Θεσσαλία, εμφανίστηκε στη θέση του και πήρε το παράσημο αντί για κείνον. Οι υπόλοιποι δεν διαμαρτυρήθηκαν. Για τέτοιο παράπτωμα θα έκλειναν τον ψεύτη στη φυλακή. Ήταν όμως έτοιμοι να τον πλακώσουνε στο ξύλο, μόλις θα έφευγαν οι επίσημοι. Για καλή του τύχη, πρόλαβε να κρυφτεί κι έμεινε κρυμμένος ακόμα κι όταν γύρισε ο Αρσένιος. Δεν άντεξε όμως την πίεση αυτή. Τον πλησίασε για να ζητήσει συγγνώμη. Ο Αρσένιος, που δεν ήθελε να βρει τον μπελά του ο φταίχτης, γέλασε ταπεινά και του είπε ότι, έτσι κι αλλιώς, δεν ήθελε παράσημο. Το κράτησε, λοιπόν, ο λάθος άνθρωπος και το επεδείκνυε με λάθος καμάρι. Ο Άγιος είδε την αδικία αυτή, που τότε είχε σηκώσει με χαμόγελο, να αποκαθίσταται τριάντα οκτώ χρόνια αργότερα, όταν ένας άλλος στρατηγός από τη στρατιά Θεσσαλίας, πήγε να τον βρει για να του απονεμίσει ένα

άλλο παράσημο! Δόξασε τον Θεό ο Όσιος. Όχι για την ανθρώπινη τιμή. Αλλά γιατί αναλογίστηκε τη δικαίωση που ο Κύριος ετοιμάζει αιώνια για τις ψυχές στον Ουρανό.

Συνήθως τα ένστικτα επιβίωσης κι αυτοσυντήρησης θεριεύουν στις αντίξοες συνθήκες των συρράξεων. Εκείνος όμως, μια αγωνία είχε αμείωτη. Δεν τον πείραζε να εκτίθεται σε κίνδυνο, φτάνει να μην κινδύνευε άλλος.

Όποτε είχαν περιπολίες ή βάρδιες επικίνδυνες, έλεγχε τα ονόματα στον πίνακα υπηρεσίας και ρωτούσε τους στρατιώτες για την οικογενειακή τους κατάσταση. Αν μάθαινε ότι έχουν γυναίκα και παιδιά, φρόντιζε να αλλάξει τα ονόματα για να πάει αυτός στη θέση τη δική τους. Κι όσο ο ίδιος φιλάδελφα πρόσφερε τον εαυτό του ασπίδα, τόσο τον σκέπαζε η ασπίδα του Θεού.

Σε κάποια επίθεση είχε σκάψει έναν λάκκο μικρό για να προστατευθεί, όσο να χωρά ο ίδιος με τον ασύρματό του. Όταν ήρθε κάποιος άλλος στρατιώτης και θέλησε να μπει κι εκείνος μέσα, στριμώχτηκε για να του κάνει χώρο. Μόλις ήρθε κι άλλος ζητώντας του να μπει κι αυτός, ο Αρσένιος βγήκε από τον λάκκο για να χωρέσουν οι υπόλοιποι, κάνοντας τη σκέψη:

«Καλύτερα να σκοτωθώ εγώ παρά ένας απ' αυτούς και ύστερα να το 'χω βάρος».

Εκείνη την ώρα οι σφαίρες έπεφταν βροχή. Ο Αρσένιος που δεν φορούσε κράνος, ένιωσε έ-

να βόλι να περνά ξυστά πάνω απ' το κεφάλι του. Ψαχούλεψε το σημείο με τα δάκτυλα, αλλά δεν βρήκε αίμα, ούτε πληγή. Το βόλι του 'χε ξυρίσει τα μαλλιά αφήνοντας ένα αυλάκι πέντε-έξι εκατοστών χωρίς να προκαλέσει στον Αρσένιο ούτε γρατζουνιά.

*Ο Άγιος Παΐσιος στα χιόνια,
όταν υπηρετούσε τη
στρατιωτική του θητεία*

Τον γέμιζε χαρά κάθε θυσία, μια και δεν έπαψε ποτέ να λειτουργεί με τη θυσιαστική λογική ενός πνευματοφόρου. Αν τύχαινε ν' αντιμετωπιστεί με θαυμασμό, έλεγε απλά ότι είχε «φλέβα παλαβή». Η αλήθεια όμως ήταν κρυμμένη στο

ευαγγέλιο που μελετούσε κι είχε πετύχει να ταυτιστεί μ' αυτήν. «*Zō dé ouk éti égw, zē dé én émoí Χριστός.*»²⁸ Δεν είμαι εγώ που αναπνέω, που ζω, τώρα πια είναι ο Χριστός μέσα μου που ζει για μένα.

ΣΤ' ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ

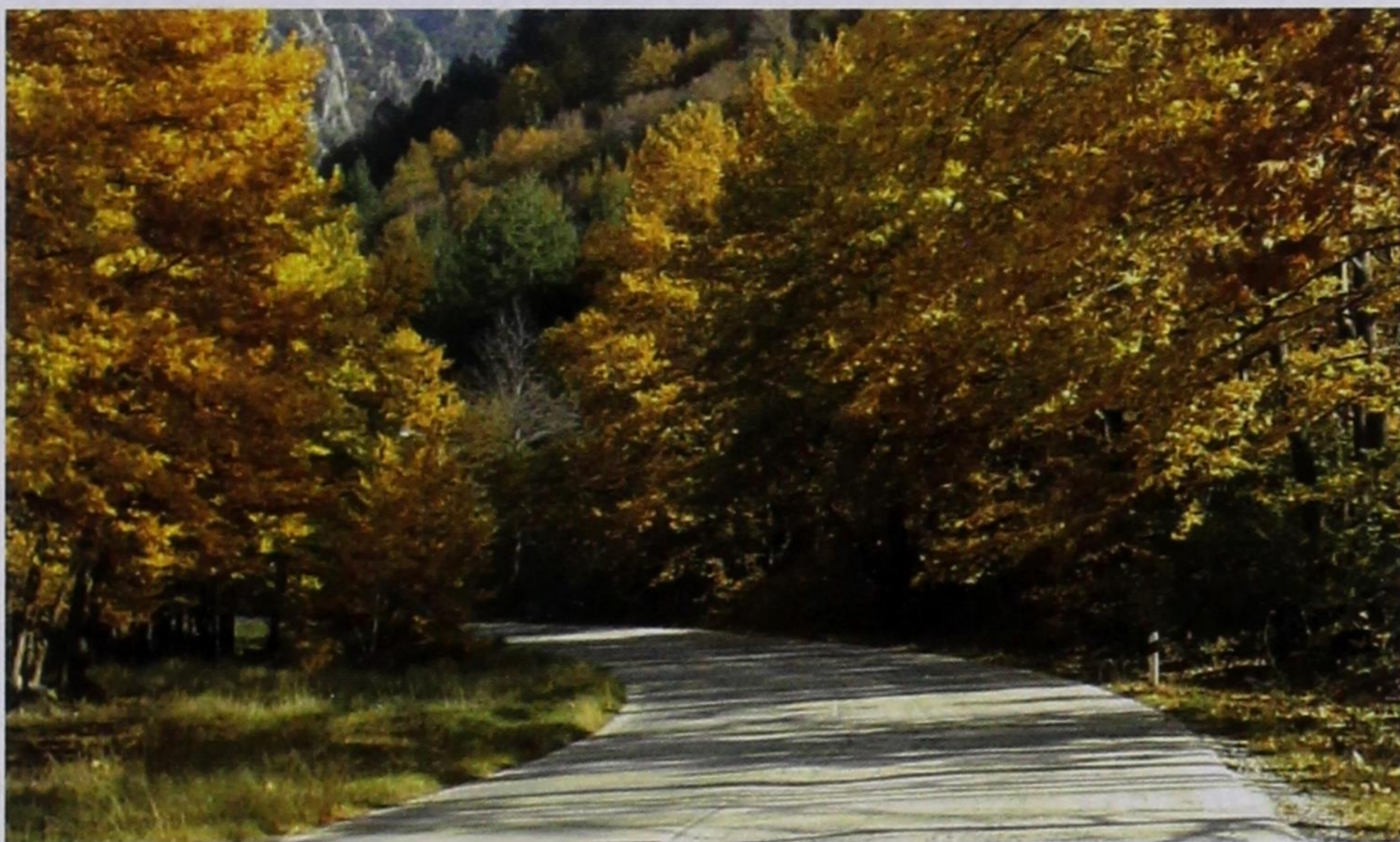
«Όποιος κουράζεται για τον πλησίον του από καθαρή αγάπη, ξεκουράζεται με την κούραση. Ενώ εκείνος που αγαπάει τον εαυτό του και τεμπελιάζει, κουράζεται και με το να κάθεται.»

Όσιος Παΐσιος²⁹

Η άνοιξη είχε ήδη σκορπίσει τα σημάδια της παντού. Τα δένδρα ήταν έτοιμα να πρασινίσουν, τα πουλιά που 'χαν σωπάσει με τον πόλεμο, ξανάρχισαν να κελαηδούν. Η χώρα έπαιρνε μπροστά για να επουλώσει τις πληγές της, που έχασκαν ακόμα ανοιχτές. Ο θόρυβος της πλάνης και του ροκανιού, όπως κι ο γδούπος που άφηναν τα καρφιά, όταν τα ζόριζαν να ενώσουν τις σάρκες των σανιδιών στο πάτωμα, στον τοίχο, στα παράθυρα, έγιναν θόρυβοι που για πολύ καιρό συντρόφεψαν την καθημερινή ζωή της Γορίτσας³⁰.

Στο σπίτι όμως που δούλευε ο Αρσένιος, τον ήχο του σφυριού τον σκέπαζε μια γλυκιά ψαλμωδία, που χυνόταν απ' το ανοιχτό παράθυρο μαζί με τα ροκανίδια κι αγκάλιαζε γλυκά τη γειτονιά. Έτσι δούλευε πάντοτε. Όσο το χέρι στα-

θερό μαστόρευε, ο νους ανέβαινε στον ουρανό για να συντονιστεί με τους αγγέλους που ακατάπαυστα δοξολογούνε τον Θεό.

Ο δρόμος για την Κόνιτσα.

Ίσως ποτέ του να μην πρόσεξε την «ακάλεστη συντροφιά» που άνοιγε την καρδιά της διάπλατα για να χωρέσει η ψαλμωδία του. Μια μικρούλα, που στεκόταν όρθια ολημερίς απ' έξω. Θα 'ταν δεν θα 'ταν πέντε-έξι χρονών αυτό το κοριτσάκι που, απ' την ώρα που γεννήθηκε, κάτι καλό δεν είχε αντικρίσει. Πρωτοπερπάτησε στ' αποκαΐδια των σπιτιών που είχαν κάψει οι Γερμανοί. Μεσ' στα γκρεμίδα απ' τον βομβαρδισμό του χωριού έπαιξε με τ' άλλα παιδιά τα πρώτα της παιχνίδια. Πρώτη φορά κάτι όμορφο της χάιδευε τ' αυτιά. Ίσως η παιδική ψυχή κάπως έτσι να φανταζόταν τον Ουρανό με τους αγγέλους. Κρατούσε

πάντοτε τα δυο μικρά αδελφάκια της από το χέρι μ' ένα μεγάλο, πρόωρο αίσθημα ευθύνης, χωρίς να χαλαρώνει ούτε στιγμή το σφίξιμο. Οι γονείς έφευγαν για το χωράφι αχάραγα μαζί με τα μεγαλύτερα παιδιά, αφήνοντας σ' εκείνην την επίβλεψη των πιο μικρών. Κι αυτή δεν έτρεχε να παίξει στα χαλάσματα. Έπαιρνε τα μικρά απ' το χέρι και πήγαινε να σταθεί κάτω απ' το παράθυρο όπου δούλευε ο Αρσένιος.

«Η ψαλμωδία δεν είναι μόνο προσευχή, είναι και μια παλαβωμάρα. Είναι ένα ξέσπασμα της καρδιάς το ξεχείλισμα της πνευματικής κατάστασης. Όταν κανείς θυμάται τον Χριστό, τον Παράδεισο, τότε ψάλλει με την καρδιά του. Κι όταν αρχίσει να γεύεται λιγάκι τα ουράνια, σε κάθε τροπάριο σκιρτά η καρδιά του, πάλλεται όπως πάλλεται η καρδιά του αηδονιού. Το αηδόني όταν κελαηδάει πάνω στο δένδρο, σείεται ολόκληρο και αυτό και το κλαδί που το κρατάει.»³¹

Παλλόταν η καρδιά του Αρσένιου και οι δονήσεις μεταδίδονταν στην καρδιά του κοριτσιού που, μαγεμένο θαρρείς, ρουφούσε την ψαλμουδιά αχόρταγα κι άφηνε να της ζεσταίνει την ψυχή, να ομορφαίνει γύρω το τοπίο στο μισογκρεμισμένο χωριό, καθώς σκορπούσε μια ελπίδα αλλιώςτική αλλά βέβαιη, κι ας ήταν τόσο ασύμβατη μ' όσα τα μάτια αντίκριζαν τριγύρω. Δεν έμπαινε μέσα στο σπίτι, δεν μίλησε ποτέ σ' αυτόν τον λιγομίλητο ξυλουργό με τη χαρά στα μάτια, δεν του 'πε πόσο όμορφα ένιωθε να τον ακούει. Δεν τόλμησε. Της έφτανε ο ψαλμός ο μπερδεμένος με

το τρίξιμο της πλάνης. Και δεν τον ξέχασε ποτέ. Σε κάθε δυσκολία της ζωής, ακόμα ανασύρει ετούτον τον καρδιακό παλμό, σαν μια απρόσμενη ανάσταση που ανατέλλει μέσα απ' τα συντρίμια...

Ο πόλεμος είχε τελειώσει. Οι πληγές του όμως θα έμεναν απλωμένες για καιρό. Η Ελλάδα στέναζε κάτω απ' το βάρος της καταστροφής προσπαθώντας να ορθοποδήσει. Ήταν πολλά τα σπίτια που είχαν μετατραπεί σε χαλάσματα. Τα ζωντανά είχαν χαθεί τα πιο πολλά μέσα στον πόλεμο που, περνώντας, άφησε πίσω του καμένη γη. Αίμα και φτώχεια...

Το Μάρτιο του 1950 ο Αρσένιος πήρε το απολυτήριο του απ' τον στρατό. Ένωσε τότε ότι, επιτέλους, είχε έρθει η ώρα να εκπληρώσει τον μεγάλο του πόθο. Να ντυθεί το αγγελικό σχήμα του μοναχού. Έφτασε στο Άγιο Όρος ντυμένος στο χακί, ψάχνοντας σκήτη κι ασκητή για ν' ακουμπήσει τις πνευματικές του ανησυχίες. Όμως το γράμμα που έλαβε απ' τον πατέρα, τον συγκλόνησε. Τα αδέρφια υπηρετούσαν ακόμα. Ο μεγαλύτερος είχε ήδη παντρευτεί. Τα μικρότερα παιδιά μεγάλωναν. Η οικογένεια τα έβγαζε πέρα δύσκολα, αναγκάζονταν να πουλήσουνε χωράφια. Ο πατέρας δεν πρόφτανε πια τις ανάγκες του σπιτιού. Τον παρακαλούσε να γυρίσει, ζητούσε ένα χέρι βοήθειας...

Έτσι, το όνειρο του Αρσένιου πήρε για άλλη μια φορά αναβολή. Η αγάπη του, που «οὐ ζητεῖ

τά *ἐαυτῆς*»³², και πάλι παραμέρισε προσωπικούς στόχους κι επιδιώξεις κι ας ήταν θεϊκές και σωτήριες. Επέστρεψε για να βοηθήσει τον γέροντα πατέρα στα χωράφια.

Μετά τη συγκομιδή η γη έπρεπε να οργωθεί, να είναι έτοιμη για την επόμενη σπορά. Οι γεωργοί, για ν' αποφύγουν το λιοπύρι, συνήθιζαν να κάνουνε τη δύσκολη αυτή δουλειά τα βράδια. Το ίδιο κι ο Αρσένιος. Τις νύχτες όργωνε συνοδεύοντας τον κόπο του με ψαλμούς προσευχής. Μόνο που οι γείτονες που τον άκουγαν απ' τα διπλανά χωράφια, δεν είχαν την ευαισθησία της μικρής απ' τη Γορίτσα. Άκουγαν κι έλεγαν με απορία, ίσως και λύπηση:

–Τι έπαθε ο Αρσένιος και τραγουδάει όλη τη νύχτα;

Παράλληλα, ξανάπιασε και τη δουλειά του μαραγκού. Η αναστύλωση μιας Ελλάδας ρημαγμένης έκανε τους τεχνίτες περιζήτητους. Και, πολύ περισσότερο, τους καλούς τεχνίτες όπως ο Αρσένιος. Όταν τελειώνανε οι αγροτικές δουλειές, φόρτωνε τα λιγοστά εργαλεία και χανόταν για μέρες, δουλεύοντας σε κάποιο κοντινό χωριό. Τότε οι αποστάσεις δεν καλύπτονταν από συγκοινωνίες. Τις περισσότερες φορές επέστρεφε στην Κόνιτσα τα Σαββατοκύριακα, συνήθως με τα πόδια.

Αφοσιώθηκε αμέσως στη δουλειά. Ό,τι έπιαναν τα χέρια του, άρχιζε και τελείωνε με μεράκι. Ποτέ δεν βιαζόταν, ποτέ δεν άφηνε ατέλειες, ούτε έκανε προχειρότητες για να ξεμπερδεύει. Το

κάθε τι που αναλάμβανε, το 'θελε άψογο, όσο ασήμαντο ή παρακατιανό κι αν ήταν. Με τον ίδιο τρόπο γυάλιζε το παράθυρο του σαλονιού και το παράθυρο του στάβλου. Και δίδασκε χωρίς λόγια, όχι μόνο με το άψογο αποτέλεσμα στη δουλειά, αλλά και με τον τρόπο που νήστευε, που προσευχόταν, που εξακολουθούσε να μιμείται τους Αγίους. Αυτός ήταν ο Αρσένιος, ένα κήρυγμα ζωντανό, ένα ευαγγέλιο που όποιος ήθελε, μπορούσε να διαβάσει. Όσο τα χέρια ήταν απασχολημένα, ο νους του δεν ξεστράτιζε, έμενε συγκεντρωμένος στον Θεό. Με την καρδιά να δοξολογεί και με τα χείλη να ψάλλει. Γι' αυτόν *«η ψαλμωδία είναι το βαρύ αντιαεροπορικό, γιατί είναι και προσευχή στον Χριστό, αλλά και περιφρόνηση στον διάβολο.»*³³

Η σχέση του με το χρήμα, βέβαια, ποτέ δεν υπήρξε καλή. Ούτε και τώρα βελτιώθηκε, κι ας το είχαν ανάγκη. Δυσκολευόταν να ζητά αμοιβή κι απ' όσα μάζευε, απλόχερα έδινε ελεημοσύνη. Σε πολλές περιπτώσεις εργάστηκε δωρεάν, αν και είχε έγνοια να πληρώνει με συνέπεια τους συνεργάτες που, σαν μαθητευόμενοι, εργάζονταν μαζί του. Όχι μονάχα φρόντιζε να δίνει ανταμοιβή στον κόπο τους, αλλά και να μην τους επιβαρύνει.

Τον καιρό που δούλευε στη Γορίτσα, είχε μαζί του έναν μαθητευόμενο για να τον βοηθά. Τα Σάββατα, όταν ερχόταν η ώρα να επιστρέψουνε στην Κόνιτσα, φορτωνόταν ο ίδιος τα εργαλεία και ξεκινούσε. Διαμαρτυρόταν ο νεαρός μαθη-

τής λέγοντας ότι είναι υποχρέωση του πιο μικρού να κουβαλήσει αυτό το πρόσθετο φορτίο. Ο Αρσένιος δεν έμπαινε σε διαφωνίες ποτέ. Αλλά του ερχόταν βαρύ να φορτώσει στο μαραγκόπουλο τη τσάντα με τις σεγάτσες, τις πλάνες, τα σκεπάρνια, που βάραινε ακόμα περισσότερο απ' το Ψαλτήρι, το Ευαγγέλιο και τ' άλλα θρησκευτικά βιβλία που πάντοτε έπαιρνε μαζί του.

–Καλά, του έλεγε ήρεμα, να μοιράσουμε τη διαδρομή. Τα παίρνω εγώ ως τα μισά, ως την Κοτζάπετρα. Ύστερα θα 'ναι η σειρά σου.

Φτάνοντας στη μεγάλη πέτρα, ευσυνείδητα το μαραγκόπουλο θύμιζε τη συμφωνία τους και ζητούσε να φορτωθεί τα εργαλεία.

–Λίγο ακόμα, του 'λεγε ο Αρσένιος, άλλα δέκα μέτρα.

Κι ανοίγοντας το βήμα απομακρυνόταν γοργά, για να απαλλάξει το νέο παιδί από το βάρος. Ο μαθητής πάλι, έτρεχε να προφτάσει τον μάστορα νιώθοντας την ανάγκη να τον ξεφορτώσει. Ήταν φορές που έφταναν ως την Κόνιτσα χωρίς να το 'χει καταφέρει.

Δούλεψε έτσι σε αρκετά χωριά, στα Άρματα, στον Αμάραντο... Είχε πάει σ' ένα σπίτι να καρφώσει τα ταβάνια. Όταν η νοικοκυρά τους σταματούσε απ' τη δουλειά για ένα διάλειμμα κι έναν καφέ, εκείνος έβγαζε τα βιβλία του και διάβαζε, χωρίς να τρώει απ' αυτά που του προσφέρονε. Το ίδιο και το σούρουπο που σταματούσε η δουλειά. Εκείνος διάβαζε, ώσπου να σκοτεινιάσει για καλά.

–Δεν βλέπεις πια Αρσένιε, έλεγε η νοικοκυρά.

–Ε, λίγο ακόμα, όσο μπορώ, όσο φαίνονται τα γράμματα.

Εκείνη τον λυπήθηκε, δεν ήθελε να τον βλέπει να παιδεύεται και του 'φερε τη λάμπα πετρελαίου.

–Παιδάκι μου, εσύ θα πας στον Παράδεισο με τόσες προσευχές που διαβάζεις, είπε κι ακούμπησε τη λάμπα δίπλα του.

–Τα παραλές, θεια, της απάντησε. Δεν μπαίνω έτσι στον Παράδεισο. Διαβάζω όμως για να πάτε εσείς οι άλλοι.

Η άψογη δουλειά σ' ό,τι αναλάμβανε, ήταν η ζωντανή διαφήμισή του. Οι παραγγελίες πλήθαιναν, άρχισαν να συσσωρεύονται. Ο Αρσένιος, ωστόσο, έβλεπε τις νέες παραγγελίες με θλίψη. Σκεφτόταν τους άλλους μαραγκούς που είχαν οικογένειες και παιδιά να θρέψουν και τον έπιανε στεναχώρια. Προσπαθούσε συστηματικά ν' αποφύγει νέες δουλειές. Έλεγε στους επίδοξους πελάτες ότι είχε πολύ φόρτο και δεν προλάβαινε να τους εξυπηρετήσει, με την ελπίδα ότι θα στρέφονταν προς τους υπόλοιπους ξυλουργούς. Οι πιο πολλοί όμως προτιμούσαν να περιμένουν μήνες και χρόνια έχοντας εμπιστοσύνη στην άψογη τέχνη του. Ο Αρσένιος, βέβαια, είχε άλλη ιδέα για τ' ανθρώπινα. Αντί να νιώθει περηφάνια για τούτη την προτίμηση, θα κουβαλά την αξιοσύνη του σαν ενοχή, σαν φταίξιμο, θα τη

μετρά –για χρόνια αργότερα– σαν μεροκάματα που έγινε αιτία να χάσουν κάποιοι άλλοι.

«Όταν ήμουν στον κόσμο, ο Θεός μου 'χε δώσει ένα χάρισμα, να γίνω καλός μαραγκός. Έρχονταν σε μένα οι άνθρωποι και χωρίς να το επιδιώκω, γινόμουν αίτιος να παίρνω τη δουλειά από τους άλλους. Όλοι έτρεχαν σε μένα και οι οικογενειάρχες έμεναν χωρίς δουλειά. Για να αποφύγω, τους έλεγα «θ' αργήσω, έχω πολλές παραγγελίες» κι άλλα. Αλλά αυτοί δεν έφευγαν, «θα περιμένουμε», έλεγαν. Έτσι, τώρα ξεπληρώνω αμαρτίες.»³⁴

Μαζί με τους θορύβους της ανασυγκρότησης και της ανάπτυξης, ανάμεικτα με τα κελαηδήματα των πουλιών που ξανάρχισαν να ακούγονται στα δένδρα, κάποιες φωνούλες παιδικές αρχίσανε κι αυτές να τιτιβίζουνε στην πόλη. Εκτός από τη φτώχεια και τον χαλασμό κι άλλο ένα θλιβερό απομεινάρι του πολέμου ζητούσε τόπο να σταθεί. Η ορφάνια... Δεκάδες, εκατοντάδες τα ορφανά παιδιά που έμειναν απροστάτευτα. Με προσοχή μαζεύτηκαν αυτά τα ζωντανά αγριολούλουδα, για να βρουν προστασία κι αγκαλιά στο «θερμοκήπιο» που τους πρόσφερε η Κόνιτσα. Στην Αναγνωστοπούλειο Γεωργική Σχολή, που έγινε το νέο τους σπίτι. Ποιος όμως θα μπορούσε να στοκάρει τα ραγίσματα και να πλανίσει τους ρόζους και τα εξογκώματα που πλήγωναν αυτές τις παιδικές ψυχές... Ο Αρσένιος, σαν καλός ξυλουργός, σκέφτηκε ότι η αναστύλωση αυτών των ψυχών ήταν και δική του ευθύνη.

–Ε, Αρσένιε, ίσως να του 'παν πολλοί, εσύ θα σώσεις τον κόσμο;

Όχι, δεν έτρεφε αυτήν την ψευδαίσθηση. Είχε όμως την απόλυτη πεποίθηση ότι όφειλε να κάνει ό,τι μπορούσε. Παρά την πολλή δουλειά, το φορτωμένο πρόγραμμα και τις πολυήμερες απουσίες στα γύρω χωριά, έβρισκε χρόνο γι' αυτά τα παιδιά, για να προσφέρει την αγάπη, το χάρδι, το χαμόγελο που του αναλογούσε. Και πάνω απ' όλα, το βάλαμο που επουλώνει όλες τις πληγές, τον Λόγο του Θεού. Κάποτε έπαιρνε τα μικρά παιδιά κι ανέβαιναν στην Αγία Βαρβάρα. Ετούτον τον καιρό μάζεψε τα ορφανά στο Αναγνωστοπούλειο και με τον παραστατικό του τρόπο, τη γαλήνια μορφή, στάλαζε στις αγνές καρδιές «νάματα-ιάματα», ιστορίες από το Ευαγγέλιο και από τους βίους των Αγίων.

Κοντά τρία χρόνια πήρε αναβολή το όνειρο. Μόλις κατάφερε να μαζέψει ένα ποσό για να προικίσει την μικρότερη αδελφή, τίποτε δεν τον κράταγε στον κόσμο. Δεν έμεινε να τη δει να παντρεύεται, έφυγε αμέσως για τον δικό του πολυπόθητο προορισμό. Το Άγιο Όρος. *«Πού ξέρω εγώ αν είναι θέλημα Θεού να παντρευτεί; Θα πει. Μπορεί κι η ίδια να μη θέλει.»*³⁵

Το καθήκον στην οικογένεια είχε εκπληρωθεί. Αφού ξεμπέρδεψε με τα «κοσμικά κουβάρια», έφυγε για να γίνει «ασυρματιστής του ουρανού». Έφυγε χωρίς αποχαιρετισμούς. Φοβήθηκε ότι πάλι κάποιο εμπόδιο θα βρισκόταν για

να του ανακόψει την πορεία. Την αγαπημένη του μητέρα θα την αποχαιρετούσε πολλά χρόνια αργότερα, όταν θα είχε οριστικοποιήσει την απόταξή του εκ του κόσμου τούτου, αφού θα είχε δεχθεί πρώτα την κουρά του σταυροφόρου μοναχού.

*«Φεύγω απ' την μεγάλην σου στοργήν,
μανούλα να μπορέσω
Δια να είμεθα μαζί, τον Ιησούν θα παρακαλέσω.
Δι' αυτό μικρός εθέλησα τα μαύρα
δια να φορέσω,
Να αφιερωθώ εις τον Χριστόν,
του Θεού να αρέσω...»*

...θα γράψει στο αποχαιρετιστήριο ποίημα του και θα υπογράψει πια ως «Μοναχός Παΐσιος».

Μανούλα μου σε χαιρετώ εγώ πάω να μονάσω,
 Φεύγω την μάταιαν ζωήν, τον πλάνον να γελάσω,
 Στην μοναξιάν στην έρημον τα νιάτα να περάσω,
 Δια την αγάπην του Χριστού, όλα θα τα θυσιάσω.

Όλα του κόσμου τα αγαθά, σαν σκύβαλλα θα αφήσω,
 Να εκτελέσω την πρώτην εντολήν, τον Θεόν
 να αγαπήσω.

Με τον Σταυρόν στον Γολγοθά, τον Ιησούν
 θα ακολουθήσω,
 Και εις την άνω Ιερουσαλήμ, εύχομαι
 να σε συναντήσω.

Φεύγω απ' την μεγάλην σου στοργήν,
 μανούλα να μπορέσω
 Δια να είμεθα μαζί, τον Ιησούν θα παρακαλέσω.
 Δι' αυτό μικρός εθέλησα τα μαύρα δια να φορέσω,
 Να αφιερωθώ εις τον Χριστόν, του Θεού να αρέσω.

Και δια μητέρα εις το εξής, θα έχω την Παναγίαν,
 να με φυλάξη αβλαβή, απ' του εχθρού
 την πανουργίαν.

Μάνα μου με κατάνυξιν, στην έρημον εδώ
 στην ησυχίαν
 Θα εύχομαι πάντα δια εσέ, δι' όλην την πολιτείαν.

Μοναχού Παϊσίου Φιλοθείτου Άγιον Όρος
 3.5.1957

Αφιερούτε στην σεβαστήν μου μητέρα Παΐσιος

Ζ' ΣΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

«Όπως η ξυλόγλυπτη εικόνα έχει ατέλειωτη δουλειά, όταν δουλευτεί με τον φακό, έτσι κι η ψυχή του ανθρώπου έχει ατέλειωτη δουλειά, όσο καθαρίζουν τα μάτια της ψυχής του ανθρώπου και γίνονται τηλεσκόπια.» Όσιος Παΐσιος³⁶

Ήταν Μάρτιος του 1953, όταν επέστρεψε στο Άγιο Όρος με σκοπό να αφοσιωθεί ολοκληρωτικά στον δρόμο που επέλεξε, αυτόν της ξενιτείας. Να γίνει ξένος για τον κόσμο. Όχι επειδή τον μισούσε ή τον αποστρεφόταν. Αλλά επειδή τον αγάπησε τόσο, ώστε να διαθέσει όλες τις δυνάμεις του γι' αυτόν.

«Οι μοναχοί... εάν φεύγουν απ' τον κόσμο, το κάνουν και αυτό από αγάπη, γιατί φεύγουν από τα παράσιτα του κόσμου, για να μπορούν να έχουν καλύτερη επαφή και να βοηθούν περισσότερο και καλύτερα τον κόσμο.»³⁷

Από μικρός άκουγε πως το Άγιο Όρος είναι το περιβόλι της Παναγίας. Η παιδική –κι αργότερα η νεανική του φαντασία είχε πλάσει έναν τόπο γεμάτο κήπους με λουλούδια κι οπωροφόρα δένδρα, σαν αυτούς στις αυλές των σπιτιών

της Κόνιτσας. Φτάνοντας την πρώτη φορά, είχε αντικρίσει τις άγριες καστανιές και τις κουμαριές με μια μικρή έκπληξη. Έτσι κι αλλιώς, ήξερε ότι το «περιβόλι» δεν στόχευε να καλλιεργήσει μήλα και τριαντάφυλλα, αλλά ανθρώπινες ψυχές. Τώρα επέστρεφε με την ακλόνητη λαχτάρα να μείνει, για να γίνει ο ίδιος ένα εύοσμο ανθάκι του κήπου. Μα η Αφέντρα του περιβολιού είχε φυλαγμένα μεγάλα ανταποδώματα για την ακούραστη φιλοτιμία του. Σύντομα θα ένιωθε την ίδια την παρουσία της...

Οι καταστάσεις που αρχικά αντιμετώπισε, ανέτειλαν κάθε άλλο παρά ρόδινες κι εντελώς αντίθετες από όσα ονειρευόταν. Με πόθο για την ησυχία της ερήμου, αναζήτησε καταφύγιο σε κάποια από τις σκήτες του Αγίου Όρους. Ψάχνοντας τόπο κι οδηγό για ν' ακουμπήσει την ψυχή του και να βρει ανάπαυση, βασανίστηκε ανάμεσα σε αδιάκριτους γέροντες και αμελείς υποτακτικούς. Αργότερα, ευχαριστούσε ολόθερμα όλους όσους έγιναν αιτία να ταλαιπωρηθεί, επιρρίπτοντας σφάλμα μόνο στον εαυτό του. Γιατί, όπως λέει, από όλους ωφελήθηκε.

«Κανείς δεν μου έφταιξε για να ταλαιπωρηθώ, παρά οι πολλές μου αμαρτίες (για να εξοφλήσω μερικές), όπως επίσης και η χωριατοσύνη μου ήταν και αυτή δεύτερη αιτία για να ταλαιπωρηθώ, που εμπιστευόμουνα τον εαυτό μου σ' όποιον έβρισκα. Ευχαριστώ τον Θεό για όλα, γιατί όλα με ωφελήσανε πολύ. Εκτός από τις

σκουριές του παλαιού μου ανθρώπου, που διώχνανε τα χτυπήματα αυτά, και την πείρα που μου αφήσανε, μου μαλακώσανε και τη σκληρή μου καρδιά...»³⁸.

Δεν απελπίστηκε παρά τα εμπόδια και τις δυσκολίες. Δούλεψε πάνω στην ψυχή του με επιμονή κι υπομονή. Και σύνεση. Αν και ο πόθος για την ησυχία της ερήμου έκαιγε άσβεστος, δεν άφησε να παρασυρθεί απ' αυτόν. Προτίμησε σοφά και ταπεινά να οδηγήσει τα βήματά του πρώτα στον δρόμο της υπακοής, ακολουθώντας μ' εμπιστοσύνη το σχέδιο του Θεού, χωρίς να βιαστεί να εφαρμόσει το δικό του όνειρο. Άπειρος κι απαίδευτος στη μοναχική ζωή, είχε ανάγκη να ακουμπήσει σ' έναν πεπειραμένο πνευματικό οδηγό. Έτσι, το θείο θέλημα τον έφερε στη μονή Εσφιγμένου. Έμεινε για αρκετό διάστημα στο κοινόβιο μαθαίνοντας την τάξη της μοναχικής περπατησιάς, ώσπου να δυναμώσουν τ' άγουρα φτερά, να γνωριστεί πρώτα καλά με τις πνευματικές ανηφοριές, για να πορευτεί αργότερα μ' ασφάλεια μονάχος, μοναχός, καλόγερος στα μάτια του Θεού, γέροντας κι όχι σκέτος γέρος. Κι ως μην το παραδέχτηκε ποτέ ότι το κατόρθωσε.

«Δυστυχώς βρίσκομαι ακόμα στην τάξη των γέρων κι όχι των γερόντων»³⁹ συνήθιζε να λέει ως το τέλος.

Δεν άργησε να γίνει φανερό το «φύραμα» με το οποίο ήταν ήδη ζυμωμένος ο νέος μοναχός. Η προθυμία κι η εργατικότητά του υποδειγματική. Η άσκησή του έντονη, ακατάπαυστη. Ωστόσο, σε

συνδυασμό με την εξαντλητική νηστεία, έφτασαν στα όρια το ανθρώπινο σαρκίο του. Αλλά εκείνος είχε στόχο να εξομοιωθεί με τους αγγέλους, ν' αποκτήσει φτερά σαν αυτά που ο αγιογράφος πρόσθεσε στον Άγιο Ιωάννη τον Πρόδρομο στις λαϊκές αγιογραφίες. Αγώνας ενάντια στις ανθρώπινες αντοχές.

Με τον ίδιο ζήλο συνέχισε και στο επόμενο σκαλοπάτι που τον οδήγησε το θείο θέλημα. Μετά τη ζωή του κοινοβίου, η ελευθερία για μεγαλύτερη άσκηση που προσέφερε το ιδιόρρυθμο πρόγραμμα της μονής Φιλοθέου. Η πραότητα, η καλοσύνη, η προθυμία με την οποία κουβαλούσε ακατάπαυστα ξύλα και νερό στους ηλικιωμένους κι ανήμπορους της μονής, η ειρήνη που πήγαζε από μέσα του και διαχεόταν τριγύρω, δεν μπόρεσαν να μείνουν για πολύ κρυφές. Κι ας προσπαθούσε να κρατήσει μυστικές και αφανέρωτες τις πιο μεγάλες, υπεράνθρωπες ασκήσεις. Γινόταν μάρτυρας το λαμπρό αποτέλεσμα. Οι ενάτες⁴⁰ είχαν μπει στο τακτικό του πρόγραμμα. Επίτηδες έτρωγε συνέχεια το ίδιο εποχιακό λαχανικό ώσπου να βαρεθεί και να το τρώει ανόρεχτα, από ανάγκη, χωρίς να νιώθει απόλαυση ή ευχαρίστηση. Στην εκκλησία δεν καθόταν σε στασίδι. Η προσευχή ήταν για κείνον το «οξύγονο της ψυχής», αγρυπνούσε πολύ και κοιμόταν ελάχιστα. Σ' αυτές τις λίγες ώρες ανάπαυσης, ακουμπούσε το κεφάλι στο κούτσουρο από καστανιά που είχε για προσκέφαλο. Και το κορμί, στις δυο στενές σανίδες με κενό στη μέση, αυ-

τό ήταν το «κρεβάτι» του. Στο κελί δεν άναβε φωτιά, μόνο άφηνε τον εαυτό του να ασκείται στο κρύο και την υγρασία.

«*Αν προσέξεις τώρα, αργότερα, εκτός από τους καρπούς σου, θα προσφέρεις και τον πυκνό δροσερό σου ίσκιο*»⁴¹ συμβούλευε αργότερα αρχάριους μοναχούς. Και ήταν φανερό ότι ο ίδιος λαχταρούσε ολόψυχα να γίνει ένα τέτοιο δένδρο με στέρεο ρίζωμα, πολύκαρπο και με ίσκιο βαθύ, για να προσφέρει αδιάκριτα παράκληση, αναψυχή, γαλήνη.

Αν και ποτέ δεν ήταν τελείως υγιής αλλά συνεχώς υπέφερε από κάτι, σ' αυτές τις συνθήκες τα προβλήματα της υγείας του ήταν αναπόφευκτο να επιδεινωθούν. Η εντολή του γιατρού αυστηρή. Έκρινε απαραίτητο να μεταφερθεί άμεσα σε κλίμα ξηρό για τρίμηνη τουλάχιστον θεραπεία.

Ήταν καλοκαίρι του 1956, όταν με εντολή της Μονής επέστρεψε στην Κόνιτσα. Οι πατέρες θεώρησαν ότι στο ξηρό κλίμα της πατρίδας του με τη φροντίδα της οικογένειάς του, σύντομα θα έβλεπε ανάρρωση. Είχε τρία χρόνια να δει το σπίτι του. Όλον αυτόν τον καιρό αγωνιζόταν διακαώς ν' απαλλαγεί από το συναισθηματικό δέσιμο και την αδυναμία που είχε στους δικούς του και κυρίως στην μητέρα του που της είχε ιδιαίτερη αγάπη. Τρία χρόνια πάλευε σκληρά ν' αδειάσει ολόκληρος, ν' αφήσει χώρο, να ενταχθεί απρόσκοπτα στην πλατιά οικογένεια του Θεού. Το να γυρίσει και ν' αφεθεί στη φροντίδα

των δικών του θα 'ταν μεγάλο πισωγύρισμα. Γι' αυτό δεν πήγε σπίτι του. Ούτε στο νοσοκομείο ήθελε να πάει, να βλέπουν το χάλι του και να κατηγορεί ο κόσμος τον μοναχισμό, λέγοντας ότι οι μοναχοί καταλήγουν στα σανατόρια. Έτσι, κατέφυγε σε μια παλιά, αγαπημένη του φίλη. Την Αγία Βαρβάρα. Τόσες και τόσες φορές είχε

φιλοξενήσει τα όνειρα, τις προσευχές, τις ανησυχίες του, τα είχε πάρει και τα είχε ακουμπήσει στον θρόνο του Παντοκράτορα. Ας τον φιλοξενούσε μια φορά ακόμα κι ας έπαιρνε κι αυτό το πρόβλημα να το αποθέσει στα πόδια του Παντοδύναμου Θεού. Τόσες και τόσες φορές της είχε ανάψει τα καντήλια της, είχε καθαρίσει και περιποιηθεί το μικρό της εκκλησάκι, είχε αποθέσει την ψυχή του μπροστά στις εικόνες του τέμπλου.

Θα το 'κανε ακόμα μια φορά. Έτσι, βρέθηκε στα γνώριμα μονοπάτια που οδηγούσαν στο μικρό ξωκλήσι. Τόσο κοντά, μια ανάσα δρόμος απ' την παλιά του ζωή, τόσο μακριά, ένας άλλος άνθρωπος ενός άλλου κόσμου, διακριτικά κι αθόρυβα ήρθε να γίνει γι' άλλη μια φορά βιγλάτορας, μ' ακοίμητη προσευχή να σκεπάσει την πόλη, τον κάμπο, την τόσο μικρή, τόσο απέραντη οικουμένη. Ίσως η παρουσία του εκεί να μην γινόταν καν αντιληπτή, αν μια ευσεβής Κονιτσιώτισσα δεν πήγαινε για να προσκυνήσει. Τότε πρόσεξε τον καλόγερο, έναν μαυροντυμένο, αδύνατο σαν σκιά. Τρόμαξε να τον αναγνωρίσει. Τον ρώτησε έκπληκτη γιατί δεν πήγε στο σπίτι του. Εκείνος αναγκάστηκε να της φανερώσει τον λόγο. Οι μοναχοί έχουν ξεκοπεί από συγγενείς. Όλοι οι άνθρωποι είναι το ίδιο αδέρφια. Αφού λοιπόν, οι άνθρωποι είναι αδέρφια, τον πήρε με το ζόρι στο δικό της σπίτι, να τον φροντίσει η ίδια ώσπου να συνέλθει. Κι αθέλητα, έγινε ένας ακόμη μάρτυρας των επίμονων προσπαθειών του Αγίου να μην αφεθεί στην άνεση, να μη συνηθίσει τη βολή, αλλά, παρ' όλη την αρρώστια του, να μείνει πιστός στην αυστηρή του άσκηση, στην ολονύκτια προσευχή του...

Γρήγορα επέστρεψε στο Άγιο Όρος για να επιδοθεί με περισσότερο ζήλο στους αγώνες του που, όσο προχωρούσανε, τόσο φούντωνε η λαχτάρα για την τέλεια αρετή. Με την καλή ανησυχία ριζωμένη στην ψυχή, γνήσιος μιμητής του Χριστού και των αγίων, έψαχνε να γνωρίσει ε-

κείνους τους γέροντες που είχαν φτάσει να εξομοιωθούν με τους αγγέλους.

«Οι πατέρες εκείνης της εποχής είχαν πολλή πίστη και απλότητα και οι περισσότεροι ήταν με λίγα γράμματα, αλλά, επειδή είχαν ταπείνωση και αγωνιστικό πνεύμα, δέχονταν συνέχεια τον θείο φωτισμό. Ενώ στην εποχή μας που έχουν αυξηθεί οι γνώσεις, δυστυχώς η λογική κλόνισε την πίστη των ανθρώπων από τα θεμέλια και γέμισε τις ψυχές από ερωτηματικά και αμφιβολίες. Έτσι, επόμενο είναι να στερούμεθα τα θαύματα, γιατί το θαύμα ζητείται και δεν εξηγείται με τη λογική.»⁴²

Ήταν αυτή μια απ' τις ευλογίες του αγιασμένου Όρους που ο Όσιος ρούφηξε άπληστα, τα νάματα των ζωντανών αγίων, όπως ρουφούσε από παιδί τα τυπωμένα συναξάρια. Όπου άκουγε ότι υπήρχαν ενάρετοι πατέρες που ζούσαν ασκητικά κι είχαν πνευματική κατάσταση, έσπευδε να τους συναντήσει, να μεταγγίσει από τον ζήλο και το πνεύμα τους, να καρπωθεί τις πολύτιμες συμβουλές που θα τον βοηθούσαν να τους μοιάσει. Ο νεαρός μοναχός Παΐσιος εμπνεύστηκε απ' αυτά τα αναπνέοντα συναξάρια, τους ονομάζει «στρατιώτες του Χριστού», «λοκατζήδες της εκκλησίας» που στεφανώθηκαν απ' τον Χριστό με το άφθαρτο στεφάνι.

Τέτοιος ήταν ο παπά-Τύχων. Πάντοτε άρχιζε και τέλειωνε μ' ένα «δόξα σοι ο Θεός». Μάλιστα έλεγε πως, αν το «Κύριε ελέησον» αξίζει εκατό δραχμές, το «δόξα σοι ο Θεός» είναι πολύ πιο α-

κριβό, αξίζει χίλιες. Γιατί το έλεος του Θεού το ζητά κανείς από ανάγκη, ενώ δοξολογεί τον Πλάστη από φιλότιμο. Ο παπά-Τύχων αναπαυόταν σε πράγματα φτωχικά. Αν κάποιος του έδινε τρόφιμα, τα έστελνε σε άλλα γεροντάκια στην Καψάλα. Αν του έστελναν χρήματα, τα έδινε σ' έναν μπακάλη ευλαβή με την παράκληση ν' αγοράζει ψωμί και να μοιράζει στους φτωχούς. Ζητούσε με ειλικρινή ταπείνωση τις ευχές κληρικών και λαϊκών χωρίς διάκριση, μεγάλων ή μικρών σε ηλικία. Είχε κατακτήσει την ακακία και την απλότητα ενός μικρού παιδιού, όπως το ζήτησε ο ίδιος ο Κύριος. Αυτή η παιδική αγαθότητα η ζυμωμένη με μεγάλη πνευματική ωριμότητα είναι που κατορθώνει να συναναστρέφεται αγγέλους. Κι αυτή η συναναστροφή είχε γίνει για τον παπά-Τύχωνα η μόνιμη καθημερινότητά του. Στη Θεία Λειτουργία, την ώρα του Χερουβικού οι άγγελοι τον άρπαζαν στον ουρανό κι ο ψάλτης αναγκαζόταν να ψάλλει τον Χερουβικό Ύμνο δυο και τρεις φορές, ώσπου ν' ακουστούν πάλι τα βήματά του στο δάπεδο του Ιερού. Κάποια φορά που ο νεαρός Αρσένιος τον επισκέφτηκε, τον βρήκε σφηνωμένο στην πόρτα. Είχε πέσει ανάποδα, καθώς ανέβαινε τα σκαλάκια. Ο Αρσένιος δυσκολεύτηκε πολύ να τον σηκώσει. Όταν στο τέλος τα κατάφερε, του είπε ανήσυχος.

—Γέροντα, τι θα έκανες μόνος σου αν δεν ερχόμουν εγώ;

Μα εκείνος κοίταξε τον νεαρό μοναχό παράξενα και του είπε:

–Μα, θα με σήκωνε ο φύλακας άγγελός μου!

Ο γέρο-Αυγουστίνος ο διορατικός ήταν ένας ακόμα απ' αυτούς που κέρδισαν την παραδείσια Χάρη. Ντυμένος μ' ένα καταμπαλωμένο ζωστικό, χειρότερο απ' τα σκιάχτρα που έβαζαν για να φεύγουν οι κουρούνες, δεν δίσταζε να βάλει μετάνοια σ' όποιον έβλεπε, ακόμα και στους λαϊκούς, γιατί, όπως έλεγε, έχουν τη Χάρη του Αγίου Βαπτίσματος. Αν κάποιος του 'δινε πράγμα καλό, αυτός το πρόσφερε πάντα σε κάποιον άλλον. Αγαπούσε τα άλογα ζώα και ιδιαίτερα όσα ήταν ταλαιπωρημένα και ανάπηρα. Γι' αυτό, όσοι είχαν ζώα γέρικα ή σακάτικα, έρχονταν και τ' αφήνανε σ' αυτόν χωρίς καν να τον ρωτήσουν. Το κελί του είχε γίνει γηροκομείο ζώων. Η τροφή του ήταν λίγο αλεύρι που ζύμωνε με νερό κι αλάτι και το 'ψηνε στο τηγάνι. Τις μέρες που είχε κατάλυση ελαίου, βουτούσε ένα φτερό στο λάδι κι έκανε έναν σταυρό πάνω στην πίτα κι έτσι κατέλυε. Όταν τον ρώταγες τι τρώει, απαντούσε με γέλιο παιδικό, ότι τρώει συνέχεια τηγανίτες!

Ο πατήρ Γεώργιος ο αναχωρητής ήταν αυτός που αγάπησε την τέλεια ακτημοσύνη. Ζούσε σαν πετεινό του ουρανού, χωρίς ένα καλύβι. Γύριζε αμέριμνα στον Άθω ολόκληρο, ένα «καλό αλητάκι» του Χριστού, με μόνο του απόκτημα τα ρούχα που φορούσε, τα ίδια χειμώνα-καλοκαίρι. Κι όσο τα ρούχα κουρελιάζονταν, τόσο η ψυχή του ενωνόταν με τον Θεό, και τα κουρέλια πάνω του φαίνονταν σαν φτερά στο αδύνατο κορμί, που

φτέρωνε η πλούσια Θεία Χάρη. Έτσι γυρνώντας, παριστάνοντας τον καθυστερημένο, τον τρελό, κατάφερε και κοροΐδεψε τη ματαιότητα του κόσμου.

Ο παπά-Φιλάρετος, ο ηγούμενος της Ιεράς Μονής Κωνσταμονίτου, ήταν μια άλλη αξιοθαύμαστη μορφή, που αισθανόταν εγκαταλελειμμένος από τον Θεό όταν δεν είχε πειρασμούς ν' αντιπαλέψει. Τόσο πολύ είχε εκτιμήσει κάθε δύσκολη κατάσταση που μας κάνει αυθόρμητα κι ολόψυχα να αγκιστρωνόμαστε από τη Θεία Χάρη. Αυτήν τη Χάρη ο παπά-Φιλάρετος την είχε πλούσια μέσα του, τόσο πλούσια, ώστε του αποκάλυπτε όχι μόνο τους λογισμούς και τις καρδιές των προσκυνητών, αλλά ακόμη και αυτά που είχαν στις τσέπες τους.

Ο γέρο-Τρύφων πάλι, ζούσε εντελώς προπρωτικά, απλά κι αρμονικά με τα άγρια ζώα. Ζούσε στα ερείπια, σε μια γκρεμισμένη γωνιά και σκέπαζε το σώμα του με κάτι κουρελιασμένες κουβέρτες. Όταν τον γνώρισε ο Άγιος Παΐσιος, ήταν ήδη σε περασμένη ηλικία. Μια μέρα που του πρότεινε να τον πάρουν σε κάποιο μοναστήρι για να τον οικονομήσουν, εκείνος απάντησε:

–Ο Θεός οικονομάει τα σκουλήκια μέσα στο χώμα και τα ταΐζει και τα ζεσταίνει και εμένα το μεγάλο σκουλήκι δεν μπορεί να οικονομήσει;

Όταν κοιμήθηκε, το σαρκίο του σκεπάστηκε με λίγο χώμα, ίδιο ακριβώς μ' αυτό που καλύπτει όσους σκεπάζονται με πολύτιμα βελούδα

και μεταξωτά. Η ψυχή του όμως, πετούσε θριαμβευτικά στον ουρανό.

Υπήρξαν κι άλλοι πολλοί που δεν σπατάλησαν τις δυνάμεις τους *«για περιττές μέριμνες και μάταια πράγματα που θα γίνουν σκόνη μια μέρα»*, όπως ο γέρο-Φιλάρετος, ο γέρο-Κοσμάς ο Παντοκρατορινός, ο γέρο-Εφραίμ ο «τάλας», ο γέρο-Κωνσταντίνος, ο παπά-Σάββας ο Εσφιγμενίτης, ο γέρο-Αββακούμ, ο γέρο-Κύριλλος της σκήτης της Κουτλουμουσίου και άλλοι ακόμα που συνέθεσαν το ζωντανό συναξάρι του, *«άνθρωποι που διαγράφηκαν απ' τα δημοτολόγια αυτού του κόσμου για να εγγράψουν το όνομά τους στο «Βιβλίο της Ζωής»*.

Αυτός που ο Άγιος Παΐσιος ξεχώρισε, φαίνεται ότι ήταν ο γέρο-Πέτρος «ο Πετράκης» από τα Κατουνάκια. Και, βέβαια, το κριτήριο γι' αυτήν την προτίμηση δεν ήταν το ότι έζησε καλογερικά από νεαρή ηλικία, όπως κι ο ίδιος. Ο γέρο-Πέτρος γράμματα δεν ήξερε, αλλά είχε θείο φωτισμό. Οι ασκήσεις του ακραίες, η προσευχή του αδιάλειπτη. Υπήρξε άδολος και ταπεινός σαν το μικρό παιδί και τέτοιος παρέμεινε ως την ώρα που ανεπαύθη. Η φυσική του απλότητα και η μεγάλη του πίστη, από τα πρώτα χρόνια της πνευματικής πορείας του έγιναν φανερά. Αγαπούσε την ησυχία. Το καλύβι του δεν φαινόταν απ' τον δρόμο, ούτε πόρτα είχε. Εκείνος δεν έβγαινε παραέξω, παρά μόνο κάθε έξι μήνες.

«Πολλούς ασκητές γνώρισα», θα πει γι' αυτόν, *«αλλά στον γέρο-Πέτρο έβλεπε κανείς κάτι*

το διαφορετικό! Φαινόταν μια θεική γλυκύτητα στο πρόσωπό του. Είχε γεμίσει πια η κυψέλη του η πνευματική και ξεχείλιζε το πνευματικό του μέλι.»⁴³

Ωστόσο, ο γέρο-Πέτρος θεωρούσε τον εαυτό του τιποτένιο και γι' αυτό δεν δεχόταν να έχει υποτακτικό. Ο Άγιος Παΐσιος που 'χε μεγάλη επιθυμία να ασκητεύσει κοντά του, τον παρακαλούσε επίμονα να τον δεχτεί. Την τελευταία φορά που συναντήθηκαν, ο ταπεινός γέρο-Πετράκης του είπε ότι ήρθε να τον χαιρετήσει, του άφησε τις τελευταίες νουθεσίες και ζήτησε συγχώρεση που δεν τον έπαιρνε υποτακτικό. Απλά και φυσικά του αποκάλυψε, ότι δεν μπορούσε να το κάνει αυτό, γιατί επρόκειτο σύντομα να πεθάνει. Και πράγματι, αναχώρησε λίγο αργότερα, στις 12 Ιουνίου 1958, ανήμερα της γιορτής του.

Ακόμα και σ' αυτήν την άρνηση ο Παΐσιος διέκρινε τη μεγάλη αγάπη και πρόνοια του Θεού. Αν πραγματοποιούσε το δικό του θέλημα, θα 'μενε σύντομα χωρίς πνευματικό οδηγό. Ευχαρίστησε με θερμή τον Θεό που τον προστάτεψε. Ωστόσο, η λαχτάρα του για την τέλεια αγιότητα έμενε άσβεστη. Αυτός που –όπως έγραφε στο αποχαιρετιστήριο ποίημά του– άφησε «σαν σκύβαλλα» όλα του κόσμου τα αγαθά, εξακολούθησε να καίγεται απ' τον πόθο να φοιτήσει στο «πανεπιστήμιο της ερήμου», στα Κατουνάκια.

Μόνο που η Παναγιά είχε άλλα σχέδια για τον μοναχό Παΐσιο κι ήρθε η ώρα να τον εντάξει σ' αυτά. Ένα βράδυ μετά το Απόδειπνο, είχε

αποσυρθεί στο κελί του και συνέχιζε την προσευχή. Κατά τις ένδεκα το βράδυ ξάπλωσε για λίγο να ησυχάσει ως την ώρα του μεσονυκτικού. Όμως, όταν άκουσε την καμπάνα και προσπάθησε να σηκωθεί, διαπίστωσε ότι του ήταν αδύνατο. Έμεινε καθηλωμένος έτσι για πολλές ώρες, προσευχόταν κι αναρωτιόταν χωρίς να μπορεί να κινηθεί. Κάποια στιγμή φανερώθηκε μπροστά στα μάτια του μια ολοζώντανη εικόνα. Από τη μια μεριά τα Κατουνάκια κι από την άλλη το μοναστήρι στο Στόμιο. Αυθόρμητα ο Παΐσιος έστρεψε το βλέμμα με λαχτάρα στα Κατουνάκια. Τότε άκουσε καθαρά τη φωνή της Παναγίας να του ζητά να πάει στη μονή Στομίου.

«Πολλές φορές άλλα ζητάμε απ' τον Θεό κι άλλα μας έρχονται», θα πει αργότερα. Αλλά η Χάρη που ένωσε να τον πλημμυρίζει μόλις ελευθερώθηκε απ' το αόρατο δέσιμο, πληροφορούσε με ευκρίνεια ότι η Παναγιά ζητούσε επιτακτικά το ανεκπλήρωτο τάμα της. Κι, όπως φάνηκε, είχε λόγους να το θέλει τώρα...

*Ιερά Μονή Στομίου,
αφιερωμένη στο Γενέθλιο της Θεοτόκου*

Η Ιερά Μονή Στομίου χιονοσκεπαστη

*Το Στόμιο κάτω απ' το άγρυπνο βλέμμα
του πατρός Κοσμά, ηγούμενου της Μονής*

Η' ΣΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

«Οι μοναχοί δεν είναι απλώς φαναράκια που φωτίζουν στους δρόμους των πόλεων για να μην σκοιντάφτουν οι άνθρωποι, αλλά οι απομακρυσμένοι φάρροι επάνω στα βράχια, που κατευθύνουν τα καράβια του κόσμου με τις αναλαμπές τους, και από το πέλαγος προσανατολίζονται τα καράβια, για να φτάσουν στον προορισμό τους.» Όσιος Παΐσιος⁴⁴

Ιερά Μονή Στομίου... Το μοναστήρι της Παναγιάς...

Δεν ήταν η λαχτάρα της καρδιάς που τον έφερε ως εκεί. Ούτε και το παλιό εκείνο τάμα που είχε κάνει. Ίσως να ήταν μόνο η επιθυμία της Παναγιάς που, περισσότερο απ' την αναστύλωση του καμένου μοναστηριού, νοιαζόταν για την πνευματική ανόρθωση ενός καψαλισμένου λαού.

Τα θορυβώδη νερά του Αώου ξαφνιάζουνε προβάλλοντας ορμητικά μέσα απ' το ανήμερο φαράγγι που, βαθύ κι άγριο, οριοθετεί τη νότια πλευρά της Κόνιτσας. Εκεί η Τύμφη, με σύνορο τον ποταμό, ορθώνει αγέρωχα το ανάστημά απέναντι στον Σμόλικα, καλώντας τον σε μια τιτά-

νια αναμέτρηση. Θαρρείς ότι το βουητό του ορμητικού νερού είναι το γέννημα αυτής της αέναης πάλης. Μονάχα αφού κυλήσει κοχλάζοντας κάτω απ' το πέτρινο γεφύρι, μονάχα τότε η ταραχή του παίρνει να ημερεύει.

Η χαράδρα του Αώου.

Αυτό το όμορφο μονότοξο γεφύρι⁴⁵, μάρτυρας αδιάψευστος της αξεπέραστης παράδοσης των φημισμένων μαστόρων της Ηπείρου, στέκει

ως τις μέρες μας, μνημείο λαϊκής αρχιτεκτονικής, ανέγγιχτο από χρόνους πανδαμάτορες, αδιάβλητο απ' την μανία του Τζαβήτ Πασά⁴⁶, αιώνιο μνημόσυνο στον πρωτομάστορα και στους Πυρσογιαννίτες που δουλέψανε σκληρά, για να υποτάξουν την αδάμαστή του πέτρα.

Το πετρόχτιστο μονότοξο γεφύρι της Κόνιτσας.

Ανάμεσα στα αιωνόβια πλατάνια και τις δροσόστακτες ιτιές, ίσως περιδιαβαίνει ακόμα η σκιά του Ζιώγα Φρόντζου, που κοντοστέκεται μετρώντας την αντοχή του βράχου, τη δύναμη του φουσκωμένου ποταμού ή εποπτεύοντας την αρμονία της καμάρας, έτσι όπως στεφανώνει τα νερά. Ίδια με τότε, πριν εκατόν πενήντα χρόνια στα λαμπρά εγκαίνια. Τότε που οι μηχανικοί απ' την Κωνσταντινούπολη μ' έναν ζηλιάρη θαυμα-

σμό του σφίγγανε το χέρι και ρωτούσαν έκπληκτοι σε ποιο Πολυτεχνείο είχε σπουδάσει. Κι εκείνος απαντούσε με περήφανο χαμόγελο: «Μα, πού αλλού; Στο ειδικό πανεπιστήμιο της Κράπας!»⁴⁷

Ήτανε καλοκαίρι του '58, όταν ο μοναχός Παΐσιος, διάβηκε μετά από πολύ καιρό το ανυπότακτο γεφύρι. Δεν κοντοστάθηκε ν' αγναντέψει τον κάμπο απ' την κορφή του τόξου. Ούτε άφησε το αγέρι που του ανέμιζε το μαύρο ράσο, να τον δροσίσει παιχνιδιάρικα. Τα βήματά του ανάλαφρα πατήσανε την πέτρα και προσπεράσαν βιαστικά. Είχε έρθει με πρόφαση την κακή του υγεία, που έτσι κι αλλιώς, πάντα παρέμενε κακή. Η αλήθεια όμως είναι πως γύρισε για να βάλει «ευλογητός» στη νέα διακονία κατά το πρόσταγμα της Παναγιάς. Μαζί του κουβαλούσε σαν προικιό την ξενιτεία⁴⁸ του μοναχού. Η προσπάθεια να ξεκολλήσει απ' τα παλιά, την οικογένεια, το σπίτι, τον τόπο τον γεμάτο αναμνήσεις, που σαν βαρίδια τον τραβάγανε στη γη, ο αγώνας του ν' ανοίξει πιο πλατιά τα χέρια, σαν φτερά, για ν' αγκαλιάσει όλον τον κόσμο, δεν θ' άφηνε να πάει χαμένος. Το άγριο φαράγγι θα 'μπαινε σύνορο νοητό μα απροσπέλαστο ανάμεσα στις δυο κτίσεις, της γης και του ουρανού. Ό,τι ήταν γήινο, θα 'μενε αμετάκλητα απ' την πλευρά του Σμόλικα. Η σκάλα για τον ουρανό έμελε να στηθεί απ' την πλευρά της Τύμφης. Στην Ιερά Μονή Στομίου. Τα πόδια του, ίσως πολλές φορές να 'ταν ανάγκη να περάσουν το γεφύρι

για να φτάσουνε στην Κόνιτσα. Αλλά σ' εκείνο το «ποτάμι» μέσα του, που από παιδί τον έσπρωχνε ν' ανακαλύπτει τον Θεό μεσ' στη σιωπή, δεν στέριωνε γεφύρι. Όσες φορές τα βήματα κι αν τον κατέβαζαν στην Κόνιτσα, η ψυχή θα 'μενε πάντοτε ψηλά, στο Καταφίλι.

Έτσι ονομάζεται ο ακρίτας βράχος που, όμοιος με πετρωμένο φύλακα, φρουρεί ακοίμητος τις «ηράκλειες στήλες», τη στενή δίοδο της χαράδρας, απ' όπου, σαν από στόμα ανοιχτό, ξεπηδά αφρίζοντας ορμητικός ο Αώος. Στα δυτικά ο κάμπος διακρίνεται θολός μεσ' στην αχλύ. Στα ανατολικά φιδογυρίζουνε τα σπλάχνα του άγριου φαραγγιού, το ανεξερεύνητο χάος. Αυτό είναι το Στόμιο που η Παναγιά η Στομιώτισσα ανέλαβε να ημερέψει, όπως γλυκαίνουν κι οι ανήμερες ψυχές που έχουν δεχτεί το σωτήριο άγγιγμά Της. Γι' αυτό, άφησε το Παλιομονάστηρο⁴⁹ κι ήρθε να κατοικήσει εδώ, να μετατρέψει αυτό το πλάτωμα σε όαση ήρεμη και φιλική, που αποκαλύπτεται απρόσμενα μέσ' στην αιθαλή αγριάδα του τοπίου.

Και... Ποιος ξέρει άραγε γιατί... Γι' αυτό το νέο περιβολάκι Της έδειχνε να προτιμά Παΐσιους για κτήτορες. Είχε διαλέξει τότε έναν Παΐσιο μοναχό να πρωτοχτίσει τη μονή, με την ευχή και αρωγή κάποιου άλλου Παϊσίου, που ήταν τότε στην Κόνιτσα Μητροπολίτης. Και τώρα, πάλι έναν Παΐσιο έστελνε να ανορθώσει το καμένο μοναστήρι...

Οι δύο ώρες ποδαρόδρομο ούτε που του φά-

νηκαν. Καθώς αντίκρισε το μοναστήρι από μακριά, ίσως ν' ανέβηκε από την καρδιά στα χείλη του το ψαλμικό: «Ὡς ἀγαπητά τά σκηνώματά Σου, Κύριε τῶν Δυνάμεων, ἐπιποθεῖ καί ἐκλείπει ἡ ψυχὴ μου εἰς τὰς αὐλάς τοῦ Κυρίου.»⁵⁰ Μ' αυτήν την λαχτάρα που περιγράφει ο ψαλμός πέρασε την είσοδο, με την ψυχὴ του να καίγεται και να λιώνει από την επιθυμία να βρίσκεται εκεί όπου κατοικεῖ ο «Κύριος των Δυνάμεων».

Ωστόσο, φτάνοντας τον πόνεσε πολύ αυτό που βρήκε. Το μοναστήρι υπέφερε από εγκατάλειψη. Η ερήμωση είχε αφήσει ζωντανές λαβωματιές στους τοίχους του ναού, στη στέγη και στα κεραμίδια. Τριγύρω, ορατά ακόμα τα «ενθύμια» της πυρκαγιάς...

Μετά τον πόλεμο, η Μητρόπολη είχε κάνει φιλότιμες προσπάθειες για να στήσει στο βάθος της αυλής ένα μαγερειό κι ένα συνεχόμενο δωμάτιο, «το καλογερικό», που φιλοδοξούσε να φιλοξενήσει όποιον μοναχό εμφανιζόταν στη μονή. Κάποιοι ευσεβείς Κονιτσιώτες είχαν συνδράμει κι αυτοί προσφέροντας τον οβολό τους για την επέκταση του κτίσματος ώστε να συμπεριλάβει ένα ακόμη συνεχόμενο δωμάτιο με υπόγειο και το «μαντζάτο», έναν μικρό χώρο προορισμένο να καλύψει τις ανάγκες μιας τραπεζαρίας. Ο όγκος τους πάλευε να αναστηθεί στη θέση των κελιών που είχαν καεί. Αλλά οι εργασίες είχαν μείνει στη μέση. Δεν υπήρχαν ταβάνια ούτε πατώματα. Ο χώρος μέσα κι έξω ήταν γεμάτος από σκορπισμένα μπάζα. Τόπος δεν υπήρχε

πουθενά. Ούτε για να σταθεί. Πόσο μάλλον να διανυκτερεύσει. Άδειασε μια γωνιά στη μάνδρα, την έκλεισε πρόχειρα με σανίδια και τη σκέπασε με μια πεταμένη λαμαρίνα. Κάτω έστρωσε ξύλα ακατέργαστα, λεπτά κλαδιά, αυτά που περισσεύουνε όταν οι υλοτόμοι τα αποκόπτουνε απ' τους κορμούς των δένδρων. Αυτό ήταν το κατάλυμά του, το κελάκι του. Μια φωλιά αγριμιού που έμπαζε από παντού, κολλημένη στη μάντρα στα δεξιά της εισόδου. Πολλές νύχτες θα έβγαζε αγρυπνώντας καθιστός, μια και η μικρή τριγωνική παράγκα δεν έφτανε καλά-καλά μήτε να σταθεί όρθιος κανείς, μήτε και να ξαπλώσει.

–Πώς θα μείνεις εδώ; του 'πε μια μέρα όλο απορία ένας γνωστός του ιερομόναχος που είχε έρθει ως το μοναστήρι.

Κι ο Άγιος απάντησε απλά:

–Ο Κανάρης όταν πήγε να ζητήσει δάνειο, του είπανε: «Τι το θες το δάνειο, δεν έχεις πατρίδα». Μα εκείνος αποκρίθηκε: «θ' αποκτήσουμε και πατρίδα»! Αν αυτός, κοσμικός άνθρωπος, έδειξε τέτοια πίστη, τί πρέπει να κάνουμε εμείς; Αφού η Παναγιά οικονόμησε να βρεθώ εδώ, θα φροντίσει και για το μοναστήρι της, όταν θα έρθει η ώρα.

Μόνο τρία χρόνια αργότερα, όταν οι δουλειές προχώρησαν αρκετά, εγκατέλειψε την παραγκούλα αυτή στον μαντρότοιχο κι απόκτησε κελί με πάτωμα, παράθυρο, ταβάνι. Αυτές ήταν οι «ανέσεις» που επέτρεψε στο ταλαίπωρο σαρκίο του, όπως κι η πολυτέλεια να ξαπλώνει πλέ-

Η είσοδος του λιτού κελιού του Αγίου Παϊσίου

*Χειροτεχνήματα του Αγίου Παϊσίου
που σήμερα κοσμούν το κελί του*

Το εσωτερικό του κελιού του Αγίου Παϊσίου

ον, όχι σε ξύλα ακατέργαστα, αλλά πάνω σε δυο σανίδια. Κι αυτό, αφού πρώτα είχε περάσει για πολύ καιρό κι από τον διάδρομο του «μαντζάτου», όπου, ακόμα και στο καταχείμωνο, κοιμόταν σε μια κουρελού στρωμένη πάνω στο τσιμέντο. Η υγεία του δεν του επέτρεψε για περισσότερο αυτήν την ακρότητα. Βέβαια, το νέο κελί στο βάθος της αυλής μπορεί να 'ταν καλύτερο απ' το τσιμέντο που τον έκανε ν' αρρωσταίνει συνέχεια, αλλά δεν έπαυε να 'ναι γυμνό κι απέριπτο. Η θύρα του στενή και χαμηλή, να παραπέμπει στη «στενή και τεθλιμμένη οδό» και στην ταπείνωση ως σταθερό ζητούμενο του επίγειου βίου.

Αν κάποτε τα βήματα σε φέρουν ως εκεί, εισχωρώντας, αυθόρμητα αναλογίζεσαι πόσο ο Άγιος είχε απαλλαγεί απ' όλα όσα οι θνητοί εμμένουν να θεωρούν ως αναγκαία. Λίγες εικόνες χάρτινες, κολλημένες στον τοίχο, στολισμένες με κουκουνάκια που μάζεψε απ' το δάσος, μια εντοιχισμένη σομπούλα, το λιτό κρεβάτι του κι απομεινάκια της παλιάς επιγραφής που 'χε τοποθετήσει στον Γράβο⁵¹, με γράμματα που ακόμα ξεχωρίζουνε πάνω στο πολυκαιρισμένο ξύλο. «Οι σεμνώς ενδεδυμένοι προς Ιεράν Μονήν. Προς Αών οι ασέμνως.». Πιο πολύ από τις αρρώστιες που τον βασάνιζαν, υπέφερε από ανθρώπους που έμπαιναν στο μοναστήρι χωρίς τον στοιχειώδη σεβασμό, με άπρεπα φερσίματα κι ακόμα πιο άπρεπη ενδυμασία. Γι' αυτό, όταν σημάδεψε το μονοπάτι με ξύλινους σταυρούς για

να οδηγούνται οι προσκυνητές, λίγο πριν απ' το τέρμα της διαδρομής, έφτιαξε κι έβαλε κι αυτές τις δυο πινακίδες, δείχνοντας πόσο η ασέβεια προσβάλλει τον Θεό.

*Απομεινάρια της επιγραφής
που υπήρχε στον Γράβο.*

Η προσπάθεια αναδόμησης ήταν άθλος ασύλληπτος απ' την αρχή μέχρι το τέλος. Το μοναστήρι είχε κάποτε μεγάλη κτηματική περιουσία. Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, οι ευλαβείς Χριστιανοί στην Εκκλησία έβλεπαν τον καλύτερο διαχειριστή των κόπων τους, αλλά και τον θεματοφύλακα του σκλαβωμένου έθνους. Γι' αυτό εμπιστεύονταν ένα κομμάτι ή και όλη την πε-

ριουσία τους στα μοναστήρια. Όμως, στα χρόνια της ερήμωσης της μονής στο Στόμιο, τα περισσότερα απ' τα κτήματα είχαν σκορπίσει σε χέρια αθεόφοβων και τα υπόλοιπα είχαν παραχωρηθεί το 1952 στο κράτος⁵². Λίγα χωράφια απόμειναν για να καλύψουν τις αμέτρητες ανάγκες. Κι αυτά ο Όσιος Παΐσιος τα έδινε να τα καλλιεργήσουν οι φτωχοί, με χαμηλό ή με καθόλου νοίκι. Τα υλικά εξοικονομούνταν με θυσίες πολλές. Υπάρχει ακόμα αποτυπωμένη στο βιβλίο εσόδων και εξόδων της μονής η άγρυπνη φροντίδα του Αγίου να γίνουμε όλα σωστά χωρίς ν' αφήσει χρέος σε κανέναν.

Μα, όλα τα οικονομήσε η Παναγιά! Μόλις ακούστηκε η καμπάνα να ξαναχτυπά στο ερημωμένο μοναστήρι, ο άνεμος διέσχισε το φαράγγι βιαστικός, να πάρει τον αντίλαλο που σκόνταφτε στα βράχια της χαράδρας και να τον οδηγήσει ως την Κόνιτσα, σαν κάλεσμα της ίδιας της Μεγαλόχαρης για το ξαναζωντάνεμα του μοναστηριού της.

Πληθύνανε τα βήματα που διάβαιναν χαρούμενα το πέτρινο γεφύρι. Πρόθυμοι οι Κονιτσιώτες έσπευσαν να βοηθήσουνε, άλλοι προσφέραν χρήματα, άλλοι ζώα για το κουβάλημα κι άλλοι τα χέρια τους. Σε λίγο ο χειμώνας θα 'φτανε. Έπρεπε να πέσει η πλάκα στα κελιά που είχαν καεί. Χρειαζόταν χέρια πολλά γι' αυτή τη δουλειά. Ευτυχώς, ήταν πολλοί εκείνοι που ήξεραν από εργασίες σαν κι αυτές. Άλλωστε, μόνοι τους έστηναν τα δικά τους σπιτικά που είχε ρημάξει ο πόλεμος.

Στο ρίξιμο της πλάκας

*Ο Όσιος Παΐσιος σ' ένα διάλειμμα μαζί με εθελοντές
που εργάζονταν στο μοναστήρι*

Η δουλειά κυλούσε γρήγορα, μέχρι το μεσημέρι είχαν ρίξει 24 κυβικά μπετόν. Αλλά όσο προχωρούσαν, τόσο πιο έντονα άρχιζε να φαίνεται ότι το τσιμέντο που είχανε, ήταν λειψό. Έτρεξαν να ειδοποιήσουν τον καλόγερο, ότι το τσιμέντο που απόμενε, δεν έφτανε για να τελειώσει η πλάκα. Μα η δουλειά δεν γινόταν να μείνει ατέλειωτη. Δεν ήταν εύκολο να ξανάρθουν οι μάστορες. Τα ζώα πάλι, ήταν στα χωράφια. Σίγουρα δεν θα πρόφταιναν να κατεβούν, να βρουνε ζώα και να ξανανεβούνε στο βουνό για να φέρουν κι άλλο τσιμέντο. Χώρια που ο καιρός πήγαινε για βροχή...

–Κάντε το σταυρό σας και μη σας νοιάζει, απάντησε ο Άγιος ατάραχος και χώθηκε στη σκοτεινή εκκλησία.

Τα μαύρα σύννεφα απ' το πρωί μαζεύονταν απειλητικά στον ουρανό. Τώρα άρχισαν να μαζεύονται και μεσ' στο μοναστήρι. Σε λίγο ήρθε κι άλλο μήνυμα, απ' την κουζίνα ετούτη τη φορά. Οι γυναίκες που βοηθούσαν στο μαγείρεμα έλεγαν ότι οι εργάτες που 'χαν έρθει, ήταν πολλοί, δεν θα 'φταναν τα ψωμιά, ούτε το φαγητό που είχαν ετοιμάσει. Μα ο Άγιος είπε το ίδιο και σ' αυτές.

–Κάντε τον σταυρό σας και μη στενοχωριέστε!

Όταν η πλάκα έφτασε στα δύο τρίτα, οι εργάτες κιότεψαν. Ήταν πια ολοφάνερο, δεν έφτανε το τσιμέντο. Έτρεξαν πάλι να ειδοποιήσουν τον καλόγερο, ότι τους λείπανε κάπου είκοσι σακιά.

–Να κάνουμε πιο αραιό το μπετόν, του πρότειναν, μήπως και φτάσει!

Εκείνος έβγαλε έναν αναστεναγμό και κοίταξε τον ουρανό.

–Εσείς κάντε τον σταυρό σας και συνεχίστε κανονικά, απάντησε και ξαναχώθηκε στην εκκλησία.

Κι ανέλαβε η Παναγιά! Ο ήλιος βγήκε, η δουλειά τελείωσε χωρίς βροχή! Η πλάκα έγινε αφήνοντας περίσσευμα πέντε σακιά τσιμέντο! Το φαγητό τους χόρτασε και περίσσεψε ψωμί να πάρουν για τον δρόμο!

Ήταν αυτό το πιο μεγάλο μάθημα ζωής και πίστης που πήρανε όσοι εργάστηκαν στο πλάι του. Εκείνη η μέρα δεν ήταν η μοναδική φορά που, μπροστά σ' ένα άλυτο πρόβλημα, ο Άγιος τους έδινε την ίδια συμβουλή: «Κάντε τον σταυρό σας». Αφήστε τον Θεό αφεντικό και μη στενοχωριέστε!

Όπως τότε που έπρεπε να φτιάξουν το γεφύρωμα στον Γράβο, το ρέμα που έρχεται κάτω απ' τη Δρακόλιμνη⁵³ και πάει να συναντήσει τον Αώο. Όσο γραφικοί κι αν δείχνουν οι μικροί σκαλωτοί καταρράκτες του, κάνει ζημιά στο μονοπάτι. Το αντιμάχεται και ύπουλα το γλύφει καταστροφικά κάθε μακρύ, ατέλειωτο χειμώνα. Ο Γέροντας ζήτησε από τους πρόθυμους προσκυνητές να κόψουν ένα δένδρο και να το κατεβάσουν ως εκεί, να είναι ένα στέρεο πέρασμα για να περνούν οι οδοιπόροι. Εκείνοι πήραν τα τσεκούρια τους κι έκοψαν το δένδρο που τους έδειξε. Ύστερα όμως στάθηκαν με περίσκεψη. Η-

ταν πολύ μεγάλος ο κορμός, η διάμετρος του έφτανε το μισό μέτρο. Το βάρος του ασήκωτο. Αδύνατον να πάει έτσι ολόκληρο ως τον Γράβο, χρειαζόταν γερανός!

–Κάντε εσείς τον σταυρό σας κι αφήστε το στην Παναγιά, τους είπε ο Γέροντας και πρόσθεσε αναμφίβολα τις προσευχές του.

Παρά τις αντιρρήσεις που γεννούσε η λογική, αυτοί υπακούσανε κι αρχίσανε να σπρώχνουνε το δένδρο. Κι ο ασήκωτος κορμός γλιστρούσε μόνος του θαρρείς! Ούτε κατάλαβαν πώς έφτασε ως τον Γράβο.

Γράβος, το ρέμα με τους μικρούς σκαλωτούς καταρράκτες που ο οδοιπόρος συναντά στη διαδρομή προς το Στόμιο.

Κάτι ανάλογο συνέβη λίγο καιρό αργότερα, όταν ήρθε η ώρα να ανεβάσουνε στο Στόμιο τα μάρμαρα για την επίστρωση της εκκλησίας. Όταν οι πλάκες συγκεντρώθηκαν κοντά στη γέφυ-

ρα, ο Άγιος πήγε στο καφενείο της Κάτω Κόνιτσας για να βρει εθελοντές. Μα, μόλις οι θαμώνες άκουσαν ότι το φόρτωμα ήταν πλάκες μαρμάρινες, διστάσανε, φοβήθηκαν για τα μουλάρια τους. Το μονοπάτι ήταν στενό, αν συναντιόνταν δυο απέναντι, δεν χωρούσαν να περάσουν. Και ύπουλο, γεμάτο λάκκους από «χαλιάδες»⁵⁴. Πώς θα ανεβαίνανε τα ζώα από κείνη τη «γιδόστρατα» φορτωμένα με τέτοιο βάρος, ήταν πολύ επικίνδυνο. Στις στροφές τα φορτώματα χτυπούσανε στα βράχια, τα ζώα έχαναν την ισορροπία τους και έπεφταν στον γκρεμό παρασυρμένα από το φόρτωμά τους. Και τα μουλάρια τους ήταν εργαλείο πολύτιμο, μέλος της οικογένειας. Δεν έπρεπε να κινδυνεύσουν. Έτσι, κοίταξαν αδιάφορα, δείχνοντας ξεκάθαρα πόσο απρόθυμοι ήταν.

Ο Γέροντας έφυγε χωρίς να πει τίποτα. Φορτώθηκε μια πλάκα μάρμαρου και κίνησε για το μοναστήρι. Στον δρόμο συναντήθηκε με κάποιους που επέστρεφαν απ' το βουνό με τα μουλάρια φορτωμένα με καυσόξυλα. Έκπληκτοι τον ρωτούσαν επίμονα, γιατί φορτώθηκε ο ίδιος το μάρμαρο και πήγαινε με τα πόδια.

–Ε, αφού οι Κονιτσιώτες λυπούνται τα μουλάρια τους, θα κουβαλήσω εγώ, απάντησε με απλότητα. Αν κουβαλάω δυο-τρεις πλάκες καθημερινά, σε μερικές βδομάδες θα ανεβούν όλες στο μοναστήρι.

Οι ξυλοκόποι όταν έφτασαν στην Κόνιτσα, έτρεξαν κι είπανε παντού ότι ο καλόγερος κουβα-

λούσε τα μάρμαρα μονάχος. Όσοι είχαν πριν φανεί απρόθυμοι, συγκινήθηκαν απ' την αυτοθυσία του Γέροντα. Ντραπήκανε. Πήραν τα ζώα τους χωρίς χρονοτριβή κι έσπευσαν να φορτώσουνε τις πλάκες για το μοναστήρι. Όσπου να φτάσει στον προορισμό του ο Άγιος, ένα ατέλειωτο καραβάνι αγάπης είχε σχηματιστεί και ανηφόριζε χαρούμενο φιδογυρίζοντας στο στενό μονοπάτι.

Υπήρχε όμως και μια πλάκα μονοκόμματη που ήταν τεράστια. Ίσως να ζύγιζε κι 80 οκάδες. Ετούτη δεν τη φόρτωνε κανείς. Το βάρος ήτανε πολύ, ο όγκος της μεγάλος, σίγουρα θα έσπαγε στα δυο. Κι ύστερα, πώς το ζώο θα τα κατάφερνε στις φονικές στροφές πλάι στον γκρεμό; Τους είδε που διστάζανε και απευθύνθηκε σε κάποιον συγγενή του.

—Κάν' τον σταυρό σου και τίποτα μη σε ανησυχεί, είπε για μια φορά ακόμα.

Παιδεύτηκαν ώρα αρκετή να δέσουνε την πλάκα στο μουλάρι και να βάλουν κι άλλη μια για αντίβαρο. Ήταν φορτίο απίστευτα πολύ για το ταλαίπωρο το ζωντανό. Στις κατηφόρες το σαμάρι γλίστραγε και κατέβαινε ως το σβέροκο του ζώου. Είδαν, όμως, να γίνεται το αδύνατο. Το καραβάνι έφτασε στο Στόμιο χωρίς απώλειες. Και το άσπρο μάρμαρο που ήταν «αδύνατο» να φτάσει ακέραιο ως εκεί, στέκεται ακόμα μπρος στο Ιερό για να στολίζει το Άγιο Βήμα!

Το μεγαλύτερο θαύμα, ωστόσο, δεν ήταν αυ-

τό. Ήταν που στις ψυχές χαραχτηκε ανεξίτηλα το «κάντε τον σταυρό σας». Τα πάντα είναι στα χέρια του Θεού και δεν υπάρχει πρόβλημα άλλο για Κείνον! Το πήραν το μεγάλο μάθημα, ότι πίστη, σημαίνει εμπιστοσύνη στον Παντοδύναμο Θεό. Όποιος το αξιοποίησε σωστά, πολλές φορές από κει κι ύστερα, είδε τον σταυρό να τον βγάζει απρόσμενα απ' τα αδιέξοδα της ζωής του.

Μεγάλη Σκάλα.

Περισσότερο από το χάλι της μονής, τον έθλιβε η πνευματική εγκατάλειψη. Το μοναστήρι είχε γίνει καταφύγιο λαθροκυνηγών και φυσιολατρών που δεν έδειχναν σεβασμό κι ευλάβεια

στον χώρο. Αλλά κι απ' όσους ανέβαιναν για το πανηγύρι⁵⁵, οι περισσότεροι πήγαιναν για αναψυχή, αποξενωμένοι από το έθος, το ήθος και το νόημα της γιορτής. Ερχόντουσαν να ξενυχτήσουνε την Παναγιά κι αντί για προσευχή, ανάβανε φωτιές μεσ' στην αυλή και το 'ριχναν στο γλέντι. Ψήνανε κρέατα, πίνανε ρακί και τραγουδούσανε, ενοχλώντας κι αυτούς που ήθελαν να προσευχηθούν. Και φυσικά, απ' το πολύ πιωτό, στο τέλος κατέληγαν σε παρεξηγήσεις και καυγάδες. Ήταν και το άλλο, που του έτρωγε τα σωθικά. Ανάμεσα σε όλους τους προσκυνητές υπήρχαν οικογένειες φτωχές, που είχαν μετρομημένη την ελιά. Όταν απλωνόταν η τσίκνα απ' τα ψητά, τον έκαιγε η ιδέα ότι άλλοι τρώγανε και πίνανε απροκάλυπτα και άλλοι παραδίπλα μένανε νηστικοί.

Έπρεπε κάτι να 'κανε. Το πανηγύρι πλησίαζε. Ξεκίνησε από νωρίς την προετοιμασία. Πρώτα καθάρισε τα μπάζα, όχι μονάχα από την αυλή, αλλά κι απ' έξω, στο πλάτωμα. Άνοιξε και το μονοπάτι από τις πέτρες που έπεφταν απ' το βουνό και επισκεύασε τα δυο γεφυράκια που είχαν χαλάσει απ' τα νερά, στα ρέματα που πέραγε αναγκαστικά κανείς για να φτάσει στο μοναστήρι. Φρόντισε να διαμορφώσει χώρο κοντά στη Λεπτοκαρυά που ήταν η πηγή με το τρεχούμενο νερό. Στοίβαξε ξύλα κι έστησε παγκάκια ξύλινα που έφτιαξε με τα χέρια του. Εκεί ας ανάψουν τις φωτιές τους, ας τραγουδήσουν κι ας γιορτάσουν όπως ήθελαν. Όλους τους χώραγε η

Παναγιά. Ο Άγιος δεν έδιωχνε κανέναν. Μόνο να κοβόταν αυτό το άσχημο συνήθειο, τα γλέντια κι οι καυγάδες που ξεδιπλωνόντουσαν μπροστά στα σκαλοπάτια του ναού, μπροστά στην Παναγιά την ίδια. Κι όσοι πιστοί, ας έμπαιναν στην εκκλησία ήσυχα κι ευλαβικά για να λειτουργηθούνε. Όλη τη μέρα δούλευε, το βράδυ προσευχόταν. Αλλά εκείνη η μέρα της γιορτής δεν εξημέρωσε καλά.

Απ' την παραμονή που άρχισαν ν' ανηφορίζουνε προσκυνητές, είδαν τις αλλαγές, αλλά όχι με καλό μάτι. Ο καλόγερος έγινε αφεντικό και βάλθηκε να τους χαλάσει τα έθιμα. Αυτό τους έλεγε ο λογισμός, όσο κι αν ο Όσιος Παΐσιος εξηγούσε ευγενικά ότι τα γλέντια στο προαύλιο δεν αρμόζουνε στην ιερότητα του χώρου. Πολύ δε περισσότερο, όταν γίνονται την ώρα του Εσπερινού και της Θείας Λειτουργίας. Δικό τους ήταν όλο το βουνό, δεν είχαν λόγο να στρωθούν μπροστά στην εκκλησία.

Μόλις ο Άγιος μπήκε στον ναό, αυτοί κουβάλησαν τα ξύλα στην αυλή κι άναψαν τη φωτιά εκεί, όπως έκαναν πάντα. Πάλι βγήκε να τους παρακαλέσει ο Γέροντας. Οι επίτροποι ούτε σκέφτηκαν τι αρέσει στον Θεό. Πήραν αυθόρμητα το μέρος των επισκεπτών, άλλωστε αυτοί ήταν οι δικοί τους άνθρωποι, οι φίλοι, οι συγγενείς τους. Ακόμα κι ο ιερέας που είχε ανέβει για τη Λειτουργία. Στο κάτω-κάτω, όλα τα χρόνια έτσι λειτουργούσε. Τα πνεύματα φούντωσαν, τα αίματα άναψαν, οι τόνοι ανέβηκαν την ώρα που ο

Άγιος, φανερά θλιμμένος απ' αυτή την κατάσταση διαμαρτυρόταν όσο μπορούσε πιο ευγενικά. Τον ήπιο τόνο του τον εξέλαβαν ως αδυναμία. Δεν ήταν δύσκολο, λοιπόν, να περάσει το δικό τους! Στο τέλος, του 'παν πως, αν δεν του αρέσει εδώ, να σηκωθεί να φύγει.

Ο Άγιος δεν απάντησε. Δεν είπε λέξη. Μόλις η Λειτουργία τέλειωσε, κρέμασε το ταγάρι του στον ώμο και κίνησε για το μονοπάτι. Πολλοί δεν καταλάβανε τι είχε συμβεί. Νομίσανε ότι κάτι ξέχασε ο καλόγερος και πάει στην Κόνιτσα για να το πάρει. Το μονοπάτι δεν ήταν, όπως συνήθως, έρημο. Κόσμος πολύς ανηφόριζε ακόμα για το μοναστήρι. Όσοι τον συναντούσανε στον δρόμο, τον ρωτούσανε πού πήγαινε. Εκείνος χαιρετούσε ευγενικά, χωρίς να δώσει καμιά εξήγηση. Μόνο τους έλεγε:

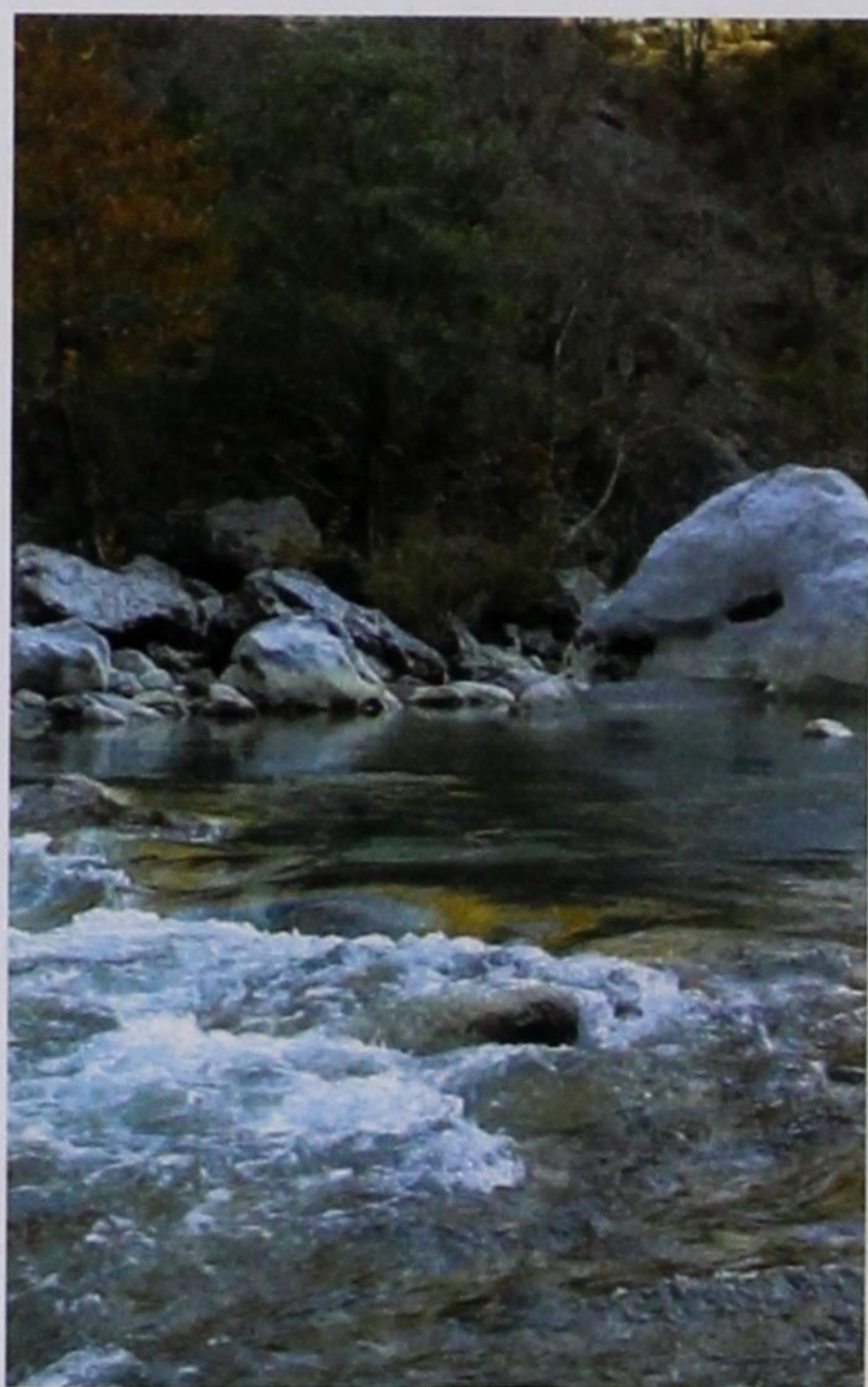
–Πάτε εσείς, πάτε.

Δεν μπορούσε να μείνει εκεί όπου δεν ήτανε δεκτός. Είχε ήδη πάρει την απόφαση να επιστρέψει στο Άγιο Όρος. Η Παναγιά όμως, έκρινε αλλιώς. Το έργο Της δεν θα το άφηνε μισό. Μέχρι το βράδυ είχε βουίξει η Κόνιτσα. Οι Κονιτσιώτες έψαχναν να τον βρουν, ο ίδιος ο Δήμαρχος. Και όλοι παρακαλούσανε θερμά τον Άγιο να μη φύγει.

Ο δρόμος ίσως να του φάνηκε πιο μακρύς στον γυρισμό. Ίσως τα βήματα να ήταν πιο βαριά καθώς ξανάπαιρναν το δύσβατο μονοπάτι, που το σκοτείνιαζαν τα πεύκα κι οι βελανιδιές και το οριοθετούσανε οι κουμαριές κι οι όρθιοι

Ένα από τα γραφικά σημεία της διαδρομής για το Στόμιο

Γραφικό σημείο της διαδρομής

Το μονοπάτι δίπλα στον Αώο

βράχοι. Ίσως και η ψυχή, θλιμμένη ακόμα, ν' ακολουθούσε τα σκαμπανεβάσματα της διαδρομής, πότε σκαρφάλωνε μ' αγκομαχητό, πότε έπεφτε χαμηλά ως τον ποταμό να συνοδέψει το μουρμουρητό του. Μα, όσο πλησίαζε στο Στόμιο, τόσο ένιωθε να υψώνεται ολόρθη η καρδιά, όπως τα πεύκα και τα ρόμπολα που αντάμωνε στο διάβα, τα στοιχειωμένα από ανελέητους κεραυνούς, τα πληγωμένα από πεινασμένους δρυοκολάπτες. Η Παναγιά ήθελε στο μοναστήρι να φωλιάσει ο δικός της σταυραετός κι από κει πάνω ν' απογειωθεί. Και του επεφύλασσε νέες ουράνιες πτήσεις.

Στη σκέψη του υπήρχε κι ένα άλλο τάμα, ανέκφραστο. Μια ιερή υποχρέωση σε κείνον που απ' τ' άγουρα χρόνια του, στάθηκε ο οδοδείκτης που σημάδεψε τη δική του πορεία. Στον Γέροντα Αρσένιο, τον Χατζηεφεντή, που τα οστά του έμεναν θαμμένα-ξεχασμένα στο μακρινό κάστρο της Κέρκυρας. Οι Φαρασιώτες ζούσαν σκορπισμένοι εδώ και κει. Κάπου-κάπου, όλο και κάποιος απ' αυτούς ξεστράτιζε για να του ανάψει ένα κερί στον τάφο. Η ανακομιδή όμως, δεν μπορούσε να γίνει έτσι όπως άρμοζε, με ευθύνη όλου του χωριού. Ίσως περνούσε απ' το μυαλό πολλών, αλλά κανείς ως τότε δεν το 'χε φροντίσει.

Τώρα που ο Παΐσιος ξαναβρέθηκε στην Κόνιτσα, το ενδιαφέρον του για τον Άγιο Αρσένιο, έναν Άγιο τόσο ζωντανό και κοντινό, αναζωπυ-

ρώθηκε. Ξανάρχισε να επισκέπτεται τον γέρο-Πρόδρομο, τον ψάλτη του Αγίου, όπως τότε που ήταν παιδί, ζητώντας να ρουφήξει και την τελευταία σταγόνα που ο απλός και γνήσιος αυτός γέροντας μπορούσε ακόμα να του μεταγγίσει κι ας είχε πατημένα τα ενενήντα. Και να αγγίξει για άλλη μια φορά τα λίγα βιβλία του Αγίου, που ο Πρόδρομος φύλαγε ακόμα. Ανάμεσα σ' όλα κι εκείνο το τετράδιο όπου ο ίδιος ο Άγιος Αρσένιος είχε κατατάξει τους ψαλμούς του Δαυίδ αντίστοιχα με τις ανάγκες των ανθρώπων και είχε σημειώσει με το χέρι του σε ποια περίπτωση χρησιμοποιούσε τον καθένα. Ο Παΐσιος, συνεπαρμένος απ' την ώθηση που έδινε αυτό στην προσευχή, άρχισε να διαβάζει το Ψαλτήρι κατ' αυτόν τον τρόπο, συνοδεύοντάς το με προσευχή για όσους είχαν το αντίστοιχο πρόβλημα. Κι ένωθε να τον κατακλύζει η αίσθηση ότι οι πρεσβείες του ενώνονταν και ενισχύονταν απ' τις πρεσβείες του Αγίου Αρσενίου.

Μέσα του καταστάλαξε η απόφαση να αναλάβει μόνος του την εκπαφή του Χατζηεφεντή.

Δεν είχε ταξιδέψει πουθενά. Μόνες μετακινήσεις του εκείνες του στρατού, όταν υπηρετούσε τη στρατιωτική θητεία. Η Κέρκυρα ίσως να έμοιαζε στα μάτια του με τόπο μυθικό, χαμένο σε μια ομίχλη από ακαθόριστες διηγήσεις. Ίσως να το 'χε πάντα κατά νου αυτό το ταξίδι που για τις δικές του προοπτικές έμοιαζε με Οδύσσεια. Τώρα όμως, που η απόσταση είχε μειωθεί, το εγχείρημα φαινόταν πιο εφικτό από ποτέ.

*Το εσωτερικό της Ιεράς Μονής Στομίου σήμερα.
Δεξιά το καθολικό, στο βάθος το κελί του Αγίου Παϊσίου*

*Η δυτική πτέρυγα των κελιών
από τον νάρθηκα του καθολικού*

Στον στρατό είχε γνωριστεί με έναν ασυρματιστή από την Κέρκυρα, τον Παντελή τον Τζέκο. Είχαν γίνει φίλοι καλοί, τους ένωνε η αρχοντιά που έχει η απλότητα, η γνησιότητα, το φιλότιμο και πάνω απ' όλα η πίστη. Τότε του είχε σώσει τη ζωή. Σε μια επιχείρηση που αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν, ο Παντελής είχε σκοντάψει καθώς έτρεχε, έπεσε μπρούμητα και χτύπησε τόσο πολύ ώστε έχασε τις αισθήσεις του. Ο –τότε– Αρσένιος, όταν διαπίστωσε ότι ο φίλος του έλειπε, έτρεξε πίσω να τον βρει κι ας φώναζαν οι άλλοι ότι θα σκοτωθεί, ότι ο Παντελής ήταν ήδη νεκρός και δεν χρειαζόταν μια αστόχαστη απώλεια ακόμα. Μα ο Αρσένιος δεν άκουσε. Τις σφαίρες ποτέ δεν τις φοβήθηκε, μονάχα τον Θεό φοβόταν και καλούσε για προστάτη. Έφτασε ως το σημείο που ήταν ο Παντελής και τον φορτώθηκε –μαζί με τον βαρύ ασύρματο– στην πλάτη.

Όταν ήρθε η ώρα να απολυθούν, ο Παντελής δεν ήθελε να αποχωριστεί τον σωτήρα του. Τον παρακαλούσε να πάει μαζί του στην Κέρκυρα, να του χαρίσει το μισό του οικόπεδο, να χτίσουν δίπλα-δίπλα τα σπίτια τους, να κάνουν οικογένειες, να ζήσουνε μαζί, αληθινά αδέρφια. Τότε ο Αρσένιος δεν ακολούθησε τον Παντελή στην Κέρκυρα. Είχε άλλα σχέδια, να «χτίσει σπίτι» στην ουράνια πολιτεία. Η απόφασή του αποδείχθηκε καταλυτική, όχι μονάχα για τον ίδιο. Πενήντα χρόνια αργότερα, έμελε ο Παντελής να ακολουθήσει τα βήματα του Αρσένιου. Παίρνοντας το σχήμα του μοναχού και μαζί, το όνομά

του, για να τελειώσει έτσι την επίγεια ζωή. Ως μοναχός Αρσένιος.

Όμως αυτά είναι ακόμα μακρινά... Σε κανενός τη σκέψη δεν υπήρχαν, την ώρα που αποφάσιζε να επιβιβαστεί στο καράβι. Πολλές φορές κοιτάζοντας το πέλαγος αναρωτήθηκε αν η ευλάβεια ή η αναίδεια τον έσπρωχνε σ' αυτό το εγχείρημα. Ένα μονάχα του 'λεγε με βεβαιότητα ο λογισμός. Τον Άγιο Χατζηεφεντή η γη ήταν αδύνατο να τον χωρέσει άλλο. Κι ίσως ο Κερκυραίος Παντελής μπορούσε να τον βοηθήσει.

Τον πρώτο Οκτώβριο που βρέθηκε στο Στόμιο, έβαλε κιόλας πλώρη για την Κέρκυρα σφιχτοκρατώντας ένα κασελάκι ξύλινο για τα άγια λείψανα. Το είχε ετοιμάσει ο ίδιος. Φρόντισε πρώτα να εξασφαλίσει άδεια εκταφής κι έπειτα έψαξε να βρει τον Παντελή, ο οποίος επέμενε να φιλοξενήσει τον σωτήρα του κι ήταν ανυποχώρητος σε τούτο.

Το πρώτο εκείνο ξημέρωμα βρήκε τον Όσιο Παΐσιο να προσεύχεται και το νησί να βουλιάζει από βροχή που 'πεφτε δυνατή, καταρρακτώδης. Ο Παντελής λυπήθηκε. Με τέτοιον παλιόκαιρο δεν μπορούσε να γίνει η δουλειά. Αλλά ο Παΐσιος επέμενε και όλο σιγουριά του έλεγε πως η βροχή οπωσδήποτε θα σταματούσε. Ο Παντελής βγήκε απ' το σπίτι με μισή καρδιά. Το ήξερε πως οι βροχές στο Ιόνιο, όταν αρχίσουνε, δεν έχουνε σταματημό. Μα, όταν ξεκίνησαν, σταμάτησε η βροχή! Τι θαυμαστό! Τα εμπόδια όμως δεν είχαν σταματήσει.

Ο νεωκόρος-φύλακας στον Άη Γιώργη του κάστρου, δεν ήταν διόλου πρόθυμος ν' αρχίσει διαδικασία εκταφής μια τέτοια μέρα που προμηνυόταν βροχερή. Μόνο ο Παΐσιος βεβαίωνε με μια παράξενη σιγουριά ότι δεν επρόκειτο να βρέξει. Κι αλήθεια, μόνο αφού τελείωσε η ανακομιδή και διαβάστηκε το τρισάγιο πάνω στο κασελάκι με τα τακτοποιημένα οστά, μονάχα τότε ξανάρχισε να βρέχει δυνατά. Ο ιερέας που διάβασε το τρισάγιο, σήκωσε το κεφάλι του κι αντίκρισε τον μαύρο ουρανό λέγοντας με χαμόγελο:

–Ο πατήρ έκανε το θαύμα του!

Ο Παΐσιος δεν ξαναγύρισε στο σπίτι του Παντελή. Πήρε τα λείψανα και πήγε στο ξενοδοχείο. Ήθελε, είχε ανάγκη να μείνει μόνος κι αναπόσπαστος με τον Άγιο Αρσένιο. Ακούμπησε τα λείψανα στο μαξιλάρι του κι έμεινε να προσεύχεται μπροστά στο ανοιχτό κασελάκι με τα οστά. Πέρασε η μέρα, έφτασε η νύχτα κι ο Παΐσιος συνέχιζε να προσεύχεται γονατιστός. Κατά τις δέκα άκουσε μια άγρια φωνή να λέει:

–Τι λείψανα είναι αυτά;

Ένιωσε αμέσως δύο χέρια, μαύρα χέρια, να του σφίγγουν τον λαιμό άγρια κι ανελέητα. Κόντευαν να τον πνίξουν. Την ώρα του κινδύνου ο Παΐσιος φώναξε δυνατά:

–Άγιε Αρσένιε, βοήθησέ με!

Αμέσως, μια άλλη δύναμη άρπαξε τα χέρια που τον έπνιγαν και τα πέταξε πέρα ελευθερώνοντάς τον μονομιιάς⁵⁶. Μια γλύκα ένωσε ν' α-

πλώνεται στην καρδιά. Συνέχισε την προσευχή μπροστά στα λείψανα με περισσότερη θέρμη.

Η νύχτα αυτή, όπως και να τη δει κανείς, υπήρξε η θαυμαστή συνάντηση δυο Αγίων. Δυο ανθρώπων που αγάπησαν τόσο ακραία τον Χριστό, ώστε η συνείδηση όσων τους συναναστράφηκαν, τους αναγνώρισε ως αγίους ενώ ακόμα ζούσαν. Το νέο πλατάνι έσμιγε με το παλιό, μέσα στους κόλπους της μάνας Εκκλησίας. Ο ένας ήδη στην θριαμβεύουσα πλευρά. Ο άλλος ακόμα στη στρατευομένη. Κι ήταν αυτό το σμίξιμο από πολλές πλευρές ένα μεταίχμιο: όσα χρόνια μετρούσε ο ένας στη δόξα του ουρανού, τόσα υπολείπονταν να μετρήσει ο άλλος επί γης προτού τον συναντήσει στη χαρά του Παραδείσου...

Επιστρέφοντας στο μοναστήρι στρώθηκε πάλι στη δουλειά. Στο ισόγειο της νότιας πτέρυγας εγκατέστησε έναν τόρνο. Ζήτησε ξυλεία που του ήταν απαραίτητη για την ανακαίνιση και το δασαρχείο πρόθυμα του χορήγησε δεκαεπτά κυβικά. Ήταν τόσο χαρούμενος που κι αυτό το οικονομήσε η Παναγιά, ώστε άρχισε να δουλεύει ασταμάτητα με το γνωστό, αμείωτο μεράκι. Πρώτα η στέγη και τα στασίδια για την εκκλησιά. Ύστερα πόρτες, παράθυρα, πατώματα, ταβάνια. Και τέλος έπιπλα, τραπέζια, ντουλάπες, κρεβάτια να κοιμούνται οι προσκυνητές, καναπεδάκια για να ξεκουράζονται μια στάλα. Παντού άφησε τη σφραγίδα του, σ' αυτά κι άλλα πολλά που α-

κόμα βρίσκονται στο μοναστήρι κι εξυπηρετούν τις ανάγκες του μέχρι τώρα.

Όση ώρα δούλευε στον τόρνο, στο πρόσωπο ξεχείλιζε η γαλήνη της καρδιακής του προσευχής. Κάποια απ' τα νεαρά παιδιά που συνήθιζαν ν' ανεβαίνουν, γοητευμένα από τη μορφή του, ξεχνιόντουσαν να τον κοιτάζουν κι έμεναν να τον παρακολουθούν όσο εργαζόταν. Το βλέμμα έλαμπε, το ράσο ανέμιζε με τις γοργές κινήσεις του, σαν να δούλευε μονάχο του, σαν να μην είχε μέσα σώμα. Κάποια στιγμή, του ξέφυγε το ξύλο αυτό που σκάλιζε και κόπηκε ενώ δούλευε στον τόρνο. Μάτωσε. Ωστόσο, ούτε ένας σπασμός δεν κυμάτισε τη γαλήνια όψη του. Απόθεσε ατάραχος το ξύλο κι αφοσιώθηκε για λίγο στη φροντίδα του πληγωμένου του χεριού. Ο νεαρός που χάζευε, ακούμπησε στο κούφωμα της πόρτας και χαμογέλασε αυθόρμητα.

«Φαντάσου λέει, να 'ταν στη θέση του ο μπάρμπα-Τάκης!» έκανε αθέλητα τη σύγκριση, φέρνοντας στο μυαλό έναν νευρικό που είχαν στο χωριό. «Θα 'χε πετάξει βρίζοντας τον τόρνο απ' το παράθυρο!»

Από την ώρα που πάτησε το πόδι του ο καλόγερος, το μοναστήρι πήρε άλλο χρώμα, αναστήθηκε. Δεν ήταν πια μια στάση για κυνηγούς, περαστικούς τσομπάνους και υλοτόμους. Χωρίς να λείψουνε κι αυτοί, πληθαίνανε μέρα τη μέρα οι προσκυνητές που κατέφθαναν, πότε ζητώντας να βοηθήσουνε, πότε μόνο να προσκυνήσουνε,

πότε απλά για να ξεκουραστούν έχοντας απο-
 λαύσει έναν χαλαρωτικό περίπατο στο βουνό.
 Κι ο Άγιος, δεν παρέλειπε να σταλάξει την αγά-
 πη του σε κάθε εικόνα του Θεού, προσφέροντας
 χωρίς διακρίσεις και αναστολές απλόχερα τη λι-
 τή φιλοξενία που μπορούσε. Από ψηλά, απ' το
 μοναστήρι, φαινόταν ο Ασπρόλακκος, το ρέμα
 με τις άσπρες πέτρες, πριν απ' τη μεγάλη ανη-
 φόρα. Όταν έβλεπε ανθρώπους ν' ανηφορίζου-
 νε, έσπευδε να ετοιμάσει λίγο τσάι ή καφέ κι έ-
 να λουκούμι που καμιά φορά βρισκόταν. Ό,τι
 φαγώσιμο του στέλνανε απ' την Κόνιτσα το φύ-
 λαγε για να το προσφέρει. Μαγείρευε για να
 τους φιλέψει όλους κι ύστερα πήγαινε ως τη Λε-
 πτοκαρυά που ήταν η πηγή, για να τους φέρει
 δροσερό νερό. Αν οι προσκυνητές ήταν πολλοί,
 ο καλόγερος, χωρίς ξεφύσημα ή παράπονο, έ-
 τρεχε πέρα-δώθε αγόγγυστα τα τετρακόσια μέ-
 τρα που χώριζαν το μοναστήρι απ' την πηγή με
 δυο τσίγγινα γκιούμια στα χέρια, για να προλά-
 βει τις ανάγκες των προσκυνητών. Κι ύστερα,
 χωρίς σκιά στα μάτια του, συγύριζε κι έπλενε ά-
 πειρα πιάτα. Ως έσχατος και πάντων διάκονος
 υπηρετούσε με χαρά, διαλαλώντας χωρίς φωνή,
 με το θυσιαστικό του παράδειγμα, το ψαλμικό
 που οι μεταγενέστεροι αποτύπωσαν πάνω στην
 πέτρα της πηγής: «*Ὁν τρόπον ἐπιποθεῖ ἢ ἔλα-
 φος ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, οὕτως ἐπιποθεῖ
 ἢ ψυχὴ μου πρὸς σε, ὁ Θεός*»⁵⁷ και που τόσο α-
 νάγλυφα αποτυπώνει την μορφή του. «Σαν δι-
 ψασμένο ελάφι που λαχταρά το δροσερό νερό

της πηγής, δίψασε ή ψυχή μου για τον ζωντανό Θεό».

Η πηγή της Λεπτοκαρυάς.

Αυτή η απλόχερη αγάπη του, η απλή μα καρδιακή φιλοξενία του, η ασκητική του μορφή, μετέδιδε φιλότιμο και γεννούσε ευλάβεια, προκαλούσε σεβασμό για τον καλόγερο, που οι Κονιτσιώτες «καλόγερο» τον έλεγαν από παλιά, προτού ακόμα βάλει ράσο.

«Η αρετή δεν κρύβεται, όσο και να θέλει κανείς, όπως ο ήλιος δεν κρύβεται απ' το κόσκινο, γιατί απ' τις τρυπούλες θα περάσουν ακτίνες αρκετές.»⁵⁸

Η Ιερά Μονή Στομίου.

Έτσι έλεγε ο ίδιος για τον Άγιο Αρσένιο τον Χατζηεφεντή. Ωστόσο, έβρισκε απόλυτη εφαρμογή στο πρόσωπό του. Γι' αυτό τον αγαπούσαν κι ας είχε και «παραξενιές». Όπως αυτή η «ακατανόητη» συμφιλίωσή του με τον θάνατο. Αμήχανα αντίκριζαν εκείνο το αλλόκοτο «έργο» του, τον τάφο που πήγε κι έσκαψε στο μικρό ύψωμα έξω από το μοναστήρι, ανεβαίνοντας δεξιά. Τους έπιανε ανατριχίλα και δεν έπαυαν να φτύνουνε τον κόρφο τους κάθε φορά που, αθέλητα, το μάτι σκόνταφτε πάνω στον κέδρινο σταυρό που είχε στήσει.

–Πού ακούστηκε άνθρωπος ζωντανός να πάει να σκάψει τάφο για λόγου του! δεν έπαυαν να μουρμουρίζουν.

Εκείνοι προσπαθούσανε να τον ξεχάσουνε

τον θάνατο και δεν τον κουβεντιάζανε ποτέ! Για όλα τ' άλλα έψαχναν σημάδια να διαβάσουνε τα μέλλοντα, αυτό που ήταν τόσο σίγουρο, δεν θέλανε μήτε και να το ξέρουν! Τι πάει να πει «μνήμη θανάτου» και τι καλό να περιμένεις απ' αυτό!

Το πετρόχτιστο μονότοξο γεφύρι της Κόνιτσας σε παλαιότερη φωτογραφία.

Οι πιο πολλοί, λοιπόν, κουνούσαν το κεφάλι αποδοκιμαστικά. Κάποιοι άλλοι το 'χαν δει πιο θετικά. Αφού ο καλόγερος έφτιαξε τάφο για τα γεράματα, είχε σκοπό να μείνει εκεί για πάντα.

Πώς να κατανοήσει, πώς να αποδεχθεί κανείς το ανεξερεύνητο μυστήριο του θανάτου... Ότι δεν έρχεται για να κόψει ζωή, έρχεται για να

την «αλλάξει». Μονάχα το σωτήριο άγγιγμα της Χάριτος δίνει τη δύναμη να το αντικρίζεις κατάματα, φτερά να το κοιτάς από ψηλά και να το βλέπεις, όχι ως τέλος και χαμό, αλλά σαν γέφυρα που σε περνάει απέναντι, στα αιώνια.

Έτσι το φιλοσόφησαν οι λίγοι, οι λιγότεροι, αυτοί που ένιωσαν το άγγιγμα της Θείας Χάρης και αποδέχθηκαν πως η ζωή δεν είναι αυτοσκοπός. Κι ο θάνατος, ένα πέρασμα δυσκολοδιάβατο πάνω από ένα βαθύ και σκοτεινό φαράγγι. Χωρίς αυτόν, θα μέναμε εγκλωβισμένοι αιώνια σ' έναν κόσμο που ζει και ζένεται με την κακία του, τον πόνο και τα βάσανα, με αδικία και πόλεμο, όπως αυτός απ' τον οποίο δεν είχανε καλά-καλά συνέλθει ακόμη. Απέναντι, η αιώνια αγκαλιά του Θεού περιμένει ανοιχτή για να προσφέρει αγάπη, ομορφιά, γαλήνη. Είναι αναγκαίο αυτό το πέρασμα. Κάτι σαν το παλιό πετρόχτιστο γεφύρι. Το είχε τόση ανάγκη η Κόνιτσα, χωρίς αυτό ήταν αποκομμένη. Μα το γεφύρι που τιθάσεψε τον ποταμό, ήταν κι αυτό δυσκολοδιάβατο και ανεμοδαρμένο. Τα βήματα έπρεπε να ξεδιπλώνονται στέρεα και προσεκτικά πάνω στα ακανόνιστα πέτρινα σκαλοπάτια του κι όταν φυσούσε δυνατά, κινδύνευες να βρεθείς στον θυμωμένο ποταμό. Γι' αυτό οι παλιοί είχαν κρεμάσει κάτω απ' την καμάρα του μια μικρή μπρούτζινη καμπανούλα που τους ειδοποιούσε για τον κίνδυνο. Έτσι κι αυτός ο λάκκος στο ύψωμα με τον σταυρό. Ήταν μονάχα ένα τέτοιο καμπανάκι, να ειδοποιεί για κάθε κίνδυνο, να προστατεύει απ'

τους πνευματικούς βοριάδες. Να υπενθυμίζει κάθε ώρα πού βρίσκεται η πραγματική ζωή. Δεν σκάφτηκε για να σκεπάσει κάτι νεκρό κι άχρηστο. Όχι μόνο για τον καλόγερο, μα για όποιον τον αντίκριζε με λίγη σωφροσύνη. Σκοπό είχε να κρατάει ζωντανή τη μνήμη της Θείας Χάριτος. Αυτήν, δεν την τρομάζει η αγριάδα του βουνού, ούτε το βάθος της χαράδρας. Δεν ήταν «τάφος» αυτό που σημάδευε ο σταυρός. Ήταν «μνήμα».

Ο ίδιος ο Άγιος εξηγούσε απλά σ' όσους τον κοίταζαν λοξά, βρίσκοντας ευκαιρία να τους διδάξει:

– Σε τούτη τη ζωή είμαστε περαστικοί και πρέπει να 'μαστε έτοιμοι, έλεγε χωρίς να διακόπτει την καρδιακή του προσευχή για όλους, κι ιδιαίτερα για κείνον που ρωτούσε...

Έτσι μιλούσε πάντα, απλά και παραστατικά, όπως έκανε και με τα μικρά παιδιά όταν ζούσε στην Κόνιτσα. Έδινε συμβουλές πολύτιμες με λίγα λιτά λόγια.

Κάποιες φορές τα λόγια του κι οι συμβουλές αμέσως γίνονταν δεκτά. Μα κάποιες άλλες, ήθελαν τον χρόνο τους για να κατασταλάξουν, να ωριμάσουνε, να ζυμωθούνε.

«Τώρα νιώθω ότι βρέθηκα κάποτε στο πλάι ενός ψηλού βουνού», θα ομολογήσει πολλά-πολλά χρόνια αργότερα κάποιος από τους τακτικούς προσκυνητές και βοηθούς του Γέροντα. «Τότε δεν μπόρεσα να δω την ψηλή κορφή. Τώρα που απομακρύνθηκα, είδα όλο της το μεγαλείο».

Η Ιερά Μονή Στομίου μέσα απ' τον φακό του Μιχαήλ Βακάρου

Θ' ΣΤΑΥΡΑΕΤΟΣ ΤΗΣ ΤΥΜΦΗΣ

«Μη θαυμάζετε αυτούς που πλησιάζουν στο φεγγάρι, αλλ' αυτούς που αποφεύγουν το κοσμικό φρόνημα και πλησιάζουν στον Θεό και αγάλλονται»

Όσιος Παΐσιος⁵⁹

Γεμάτος από σταυραετούς⁶⁰ είναι ο Σμόλικας. Μοναχικοί ασκητές, ερημίτες των βράχων. Σώμα μικρό, ανάλαφρο, για να πετούν ψηλά. Φτερά πλατιά, σημαδεμένα με σταυρό, ακονισμένα πάνω στην ορμή του ανέμου. Απλώνουν τις φτερούγες τους και εποπτεύουν το φαράγγι από τον ουρανό, χωρίς να τους αγγίζει η αγριάδα του βουνού, ούτε το τρομερό βουητό που βγαίνει απ' τα βάθη της χαράδρας –όμοια με παιδικά πετροβολήματα, που ίσως τρομάζουν τα κοτσύφια και τις πέρδικες, μα δεν θα καταφέρουνε ποτέ να απειλήσουνε τ' αστέρια...

Ένας ακόμα ερημίτης σταυραετός ήταν κι ο Άγιος, που είχε φωλιάσει στα πλευρά της Τύμφης. Μ' έναν σταυρό στην πλάτη του κι όλη τη δύναμη κρυμμένη στα φτερά. Όσο κι αν βρέθηκε μπλεγμένος με «δουλειές της Μάρθας», όπως έλεγε, ποτέ δεν ξέφυγε απ' το κύριο έργο του: την

προσευχή. Παρά την έγνοια που τον φόρτωναν τα χτισίματα και οι εγκόσμιες φροντίδες, όταν ερχόταν η ώρα της ακολουθίας, τ' άφηνε όλα. Πήγαινε ίσια στον ναό για να προσευχηθεί μπροστά σ' εκείνο το παμπάλαιο τέμπλο και τις βυζαντινές εικόνες του Παλιομονάστηρου⁶¹, φτιαγμένες από χέρια που η ύπαρξή τους χάνεται στα βάθη των αιώνων. Κι όταν κόσμος πολύς μπαινόβγαινε στο μοναστήρι, τότε έφευγε κρυφά, έψαχνε τα σκιερά φυλλώματα ή τις μικρές σπηλιές, τις αετοφωλιές του φαραγγιού, για ν' ακονίσει τα πνευματικά φτερά του. Με οξυδέρκεια σταυραετού επόπτευε από ψηλά κι ύστερα σήκωνε το βλέμμα του ψηλότερα, στον ουρανό, για ν' αποθέσει στον Θεό όλα τα προβλήματα του κόσμου. Ίσως κανείς ποτέ δεν καταφέρει να μάθει με ακρίβεια τα ύψη στα οποία πέταξε. Όμως, όλοι τον ένιωθαν να σεργιανίζει στα αιθέρια. Τόσο κοντά στον κόσμο, στους ανθρώπους, τόσο δίπλα τους. Τόσο μακριά απ' τα πάθη και τα μίση τους, τόσο ξένος...

Ξένος με τον ανθρώπινο εγωισμό, ετούτη τη μασκαρεμένη περηφάνια που προτιμούμε να μπερδεύουμε με την «αξιοπρέπεια», ζητούσε απ' τον Θεό επίμονα ταπείνωση, κι άλλη ταπείνωση, κι ευγνωμονούσε ως ευεργέτη όποιον γινόταν η αιτία να την εισπράξει.

Τα Σαββατοκύριακα κατέβαινε στην Κόνιτσα για να λειτουργηθεί. Όταν μπήκε μέσ' στον ναό εκείνη την Κυριακή, συγκινήθηκε που είδε την εκκλησία γεμάτη κόσμο.

«Θεέ μου», ανέπεμψε ευχή μπαίνοντας –όπως το συνήθιζε– στο Ιερό, «βάλε όλους τους πιστούς σου στον Παράδεισο, κι αν θέλεις, βάλε κι εμένα σε μιαν ακρούλα.»

Ωρα Ακολουθίας. Το τάλαντο χτυπά στο μοναστήρι

Ο λειτουργός ήταν ένας ευλαβής ιερέας που τον αγαπούσε από παλιά, απ' τον καιρό που δεν είχε φορέσει ράσο. Την Κυριακή εκείνη όμως, όταν έφτασε η ώρα για τη Θεία Μετάληψη κι ενώ πάντα τον κοινωνούσε στο Ιερό, γύρισε προς το μέρος του, τον κοίταξε άγρια και είπε δυνατά εις επήκοον όλων:

–Τι θες εδώ εσύ; Είσαι ανάξιος! Βγες απ' το Ιερό και πήγαινε να κοινωνήσεις τελευταίος!

Ο Άγιος, χωρίς να πει μια λέξη, βγήκε υπάκουα, πλησίασε στο αναλόγιο κι άρχισε να δια-

βάζει την ακολουθία της Θείας Μεταλήψεως. Την ώρα που πλησίαζε το Άγιο Δισκοπότηρο, τελευταίος, όπως ο ιερέας είχε υποδείξει, μια σκέψη είχε στην καρδιά, που, ωστόσο, δεν την πότιζε η πίκρα.

«Φώτισε τον παπά ο Θεός και του αποκάλυψε ποιος είμαι στ' αλήθεια. Κύριε Ιησού Χριστέ, ελέησέ με, το κτήνος.»

Η Θεία Κοινωνία που πήρε, του έφερε απέραντη γλυκύτητα. Κι αυτό του ήταν αρκετό, ένα μεγάλο δώρο. Όμως, όταν η Λειτουργία τελείωσε, ο παπάς που του κακομίλησε, τον πλησίασε συντετριμμένος ζητώντας του συγχώρεση.

–Συγχώρα με, του έλεγε, τι ήταν αυτό που έπαθα! Εγώ σε είχα πάνω απ' τα παιδιά μου, απ' τον ίδιο μου τον εαυτό! Πώς μου 'ρθε και σου φέρθηκα έτσι! Συγχώρεσέ με!

Έπεφτε ο ιερέας κάνοντας μετάνοιες και ζητούσε να του φιλήσει τα χέρια.

–Παπά μου, είπε ήρεμα ο Άγιος, μη στενοχωριέσαι. Εγώ φταίω, όχι εσύ. Απλά σε χρησιμοποίησε ο Θεός για να δοκιμάσει εμένα.

Τον κοίταξε περίεργα ο παπάς. Δεν καταλάβαινε τι του έλεγε. Ο Άγιος όμως κατάλαβε καλά τη διπλή Χάρη του Θεού. Μέσα απ' αυτό το επεισόδιο είχε περάσει τις δικές του «εξετάσεις».

Αυτά τα Σαββατοκύριακα που έμενε στην Κόνιτσα, τον φιλοξενούσε η ευλαβής Κονιτσιώτισσα που τον είχε βρει στην Αγία Βαρβάρα και τον είχε περιθάψει. Τον αγαπούσε πολύ και του διέθετε ένα δωμάτιο του σπιτιού. Ανεβαίνο-

ντας τη σκάλα, η πρώτη πόρτα δεξιά ήταν το κατάλυμα του Οσίου Παϊσίου. Στο διπλανό δωμάτιο μένανε δυο μικρά κορίτσια, μαθήτριες της πρώτης Γυμνασίου. Ήταν αδύνατον να πηγαινοέρχονται καθημερινά στα απομακρυσμένα χωριά τους. Έτσι, οι γονείς τους τα είχαν εμπιστευθεί στην ευλαβή κυρία. Τα κοριτσάκια είχαν προσέξει ότι αυτός ο τόσο αδύνατος καλόγερος τρεφόταν με τσάι και λίγο παξιμάδι. Γι' αυτό κι εκείνος συγκάλυπτε την εξαντλητική νηστεία του. Έκανε την παραχώρηση να συμμετέχει στο κυριακάτικο τραπέζι τρώγοντας λίγο ψάρι. Ωστόσο, ο τοίχος που χώριζε το δωμάτιό του απ' το διπλανό, ένα πλέγμα από ξύλα δηλαδή, παραγεμισμένο με άχυρο και λάσπη, περασμένο μ' ένα χέρι σοβά, αδυνατούσε να φυλάξει τα μυστικά που ο Άγιος προσπαθούσε με επιμέλεια να κρύβει. Ο γδούπος από τις συνεχείς μετάνοιες μπροστά στο αναμμένο καντήλι, ακουγόταν υπόκωφος στο διπλανό δωμάτιο όλη τη νύχτα και μαρτυρούσε τις ολονύκτιες προσευχές. Κι εκείνο το σημάδι, τα φθαρμένα σανίδια, εκεί, μπροστά στο προσκυνητάρι του, ήταν η αδιάψευστη επιβεβαίωση.

Τα αγάπησε ο Όσιος αυτά τα κοριτσάκια. Όπως αγάπησε όλα τα παιδιά. Και φρόντισε να τους δώσει ό,τι πιο εκλεκτό μπορούσε. Λόγο Ευαγγελίου. Κάποτε έπαιρνε τα παιδιά στην Αγία Βαρβάρα, τότε που κι ο ίδιος ήταν ακόμα παιδί. Τώρα, αφού βοηθούσε τις δυο μικρές στα σχολικά μαθήματα, τις έπαιρνε στην πίσω αυλή

και, κάτω απ' τον παχύ ίσκιο της πλατύφυλλης συκιάς, στάλαζε στις ψυχές τους Θείο Λόγο. Και τα κοριτσάκια αγάπησαν τον Άγιο που, εκεί στην πόλη μακριά απ' την οικογένεια, τα σκέπαζε με την αγάπη του πατέρα. Κι ακόμη, τα πρωινά της Δευτέρας, όταν έφευγαν για το σχολείο, δεν παρέλειπε να βγάζει το κεφάλι του απ' το δωμάτιο για να τα ξεπροβοδίσει μ' έναν καλό λόγο.

Οι μέρες στο μοναστήρι περνούσαν μοιρασμένες στις τακτικές ακολουθίες και στις δουλειές. Οι νύχτες όμως, έμεναν ολότελα δικές του. Αυτές τις ξόδευε όπως ήθελε. Το σκοτάδι ήταν φίλος του, ευεργεσία η μοναξιά· του επέτρεπαν να ξεδιπλώνει ανεμπόδιστα και χωρίς μάρτυρες

τη σωτήρια αγωνία του στην αναζήτηση της Θείας Παρουσίας.

Πολλοί αναρωτιόντουσαν τι κάνει μόνος πάνω στα βουνά. Κάποιοι μάλιστα, σκέφτηκαν να του κάνουνε πλάκα παίζοντας με τον φόβο του. Ανέβηκαν μια νύχτα κι άρχισαν να χτυπούν χωρίς να εμφανίζονται. Αλλά δεν υπολόγισαν ότι ο Άγιος είχε εξασκηθεί στις επιθέσεις του πειρασμού που πολλά βράδια ερχότανε και τράνταζε το μάνταλο θέλοντας να τον αποσπάσει από την προσευχή του. Η προσευχή όμως, για κείνον ήταν ένα άδειασμα ψυχής και ξαναγέμισμα με ατόφια Θεία Χάρη. Όσο βρισκότανε στη Θεία αγκαλιά, αδιαφορούσε για το μάνταλο. Κι έτσι όπως ξεκουμπιζόταν άπρακτος ο πειρασμός, έτσι έφυγαν κι οι επίδοξοι πλακατζήδες τη νύχτα εκείνη.

Ο πειρασμός βέβαια, σε σύγκριση μ' αυτούς, ήταν πιο επίμονος και πιο εφευρετικός. Μια νύχτα, στο καινούργιο του κελί, την ώρα της ανάτασης, όπως ανέβαινε η ψυχή, ένιωσε ν' ανεβαίνει η στέγη, ν' ανοίγει διάπλατα, να αποκαλύπτονται τα αστέρια. Μια στήλη από φως ένωνε το κελί με τον ουρανό και στην κορφή πρόβαλε ένα πρόσωπο ξανθό. Σηκώθηκε απ' το σκαμνί για να δει καλύτερα.

–Αξιώθηκες να δεις τον Χριστό! ακούστηκε μια φωνή.

–Ποιός είμαι εγώ ο ανάξιος για να δω τον Χριστό, μουρμούρισε ο Άγιος με ταπείνωση κι έσκυψε το κεφάλι κάνοντας τον σταυρό του.

Την ίδια ώρα χάθηκε το φως, εξαφανίστηκε το πρόσωπο, η στέγη ήταν στη θέση της και πάλι. Κατάλαβε. Οι δαίμονες του 'χαν σηκώσει τη σκεπή και θέλησαν να τον παραπλανήσουν. Τους νίκησε, όμως, η ταπείνωση. Αμέσως έσφιξε το κομποσκοίνι του και συνέχισε την προσευχή του.

Για το ρικνό σαρκίο του επεφύλασσε –όπως πάντα– λίγο ύπνο κι ελάχιστη λιτή τροφή. Μέρες ολόκληρες περνούσε μέσα στις σπηλιές με εφόδιο λίγο νερό κι ίσως κανένα παξιμάδι, αδιαφορώντας συστηματικά για τις ανάγκες και τα «πείσματα» της σακατεμένης του υγείας. Σαν έμπειρος «ασυρματιστής» συνέχισε ν' αναζητά τόπο χωρίς «παράσιτα». Η επικοινωνία με τον Θεό παρέμενε γι' αυτόν τον κυνηγό της τελειότητας η κυρίαρχη λαχτάρα.

Είχε ανακαλύψει μια σπηλιά που έχασκε στον όρθιο βράχο πιο κάτω απ' τη μονή. Ήταν πολύ επικίνδυνο κι απότομο σημείο. Κατέβαινε ξυπόλητος, για να μη γλιστρά, πιασμένος από ένα σκοινί που το 'δενε στον βράχο. Ήταν πολύ μικρή, χωρούσε μόνο καθιστός. Κάτω απ' τα πόδια του έχασκε ο γκρεμός. Κάθισε κι έβαλε μπροστά του λίγες πέτρες για να μην πέσει κι άρχισε την ολονύκτια προσευχή. Το χάραμα, μεσ' στην εωθινή γαλήνη, άκουσε ένα κρώξιμο ξαφνικό κι ένα τρομακτικό φτερούγισμα δίπλα στ' αυτί του. Αυθόρμητα τινάχτηκε φωνάζοντας: «Κύριε Ιησού Χριστέ!». Μέσα στο ξάφνιασμα

κόντεψε πράγματι να πέσει στον γκρεμό. Κι όμως, δεν ήταν δίπλα του κανείς, ούτε πουλί, ούτε αγρίμι. Κατάλαβε ότι ο πειρασμός είχε ενοχληθεί πολύ απ' την έντονη προσευχή. Κάθισε ήρεμα και συνέχισε, αδιαφορώντας για τον θόρυβο που δεν έπαψε να βουίζει μεσ' στ' αυτιά του.

Έξω από το κελί του στην Ιερά Μονή Στομίου

«Ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς λέει ότι οι αρετές επειδή συγγενεύουν με τις αρετές του Θεού κάνουν τον άνθρωπο κατάλληλο για να υποδεχτεί τον Θεό, αλλά δεν τον ενώνουν μαζί Του. Η προσευχή όμως πραγματοποιεί την ένωση με τον Θεό.»⁶² Αυτή η ένωση υπήρξε ο «πολύτιμος

μαργαρίτης» του, που άξιζε για χάρη του να θυσιάσει όλα τ' άλλα. Γι' αυτό, η προσευχή ήταν για τον Άγιο Παΐσιο η μόνη αδιαπραγμάτευτη και επιτακτική ανάγκη.

Αυτή η ένωση, αυτό το πλησίασμα στον Θεό Δημιουργό έκανε τα δημιουργήματα να αισθάνονται τη Χάρη, την προπρωτική αθωότητα. Τα άλλα ζώα αναγνώριζαν στον Άγιο τον φίλο, το αφεντικό, κι έτσι έπαυαν να είναι άγρια, αφού αυτό το αφεντικό είχε τόσο ημερέψει.

Τα σκιουράκια κι οι νυφίτσες μπεινοβγαίνανε άφοβα στο κελί. Όταν πήγαινε προς το δάσος, τα ζαρκάδια ατάραχα -σαν προβατάκια- βοσκούσαν γύρω του, και τα ηπειρώτικα αγριόγίδα, που δεν στέκονταν να τα δει ανθρώπου μάτι, πλησίαζαν και τρώγανε ανέμελα χορτάρι απ' το δικό του χέρι.

Πολλοί στην Κόνιτσα θυμούνται ακόμα τον λαγό που είχε πιάσει ο Γέροντας στο περιβόλι της μονής να τρώει τα φασολάκια. Τον άφησε, αφού πρώτα του 'κανε με μπογιά στο μέτωπο έναν κόκκινο σταυρό. Με τον ίδιο σταυρό σημάδεψε και το ελαφάκι που ερχόταν κι έτρωγε απ' τη χούφτα του κι εκείνο. Ύστερα όμως, ζητούσε επίμονα από τους κυνηγούς να μη σκοτώσουν το ελαφάκι του, ούτε και τον λαγό που ήταν δικός του. Καλύτερα, τους έλεγε, να μην κυνηγούν γύρω απ' το μοναστήρι. Και με τον τρόπο αυτό, προστάτευε, όχι μονάχα τον λαγό, μα όλους τους άγριους «γείτονές» του.

«Τα άγρια ζώα είναι πολύ φιλότιμα», συνή-

θιζε να λέει. «*Συνάντησα φιλότιμο περισσότερο στα άγρια ζώα παρά σε πολλούς ανθρώπους... Αν θέλεις φίλο αληθινό, μετά το Θεό πιάσε φιλία με τους Αγίους. Αλλιώς με τα άγρια ζώα.*»⁶³

Κακό δεν ανεχόταν να συμβεί σε κανένα πλάσμα του Θεού, ούτε σε ένα τόσο δα μυρμήγκι. Αργότερα, στο Άγιο Όρος, Κονιτσιώτες που τον επισκέφτηκαν, είδαν πως το κελί του ήταν γεμάτο αράχνες. Αμέσως άρχισαν να ψάχνουν τρόπο να το καθαρίσουνε.

-Γέροντα, θα σε φάνε ζωντανό τόσες αράχνες που έχουν μαζευτεί! Πού έχεις σκούπα να σου καθαρίσουμε το ταβάνι;

-Γιατί θέλετε να τις διώξετε; είπε εκείνος ήρεμα. Σας πείραξαν; Κοιτάξτε πόσο όμορφο είναι το ταβάνι έτσι!

Από τ' αγρίμια που ο Άγιος περιέθαλπε, δεν εξαιρούσε ούτε τα φίδια. Κι όσοι έγιναν μάρτυρες τέτοιων καταστάσεων, ακόμα δεν μπορούν να το ξεχάσουν.

Αυτόν τον σεβασμό σ' όλα τα δημιουργήματα τον είχε από παλιά, πριν βάλει ράσο. Ήταν ακόμα νεαρό μαραγκόπουλο, όταν πήγε μ' έναν φίλο του στο βουνό για να μαζέψουν ξύλα. Έριχνε χιόνι, έκανε κρύο πολύ. Ο Αρσένιος έμπαινε μέσα στα βάτα και τις κουμαριές. Ο φίλος πήγε λίγο πιο ψηλά, όπου είχε δει ένα μεγάλο δένδρο. Έσκυψε να παραμερίσει τα φύλλα που ήταν πεσμένα στη ρίζα του για να πατήσει πιο στέρεα και είδε εκεί κουλουριασμένο ένα μεγάλο φίδι. Ήταν ακίνητο, είχε πέσει σε χειμερία νάρκη. Ο

φίλος τρόμαξε κι αυθόρμητα σήκωσε το τσεκούρι για να το σκοτώσει.

–Μην το χτυπήσεις! φώναξε ο Αρσένιος. Ας μην το ανησυχήσουμε. Άστο, μην το πειράξεις!

Το σκέπασε πάλι με τα φύλλα προστατευτικά και τράβηξε τον φίλο ν' απομακρυνθούν, να μην ανησυχήσουνε το φίδι.

Αλλά και στη μονή Στομίου εκτυλίχθηκαν ανάλογες σκηνές. Ένας προσκυνητής από την Κόνιτσα, είχε βρει ένα πρωί τον Γέροντα ανάστατο, μιλούσε μόνος του, τόσο ήταν ταραγμένος.

–Έκανα μια ζημιά, μουρμούριζε.

Απ' το μυαλό του επισκέπτη πέρασαν ένα σωρό δυσβάστακτα κακά, αλλά αυτό που του προκάλεσε τέτοια ταραχή, δεν το 'χε βάλει με τον νου του. Όπως κρατούσε το δρεπάνι ο Άγιος κι έκοβε χόρτα για να καθαρίσει την αυλή, ένα φίδι γλίστρησε μέσα σ' ένα απ' τα κελιά της δυτικής πτέρυγας, αυτό που ήταν γνωστό ως «το κελί του Δούκα». Προσπάθησε με το δρεπάνι να το πιάσει απαλά για να το βγάλει έξω, αλλά αθέλητα το πλήγωσε. Στενοχωρήθηκε πολύ. Το πήρε και το έβαλε κάτω απ' τη σκάλα, εκεί που ο ήλιος έριχνε τις ακτίνες του, για να το ζεσταίνει. Ο επισκέπτης πήγε ως εκεί. Πράγματι, είδε ένα πελώριο φίδι. Θέλησε –έντρομος– να το πετάξει, μα ο Γέροντας αναστατώθηκε ακόμη περισσότερο.

–Μην το πειράξεις! φώναξε. Άστο! Θα γίνει καλά!

Ο Άγιος Παΐσιος υπήρξε η απτή απόδειξη ό-

τι το πλησίασμα του ανθρώπου με τον Θεό εξημερώνει κάθε αγριότητα, καταργεί τον φόβο. Όταν η ύπαρξη επανέλθει στην αρχική της αθωότητα, τα ζώα τη διαισθάνονται και επιστρέφουν κι αυτά στη χαμένη αρμονία του Παραδείσου.

Λίγα χρόνια αργότερα, όταν ο Άγιος ζούσε πια στο αγιορείτικο κελί του Τίμιου Σταυρού, κοντά στα τσακάλια, τις νυφίτσες και τ' άλλα αγρίμια που έτρεφε, είχε και δυο φίδια, που έρχονταν και στέκονταν μπροστά του σαν μικρά σκυλάκια.

–Μην τα φοβάστε, έλεγε με απλότητα στους αποσβολωμένους επισκέπτες που τα κοιτούσαν έντρομοι. Δικά μου είναι, συμπλήρωνε. Ο Ιεζεκιήλ κι ο Ιερεμίας!

«Τα ζώα... καταλαβαίνουν τον άνθρωπο που τα αγαπάει και τα πονάει και τον πλησιάζουν, χωρίς να φοβούνται... Και τα φίδια διαισθάνονται την αγάπη του ανθρώπου και πιάνουν φιλία μαζί του. Αν ο άνθρωπος έρθει στη θέση του φιδιού και το πονέσει, το φίδι αμέσως το καταλαβαίνει και τον πλησιάζει σαν φίλος.»⁶⁴

Πολλές φορές αντάμωνε αγρίμια, όταν πηγαινοερχότανε στην Κόνιτσα. Μια μέρα μάλιστα, μπροστά του φάνηκε μια αρκούδα. Σκέφτηκε ότι θα 'ταν πεινασμένη. Άπλωσε το χέρι και της έδωσε το πρόσφορο που κρατούσε. Εκείνη το πήρε και χάθηκε ήσυχα ανάμεσα στα δένδρα. Με την αρκούδα αυτή είχε συχνά συναπαντήματα, όταν οδοιπορούσε στο στενό μονοπάτι. Όχι μόνο δεν τη φοβόταν, αλλά παραμέριζε ταπεινά, κάνοντάς

της τόπο για να περάσει πρώτη. Μετά από μερικές φορές που συναντήθηκαν, ήταν η αρκούδα που παραμέρισε κι έκανε χώρο στον Άγιο, για να περάσει εκείνος. Κι ενώ ο ίδιος συμβίωνε μαζί τους αρμονικά, έλεγε πάντα στις αρκούδες να μην εμφανίζονται, όταν ο κόσμος έρχεται στο μοναστήρι, για να μην τρομάζουν τους ανθρώπους.

Όμως, απ' όλα τα αγρίμια, αυτό που δυσκολότερα εξημερώνεται είναι ο ίδιος ο άνθρωπος. Το ήξερε καλά. Γι' αυτό, δεν έπαψε συστηματικά να παρακολουθεί με κριτική διάθεση τη δική του ψυχή σε μια αδιάλειπτη προσπάθεια να την απαλλάξει από κάθε σπίλο. Η πιο αδιόρατη κηλίδα μπορεί να του στερούσε την παρουσία του Θεού. Μια τέτοια απώλεια ο Άγιος δεν τη διακινδύνευε, δεν τη διαπραγματευόταν. Ήταν μια αλήθεια που του στοίχισε πολύ για να τη μάθει και διηγόταν το περιστατικό για να προσφέρει ωφέλεια στους ακροατές του.

Τον πληροφόρησαν για μια παλιά του συμμαθήτρια απ' το Δημοτικό ότι είχε παραστρατήσει κι έκανε άστατη ζωή. Πόνεσε η ψυχή του. Θέλησε να της μιλήσει. Προετοιμαζόταν ξεχωρίζοντας χωρία που μιλούσαν για μετάνοια απ' την Αγία Γραφή και τους Πατέρες και, παράλληλα, προσευχόταν θερμά να τη φωτίσει ο Θεός να ανεβεί στο μοναστήρι. Χάρηκε όταν την είδε μπροστά του μια μέρα, μαζί με δυο φίλες της. Την πήρε να μιλήσουνε και η φτωχή γυναίκα έδειξε ότι κατάλαβε το λάθος. Άρχισε να 'ρχεται συχνά στο μοναστήρι μαζί με το παιδάκι της,

φέρνοντας μάλιστα τις προσφορές της. Λάδι, κεριά, λιβάνι για την Παναγιά.

–Πάτερ, του είπανε κάποιοι προσκυνητές όταν την είδανε, μην την πιστεύεις, υποκρίνεται. Εδώ έρχεται με λάδι και κεριά και κάτω συνεχίζει τα ίδια.

Στενοχωρήθηκε ο Γέροντας και θύμωσε. Έτσι, την επόμενη φορά που ήρθε, όταν την είδε στον ναό ν' ασπάζεται τις εικόνες, έβαλε τις φωνές.

–Φύγε από δω, της φώναξε, έχεις βρωμίσει την περιοχή!

Η δύστυχη γυναίκα έβαλε τα κλάματα κι έφυγε τρέχοντας. Μόλις απομακρύνθηκε, ο Άγιος ένιωσε έντονο σαρκικό πειρασμό. Ανησύχησε, ποτέ δεν είχε αντιμετωπίσει κάτι παρόμοιο κι έψαχνε να βρει την αιτία. Άρχισε να κάνει προσευχή, αλλά δεν έβλεπε διαφορά. Ανάστατος πήρε τα βουνά κι άρχισε με βήμα γοργό ν' ανηφορίζει κατά την Γκαμήλα⁶⁵. Αλλά ούτε με την κούραση έφευγε ο πειρασμός. Έβγαλε το μικρό τσεκούρι που 'χε κρεμασμένο στη ζώνη του κι έδωσε τρία χτυπήματα στο πόδι του, μήπως το βάσανο υποχωρήσει με τον πόνο. Γέμισε το παπούτσι αίματα, το πόδι πονούσε φρικτά, αλλά ο πειρασμός δεν έλεγε να φύγει. Αυθόρμητα ήρθαν στο νου του τα σκληρά λόγια που ξεστόμισε σ' εκείνη τη γυναίκα. Κοντοστάθηκε.

«Θεέ μου», σκέφτηκε. «Εγώ για λίγο έζησα αυτήν την κόλαση και δεν την άντεξα! Πώς απαιτώ να την αντέξει αυτή η γυναίκα! Συγχώρα με που την κατέκρινα!»

Γκαμήλα, η ψηλότερη κορυφή της Τύμφης και η πιο μεγαλόπρεπη στον κορμό της Βόρειας Πίνδου

Μεγάλη Σκάλα

Σταμάτησε ο πόλεμος. Ένωσε στην ψυχή μια θεϊκή δροσιά. Είχε επιστρέψει η Θεία Παρουσία.

Το παλιό μονοπάτι, αυτό που διάβαινε ο Άγιος, ελάχιστα σχετίζεται με τη διαπλατυσμένη νέα διάβαση, τη φαρδιά και ομαλή, που επιτρέπει σήμερα στα δασικά οχήματα να φτάσουν άνετα ως το πλάτωμα της Ιεράς Μονής Στομίου. Το στενό εκείνο πέρασμα ήταν μια ατραπός που ανέβαινε με ελιγμούς φιδιού.

Ένα τέτοιο σημείο με τοπίο υποβλητικό ήταν και η Μεγάλη Σκάλα. Το μονοπάτι ανηφόριζε γλύφοντας τον γκρεμό, ενώ από κάτω βούιζε το βιαστικό ποτάμι. Τα πεύκα του γκρεμού αραιά, όσα επέζησαν απ' τα στοιχεία του φαραγγιού, αγωνίζονταν να ψηλώσουνε για να δουν το φως του ήλιου. Οι αναβάτες κοιτούσαν με δέος το σημείο αυτό, το πιο επικίνδυνο για τα ζώα που το περνούσαν φορτωμένα. Η Μεγάλη Σκάλα πολλά απ' τα ζωντανά τους είχε καταπιεί. Θέλησε κάποτε να καταπιεί τον ίδιο τον Άγιο.

Ήταν μια από τις φορές που είχε πάρει τη λειψανοθήκη με τα άγια λείψανα⁶⁶, και τα κατέβασε στην Κόνιτσα να ευλογηθούν οι πιστοί. Ένας κορβανάς, ένα μεταλλικό κουτί για κέρματα ήταν προσαρμοσμένο δίπλα στη λειψανοθήκη, για να δέχεται τις προσφορές των πιστών, που θέλανε να ενισχύσουν με τον φτωχό τους οβολό το μοναστήρι. Την είχε δέσει μ' ένα λουρί και την είχε κρεμάσει στον ώμο. Καθώς περνούσε

απ' τη Μεγάλη Σκάλα, πιάστηκε το λουρί σ' ένα κλαδί και κόπηκε. Πριν να το καταλάβει, η λειψανοθήκη κύλησε στον γκρεμό. Χωρίς να το σκεφτεί ούτε στιγμή, άρχισε με λαχτάρα να κατεβαίνει τον φονιά-γκρεμό ακολουθώντας το κατρακύλισμα της λειψανοθήκης. Την άκουγε να χτυπά από βράχο σε βράχο πέφτοντας κι αγωνιζόταν να προλάβει πριν του φύγει στο ποτάμι. Η ανακούφιση του Αγίου δεν περιγράφεται, όταν τη βρήκε να στέκεται πάνω στην τελευταία πέτρα πριν από τα νερά του ποταμού. Το κουτί για τα κέρματα είχε κατατσαλακωθεί. Αλλά η θήκη με τα λείψανα ήταν άθικτη, όπως και πρώτα. Τότε μονάχα κοίταξε ψηλά κι είδε τον άβατο γκρεμό. Αδύνατο να εξηγηθεί πώς τον κατέβηκε. Το ίδιο αδύνατο ήταν να τον ανέβει πάλι. Μπήκε μεσ' στο ποτάμι κι έκανε γύρο ολόκληρο ώσπου να βρει ένα σημείο βατό απ' όπου θα μπορούσε να ανεβεί ξανά ως το μονοπάτι.

Δεν ήταν μόνο η Μεγάλη Σκάλα σημείο επικίνδυνο. Υπήρχε και μια ανηφόρα στενή που ο Γέροντας την ονόμαζε «Γολγοθά». Κάποτε επέστρεφε από την Κόνιτσα φορτωμένος με βαριά υλικά για τη μονή. Είχε αργοπορήσει και βιαζόταν να φτάσει στο μοναστήρι πριν δύσει ο ήλιος. Με τούτα και με κείνα, είχε μείνει πίσω η προσευχή, πίσω κι οι ακολουθίες. Εκεί στον «Γολγοθά» συνάντησε έναν Κονιτσιώτη γέροντα που κατέβαινε με τρία ζώα φορτωμένα με ξύλα. Είχαν αναποδογυρίσει τα σαμάρια τους και το ένα μουλάρι κινδύνευε να πέσει στον γκρεμό. Ο

Άγιος αναστέναξε. Η πρώτη σκέψη ήταν να προσπεράσει και να συνεχίσει τον δρόμο του. Βιαζόταν· αν έμενε να βοηθήσει, θα καθυστερούσε ακόμα πιο πολύ. Έπρεπε να ξεφορτωθούν τα ξύλα για να ελευθερωθούν τα ζωντανά. Κι ύστερα, αφού ξαναδένονταν τα σαμάρια, να φορτωθούν τα ξύλα απ' την αρχή. Σίγουρα θα τον έπαιρνε η νύχτα. Ο άνθρωπος αυτός θα τα κατάφερνε και μόνος. Αλλά δεν του 'κανε καρδιά να φύγει και να τον αφήσει αβοήθητο, σαν τον Λευίτη της παραβολής⁶⁷. Έτσι, πλησίασε φιλότιμα για να βάλει ένα χεράκι. Με τα φορτώματα και τα ξεφορτώματα κύλησαν κάπου είκοσι λεπτά. Ο Κονιτσιώτης δεν σταμάτησε να δίνει ευχές.

—Ο Θεός σ' έστειλε, πάτερ, έλεγε, μ' έσωσες!

Στο μοναστήρι με κάποιους προσκυνητές

Όταν τελείωσαν, ο Άγιος ξαναζώστηκε τα δικά του υλικά και συνέχισε βιαστικός τον δρόμο. Λίγο πιο πάνω, μόλις είχε γίνει κατολίσθηση και τα βράχια που έπεσαν απ' το βουνό είχαν καλύψει τριακόσια μέτρα από το μονοπάτι. Στάθηκε έκπληκτος! Αν είχε τραβήξει τον δρόμο του χωρίς την καθυστέρηση στον «Γολγοθά», θα τον είχαν πλακώσει τα βράχια! Άρχισε να δοξολογεί τον Θεό συγκινημένος από την αγάπη και τη φροντίδα Του. Κι ύστερα, γύρισε προς την άκρη του γκρεμού και φώναξε.

–Ο Θεός σ' έστειλε, μπάρμπα! Μ' έσωσες!

Η χαράδρα του Αώου.

Γ' ΣΤΟΝ ΑΚΡΙΤΑ ΒΡΑΧΟ ΤΟΥ ΣΤΟΜΙΟΥ

«Θέλεις η προσευχή σου να γίνει καρδιακή, για να είναι ευπρόσδεκτη στον Θεό; Κάνε τον πόνο του συνανθρώπου σου δικό σου πόνο... Όπως η νυκτερινή σιωπηλή βροχή πολύ ωφελεί στην ανάπτυξη των φυτών, έτσι η νυκτερινή ήσυχη προσευχή βοηθάει πολύ με την ηρεμία της και είναι πιο αποτελεσματική και για τη δική μας πνευματική ανάπτυξη.»

Όσιος Παΐσιος⁶⁸

Ήσυχια, αθόρυβα κι ευεργετικά ανέβαινε απ' το Στόμιο η αδιάλειπτη προσευχή του Γέροντα, για ν' απλωθεί σαν πρωινή δροσιά, σαν σιωπηλή βροχή, σ' όλη την Κόνιτσα, σ' όλη την οικουμένη...

Κι εκείνος, ένας Χατζηδιγενής⁶⁹, άγρυπνος πάνω στον «ακρίτα» βράχο. Ένας χατζής, απλός και ταπεινός προσκυνητής που τίποτε δεν επιθύμησε παρά μονάχα να βαδίσει στα βήματα του ίδιου του Κυρίου. Συνάμα, ένας ακρίτας Διγενής, ορθός κι ακλόνητος, φρουρός και φύλακας ακάματος της αδιαπραγμάτευτης αλήθειας.

Τότε που έφυγε απ' την Κόνιτσα για να πάει στο Άγιο Όρος, είχε αφήσει πίσω του έναν οί-

στρο οικοδόμησης, που ακόμα συνεχιζόταν χωρίς σταματημό. Όλη τη μέρα άκουγες τις σφυριές να ταβανώνουν στερεώνοντας τα γρέντια⁷⁰. Κι ο τσίγκος που σκέπαζε τις στέγες των σπιτιών, έκανε εκκωφαντικό τον ήχο του σφυριού, καθώς τον σκόρπαγε πάνω απ' τις γειτονιές της πόλης. Αλλά η φτώχεια, φτώχεια...

Κάθε φορά που πέρναγε το γεφύρι και κινούσε για τον Άγιο Κωνσταντίνο και τους Αγίους Αποστόλους διασχίζοντας τα καλντερίμια της Κάτω Κόνιτσας, πονούσε η ψυχή του. Γειτονιές ολόκληρες με χήρες κι ορφανά. Δεν συναντούσε παρά απροστάτευτα παιδιά, που πήγαιναν σχολείο με μόνο εφόδιο ένα δωδεκάφυλλο τετράδιο κι ένα μισοφαγωμένο μολύβι. Και μαυροφορεμένες, που έδιναν σκληρό αγώνα επιβίωσης. Λίγα κατσίκια η περιουσία της ακέφαλης οικογένειας, ίσα-ίσα λίγο γάλα και τυρί για τα παιδιά. Στα γρέντια των δικών τους των σπιτιών δεν κρέμονταν σακούλια με όσπρια, τραχανάδες και παστά, όπως σε άλλα σπίτια. Χρήματα δεν υπήρχαν. Η μόνη ελπίδα για τις χήρες ήταν να πιάσουνε δουλειά την άνοιξη στο φυτώριο της Δασικής Υπηρεσίας για τον «σκάλο». Ίσα-ίσα λίγα μεροκάματα, όσο διαρκούσε το σκάψιμο, το σκάλισμα των φυντανιών.

Τα παιδιά όταν τον έβλεπαν να περνάει με βήμα βιαστικό, ανάλαφρα σαν αέρας, συναγωνίζονταν ποιο θα τρεχε πιο γρήγορα, για να φιλήσει πρώτο το χέρι του καλόγερου. Εκείνος χαιδευε τα κεφάλια τους κι έλεγε:

–Μη φοβάστε, δεν πρόκειται να σας αφήσει ο Θεός!

Όποτε είχε χρήματα, τα μοίραζε σ' αυτά τα ορφανά και τα συμβούλευε να τα πάνε στη μάνα τους για να αγοράσει λάδι. Κι εκείνα που σπάνια βλέπανε λεφτά, πηγαίναν στο σχολείο κι ως να γυρίσουνε, δεν βγάζανε το χέρι από την τσέπη, από φόβο μη χάσουνε τον θησαυρό. Κι όλο ψαχούλευαν, για να σιγουρευτούν ότι τα νομίσματα ήταν ακόμα μέσα.

Μα, εκείνο που τον έκανε να νιώσει κλονισμό, ήταν η διαπίστωση ότι, πριν απ' αυτόν, είχαν εμφανιστεί Ευαγγελικοί στην πόλη. Είχαν ήδη απλώσει τα πλοκάμια τους, εκμεταλλευόμενοι την ανέχεια και τις ανάγκες των απλών κι αμόρφωτων ανθρώπων. Κάποιος από την Κόνιτσα που είχε ασπαστεί τον Προτεσταντισμό, δεχόταν σημαντική ενίσχυση από την Αμερική με στόχο να προσελκύσει κι άλλους. Με δέλεαρ τα χρήματα, κατόρθωσε και προσηλύτισε κάπου ογδόντα οικογένειες.

–Πάτερ, εγώ όχι μόνο Προτεστάντης, αλλά κι Εβραίος γίνομαι, γιατί έχω ανάγκη! είπε στον Άγιο ένας απ' αυτούς μια μέρα.

Ο Γέροντας ταράχτηκε και πόνεσε. Εδώ θολώνανε και χάνονταν ψυχές! Μόνο ένας μπορούσε να τις σώσει. Εκείνος που τις είχε ήδη σώσει μια φορά, επάνω στον Σταυρό. Ο ίδιος ο Θεός, που «*ἀγάπη ἐστὶ*»⁷¹. Αλλά εκτός από Αγάπη είναι και Αλήθεια. Έτσι συστήθηκε, όταν ήρθε ανάμεσα στους ανθρώπους. «*Ἐγὼ εἰμὶ ἡ ὁδὸς*

καί ἡ ἀλήθεια καί ἡ ζωή»⁷². Δεν στέκεται ο Θεός μακριά από την αλήθεια. Ίσως γι' αυτό τον ἤθελε τον Παῖσιο εκεί η Παναγιά και του αρνιότανε την ἔρημο που επίμονα Της ζητούσε. Μ' αυτά τα φάρμακα θα αντιμετώπιζε την «επιδημία» που απλωνόταν επικίνδυνα. Αντίδοτο στη φτώχεια η αγάπη του, αντίδοτο στην πλάνη, η αλήθεια.

*«Κάνει να ανακατέψουμε τη σαβούρα με τον χρυσό; Έγινε τόσος αγώνας για να λαμπικάρει το δόγμα.»*⁷³

Φρόντιζε να μαθαίνει ποιοι σύχναζαν στις συνάξεις των Ευαγγελικών. Ύστερα επεδίωκε να τους προσεγγίσει. Συχνά τους έπαιρνε στο μοναστήρι, για να δουλέψουν μεροκάματο. Κι εκεί, διακριτικά, φιλάδελφα, τους νουθετούσε κι εξηγούσε τις αλήθειες του Ευαγγελίου.

Την ίδια ώρα ανέλαβε να προκαλέσει εκείνος μια πιο σοφή «ανακατανομή του πλούτου», έτσι όπως τη θέλει το Ευαγγέλιο. Πλησίασε αρκετούς από τους εύπορους της Κόνιτσας κι ας ήταν κοσμικοί και άσχετοι προς το πνεύμα της Εκκλησίας. Κάποιοι έδειξαν καλή διάθεση. Ψυχές που απ' έξω νόμιζες πως ήταν σάπιες, αδιάφορες, αποδείχθηκαν «πνεύματα ζέοντα», δαδιά αναμμένα. Άρχισαν οι «έρανοι». Αυτούς τους ίδιους έστελνε ο Άγιος να μοιράσουν στους φτωχούς τα χρήματα που συγκεντρώνανε. Έτσι πετύχαινε διπλό καλό. Και οι φτωχοί ανακουφίζονταν και οι πιο πλούσιοι συγκινούνταν και μαλάκωναν, όταν έρχονταν αντιμετώποι με τόση δυστυχία. Προσέγγιζαν στην Εκκλησία και γίνονταν συ-

νεργάτες ένθερμοι στο «γεώργιο» του Θεού. Όλους φρόντισε να τους κάνει κοινωνούς. Εξασφάλισε άδεια κι έστησε στις γειτονιές μεταλλικούς κουμπάρδες. Στη διαχειριστική επιτροπή συνέστησε να μη λένε ότι αυτό ήταν δικό του έργο. Αλλά όλοι το γνώριζαν και πρόσφεραν με ιλαρότητα τον μικρό ή μεγαλύτερο οβολό, γιατί του είχανε μεγάλη εμπιστοσύνη.

Πώς να στεριώσουν οι Ευαγγελικοί στην Κόνιτσα! Δεν άντεξαν. Ο Χατζηδιγενής τα κράτησε τα σύνορα της πίστης. Οι ογδόντα οικογένειες, η μια μετά την άλλη, επέστρεψαν. Όταν αργότερα, ήρθαν από την Αμερική οι δάσκαλοι των Ευαγγελικών να επιθεωρήσουν το «έργο» τους, δεν βρήκαν οπαδούς στην πόλη. Όσο για εκείνον τον έναν που εισέπραττε τα εμβάσματα, τον πέρασαν από δίκη.

Όμως η «επίθεση αγάπης» δεν σταμάτησε. Αυτή είναι το «οξυγόνο» του πιστού, για «να πληθύνει το καλό με καλό τρόπο». Όσο για τον ίδιο τον Άγιο, η αγάπη ήταν συνυφασμένη με την ίδια του την ύπαρξη, όπως η προσευχή ήταν η άλλη ανάσα της ζωής του. Δεν μάθαινε μονάχα τις ανάγκες των Κονιτσιωτών, αλλά και τις ασθένειές τους. Δύσκολες εποχές. Ποιος είχε χρήματα να δώσει για γιατρούς και φάρμακα...

Χαμήλωνε τότε ο σταυραετός, για να καλύψει τα υστερήματα των αδυνάτων. Ερχόταν στα κρεβάτια των αρρώστων για να προσφέρει ευλογία και προσευχή, βάλσαμο στην ψυχή, ίαση στο σώμα. Σταύρωνε τα άρρωστα παιδιά κι έπεφτε ο

πυρετός, ευλογούσε τους ασθενείς και ξαναβρίσκαν τη χαμένη τους υγεία. Όπως ο Άγιος Χατζηεφεντής, έτσι και ο Άγιος της Κόνιτσας. Ακέστωρας ταλαίπωρων ψυχών, θεραπευτής πολύπαθων σωμάτων.

Στον κεντρικό δρόμο σπάνια εμφανιζόταν, διέσχιζε την πόλη μέσα απ' τα απόμερα δρομάκια. Αν τύχαινε ν' ανταμωθεί με καμιά ψυχή, έστελνε τον χαιρετισμό αμίλητος, μ' ένα ελαφρύ νεύμα της κεφαλής. Το ίδιο έκανε με τις κυράδες στις γειτονιές, που κάθονταν τα απομεσήμερα και κουβεντιάζανε έξω στα πεζουλάκια των σπιτιών. Τον έβλεπαν να προχωρά με το κεφάλι του σκυφτό, με βήμα βιαστικό, κι έλεγαν: «Πάλι προσεύχεται ο καλόγερος, γι' αυτό δεν μας μιλάει».

Κατηφόριζε αξημέρωτα, σαν τη σκιά. Μια φορά τη βδομάδα πέρναγε πρώτα απ' την Πάνω Κόνιτσα, απ' τον γέρο που ζούσε ξεχασμένος, μόνος του, παρατημένος σε μια πρόχειρη παράγκα. Τον έπλενε με τα χέρια του και προτού φύγει, του άφηνε τα τρόφιμα της εβδομάδας. Κι άλλοτε, περνούσε από τις μαυροφορεμένες γειτονιές της Κάτω Κόνιτσας ν' αφήσει με το χάραμα δέματα κρυφά, έξω απ' τις πόρτες των σπιτιών, που ήξερε ότι ήταν λειψός ο επιούσιος.

Μια χήρα απ' αυτές τις δύστυχες, ταράχτηκε όταν άρχισε να βρίσκει δέματα στην πόρτα της. Κάθε Σάββατο κάποιος της άφηνε ένα σακούλι με τρόφιμα, λίγες φακές, φασόλια, λάδι, ζάχαρη, μακαρόνια... Φοβήθηκε μήπως τ' αφήνουν οι Ευαγγελικοί, για να την προσεγγίσουνε. Αν και

η φιλανθρωπία η δική τους γινότανε με θόρυβο, αυτοί δεν βοηθούσαν τόσο διακριτικά. Ωστόσο, δεν μπορούσε να ησυχάσει. Ένα τέτοιο πρωί αχάραγο είχε σηκωθεί να πάει ν' αρμέξει τις κατσίκες. Ήταν Δεκέμβρης μήνας, είχε αρχίσει να πέφτει χιόνι. Βγαίνοντας από το καλύβι όπου στάβλιζε τα λίγα ζωντανά, πήρε το μάτι της μια σκιά. Ο Άγιος έκλεινε τη «λιάσα»⁷⁴ κι έφευγε τρέχοντας. Όταν είδε το σακούλι με τα τρόφιμα έξω απ' την πόρτα της, ένιωσε χαρά και ανακούφιση που ο καλόγερος ήταν ο άγνωστος ευεργέτης!

Όσο κι αν ο ίδιος φρόντιζε να μη γνωρίζει «η δεξιά τι ποιεί η αριστερά», ο Θεός είχε άλλη φροντίδα, να αποκαλύπτονται οι εκδηλώσεις της αγάπης του, όπως το φως ξεφεύγει από τις χαραμάδες.

Δεν ήταν μόνο αυτά τα δέματα που μοίραζε σε φτωχούς Χριστιανούς και σε φτωχούς Μουσουλμάνους, από κείνους που ξέμειναν με την ανταλλαγή. Ο καλόγερος μοίραζε ότι είχε και δεν είχε αδιάκριτα, χωρίς να μετρά τις ανάγκες με τα δικά μας ζύγια. Έδινε, μάλιστα, και σ' έναν μέθυσο, γιατί είχε οικογένεια κι ο Γέροντας λυπόταν τη γυναίκα του που ξενοδοούλενε, για να οικονομήσει κάπως τα παιδιά της.

– Δώσ' μου, τον παρακάλαγε ο μεθύστακας, δώσ' μου για τα παιδιά μου.

Του έδινε, λοιπόν, κρυφά όπως το συνήθιζε, μα εκείνος ο ίδιος διαλαλούσε ότι ο καλόγερος τον βοηθούσε.

–Σταμάτα να του δίνεις, του 'πανε πολλοί. Αυτός πάει και τα πίνει!

Αλλά ο Άγιος έλεγε με τον νου, ότι έτσι, ίσως δεν θα βασάνιζε τη γυναίκα του για να πάρει από αυτήν λεφτά και συνέχιζε να του δίνει. Κάθε φορά μάλιστα, του έλεγε μ' αγάπη:

–Πάρε, για τα παιδιά σου.

Κι αυτός ερχόταν λίγο στο φιλότιμο, καθώς με τρόπο απαλό τον προκαλούσε να σκεφτεί λιγάκι τα παιδιά του.

Για τον εαυτό του δεν κρατούσε τίποτα. Ούτε χρήματα, ούτε αγαθά, ούτε μια μάλλινη φανέλα. Άδικα έπλεκαν οι Κονιτσιώτισσες φανέλες και κάλτσες να ζεστάνουν τον καλόγερο που ήταν τόσο ασθενικός.

–Γιατί δεν φοράς μια καινούργια, Χριστιανέ μου; τον ψευτομάλωνε η μια του η αδελφή. Στο κάτω-κάτω, αν θες να δώσεις, δώσε την παλιά σου!

Αλλά αυτό για τον Παΐσιο ήταν «βλαμμένη λογική». Στον φτωχό δίνεις ό,τι θα 'δινες στον ίδιο τον Χριστό. Η αγάπη η γνήσια δίνει το πιο καλό, δεν θέλει ούτε να σκεφτεί ότι για κείνον που δεν έχει, και το παλιό καλό του είναι. Σε μια ψυχή που έτσι σκέφτεται, ζει ακόμα ο παλιός άνθρωπος, όπως έλεγε, ο χοϊκός. Γι' αυτό χάριζε όσα του έστελναν κι έμενε πάλι με την παλιά τρύπια φανέλα του, που έβαζε εφημερίδες από μέσα να του κρατήσουν λίγη ζεστασιά και να προστατέψουν το ασθενικό κορμί από την υγρασία που ανέβαζε το φαράγγι.

Κάποτε ο Επίσκοπος ετοίμασε πράγματα για το μοναστήρι και τα 'στειλε μ' έναν αγωγιάτη. Ανάμεσα στις προσφορές ήταν κι ένα πακέτο με ολόμαλλες φανέλες. Πριν όμως, του 'πε να περάσει απ' τη μάνα του Δήμαρχου, που ήταν από τους τακτικούς αρωγούς του Στομίου κι είχε κι

*Το εσωτερικό της οικίας Εζνεπίδη όπως είναι σήμερα.
Αριστερά στον τοίχο διακρίνεται μια από τις φανέλες
του Αγίου Παϊσίου*

αυτή μαζέψει για να στείλει πράγματα. Ο αγωγιάτης όταν έφτασε στο σπίτι αυτό, την ώρα που φόρτωνε και ξεφόρτωνε για να βολέψει τα πακέτα, ένα απ' τα δέματα το πέταξε με τρόπο στο διπλανό οικόπεδο που ήταν γεμάτο με τσουκνί-

δες. Η νοικοκυρά το πρόσεξε, αλλά δεν είπε τίποτα. Όταν απομακρύνθηκε ο αγωγιάτης, έστειλε την υπηρέτρια του σπιτιού να δει τι ήταν αυτό που είχε πετάξει δίπλα. Η υπηρέτρια βρήκε το δέμα, αλλά μια κι είχαν φύγει τα φορτώματα, το πήγε στη Χριστίνα, την αδελφή του Αγίου. Το άνοιξαν και είδαν ότι ήταν οι μάλλινες φανέλες του Επισκόπου.

–Του έστειλα, έχει αρκετές, είπε εκείνη κι αποφάσισε να τις χαρίσει σ' ένα γεροντάκι που ήταν πάμφτωχο κι είχε ανάγκες.

Σε λίγες μέρες που ο Άγιος κατέβηκε στην πόλη, πέρασε πρώτα απ' την μητρόπολη, όπως το 'χε συνήθειο, να πάρει ευχή απ' τον Επίσκοπο και να τον ευχαριστήσει. Απόρησε που ο Δεσπότης του έλεγε συνέχεια:

–Να τα φοράς, Παΐσιε, να τα φοράς! Ωστόσο, δεν του εξηγούσε τι ήταν αυτά που ήθελε να φοράει.

Για να μην τον κακοκαρδίσει, απάντησε κι αυτός:

–Καλά, Σεβασμιώτατε, θα τα φοράω, χωρίς όμως να ξέρει τι εννοούσε ο Επίσκοπος.

Όταν αργότερα διαπίστωσε τι είχε συμβεί, χάρηκε διπλά που οικονόμησε ο Θεός καλύτερο προορισμό για τις φανέλες του Επισκόπου.

Σ' ό,τι έκανε, έβαζε ψυχή, ο πόνος κάθε αδελφού ήταν δικός του πόνος. Υπέφερε κι αυτός μαζί και συμπαραστεκόταν με όποιον τρόπο μπορούσε. Συνάντησε κάποτε μια γειτόνισσα που

΄κλαιγε. Την ήξερε από μικρή, το σπίτι της ήταν απέναντι απ' το πατρικό του. Εκεί είχε παντρευτεί, εκεί είχε κάνει και παιδιά. Μόνο που αυτό το σπίτι, κληρονομιά από τον παππού, ανήκε και σε δυο ξαδέλφες της. Αυτές ζούσαν στην Αθήνα και δεν είχαν έρθει ποτέ. Εκείνο το Πάσχα οι ξαδέλφες εμφανίστηκαν με την απαίτηση να τους αδειάσει το σπίτι. Όλα αυτά τα χρόνια αρκετά το χρησιμοποίησε, τώρα ήταν η σειρά τους. Το θέλανε να το 'χουνε για εξοχικό. Λύθηκε σε δάκρυα η φτωχή γυναίκα. Πού να πήγαινε; Μ' έναν άνδρα ανάπηρο και μικρά παιδιά, δεν είχε πού να γύρει το κεφάλι. Οι εξαδέλφες που ήταν αρκετά εύπορες, ήδη είχαν απευθυνθεί σε δικηγόρο.

Αναστατώθηκε ο Άγιος, όταν άκουσε πως μια φτωχή οικογένεια κινδύνευε να βρεθεί στον δρόμο. Πήγε ως το ξενοδοχείο που έμεναν αυτές οι συγγένισσες, να τους μιλήσει, να μεσολαβήσει ταπεινά για να δείξουν αγάπη. Εκείνες δεν τον καλοδέχτηκαν. Του είπαν ψυχρά να μην ανακατεύεται. Άλλωστε, δεν του έπεφτε λόγος. Μέσ' στις επόμενες ημέρες, η μία από τις δύο κυρίες αρρώστησε τόσο, ώστε να εισαχθεί στο νοσοκομείο. Ο Άγιος που βρέθηκε εκεί για κάποιον άλλον ασθενή, πήγε να επισκεφτεί την άρρωστη, να δει τι κάνει και να την παρακαλέσει άλλη μια φορά να ξανασκεφτεί το θέμα του σπιτιού. Εκείνη οργίστηκε πολύ, τόσο ώστε σήκωσε το χέρι της να τον χτυπήσει. Πάλι έσκυψε το κεφάλι ο Γέροντας με πόνο.

«Δεν μπορώ να σου δώσω εγώ σκαμπίλι, σκέφτηκε. Κοίτα μη φας χαστούκι απ' τον Χριστό...» Κι έφυγε λυπημένος.

«Όλες οι αμαρτίες έχουν ελαφρυντικά, η αδικία δεν έχει. Μαζεύει την οργή του Θεού.»⁷⁵

Η ξαδέλφη αυτή ταλαιπωρήθηκε πολύ, οι γιατροί δεν μπορούσαν να βρουν την αιτία της αρρώστιας. Την έστειλαν στα Ιωάννινα, αλλά ούτε κι εκεί έβγαλαν διάγνωση. Έφυγε στην Αθήνα άρρωστη και τα ίχνη της χάθηκαν για μήνες. Ώσπου, μετά από αρκετό καιρό, έφτασε στο φτωχόσπιτο με τον ανάπηρο και τα μικρά παιδιά, ένα γράμμα απ' την Αθήνα. Αυτό το γράμμα ήταν σαν να το 'χε γράψει άλλος άνθρωπος! Αποκαλούσε τους ενοίκους του σπιτιού, «αγαπητά ξαδέλφια». Ήτανε, όπως έγραφε, πάρα πολύ άρρωστη, αλλά με τη δύναμη του Θεού πήγαινε ήδη καλύτερα. Ζητούσε, μάλιστα, τη διεύθυνση του καλόγερου για να του στείλει ένα αροτόφοριο.

«...δεν θέλω να έχουμε μεταξύ μας καμία κακία για το σπίτι μας εις το οποίο μένετε. Να μένετε με όλη μου την καρδιά, εγώ δε, το δικό μου μερίδιο σας το χαρίζω δια την μνήμην του πατέρα μου και δια την υγεία μου που θέλω να κάνετε καμία παράκληση. Θέλω να έχουμε αλληλογραφία διότι είμαστε ξαδέλφια και έχουμε το ίδιο αίμα...»

Το γράμμα τέλειωνε με μια πρόσκληση για τον Πειραιά και είχε μέσα χρήματα για τα παιδιά, να πάρουν καραμέλες!

Το βάλσαμο που ο Άγιος ήξερε, πρόσφερε και σ' εκείνη τη ματωμένη ψυχή που για χρόνια ολόκληρα έσκουζε πάνω από έναν τάφο. Τον άντρα της τον είχαν σκοτώσει οι Γερμανοί. Κι όταν η κόρη της έγινε δεκαεννιά χρονών, πέθανε από καρδιά. Ο πόνος της γυναίκας αυτής ξεχείλιζε. Κάθε μέρα πήγαινε στα μνήματα και χτυπούσε το κεφάλι της πάνω στο μάρμαρο του τάφου. Την έπαιρναν από εκεί κι εκείνη ξαναγύριζε. Ο Γέροντας λυπήθηκε την ψυχή που βασανιζότανε χωρίς να βρίσκει ανάπαυση, γιατί δεν μπορούσε να διακρίνει πού βρίσκεται η όντως ζωή. Πήγε να την επισκεφτεί θέλοντας να της δείξει αυτόν τον δρόμο.

–Γιατί μου το 'κανε εμένα ο Θεός; Στον πόλεμο έχασα τον άντρα μου κι ύστερα πήρε το παιδί μου! χτυπιότανε χωρίς σταματημό.

Ο Γέροντας την ήξερε από παλιά. Ο άντρας της ήταν ένας πράος, ήσυχος άνθρωπος. Σ' εκείνην όμως, άρεσε η κοσμική ζωή. Την άφησε να ξεσπάσει χωρίς να μιλά.

–Ξέρεις τί σκέφτομαι; της είπε όταν ηρέμησε λιγάκι. Ο άντρας σου ήταν πολύ καλός. Εκτός αυτού, σκοτώθηκε για την πατρίδα πάνω στο ιερό καθήκον. Δεν πρόκειται να τον αφήσει ο Θεός. Σου χάρισε την κόρη σου να 'χεις παρηγοριά για λίγα χρόνια. Αν όμως το κορίτσι σου παραστρατούσε, εσύ θα ήσουν ευχαριστημένη;

–Όχι..., απάντησε η γυναίκα κοιτώντας τον με απορία.

–Βλέπεις, λοιπόν; Ίσως το μέλλον της να ή-

τανε κακό. Ο Θεός την πήρε σε καλή κατάσταση για να τη σώσει. Εσύ τώρα τί σκέφτεσαι; Αγάπας τον κόσμο, τη διασκέδαση;

–Όχι, όχι, τίποτα δεν θέλω πια, είπε με έντονη αποστροφή η χήρα.

–Αυτή είναι η αγάπη του Θεού, φροντίζει όχι για τα λίγα εδώ, αλλά για τα αιώνια. Πονάς πολύ, αλλά ο πόνος μέσα σου σε βοηθά, σε απομακρύνει από κάθε τι κοσμικό. Έτσι, μεθαύριο θα είστε όλοι μαζί αγαπημένοι στον Παράδεισο. Τέτοια τιμή ο Θεός σε ποιον την έχει κάνει;

Η πονεμένη χήρα βοηθήθηκε πολύ. Βρήκε το βαθύ νόημα της ζωής και έπαψε να χτυπιέται πια στο κοιμητήριο.

Το καλοκαίρι του '60 που είχαν τακτοποιηθεί τα καινούργια κελιά, πάλι φάνηκε η αγάπη του για τα παιδιά. Πήρε και φιλοξένησε στο μοναστήρι αρκετά φτωχά παιδιά, που οι γονείς τους εργάζονταν απ' το πρωί ως το βράδυ στα χωράφια. Θυσίασε την πολυπόθητη ησυχία του γι' αυτήν την ιδιότυπη κατασκήνωση. Όχι απλά προστάτευε τα παιδιά που, όσο έλειπαν οι γονείς, γυρνοβολούσαν μόνα τους, αλλά προσέφερε πνευματικά εφόδια στην ψυχή τους. Μαζί του ασκούνταν στην ομαδικότητα, την εργατικότητα και την προσευχή. Και φυσικά, ο Άγιος τους μετάγγιζε διδαχές απ' το Ευαγγέλιο και τους Αγίους. Το επόμενο καλοκαίρι, μάλιστα, δέχτηκε παιδιά σαν μαθητευόμενους, για να μάθουν την τέχνη του ξυλουργού.

Τα παιδιά αγάπησαν πολύ την παιδική καρδιά του Αγίου. Γι' αυτό, τα περισσότερα με κάθε ευκαιρία περπατούσαν χαρούμενα τα πέντε χι-

λιόμετρα δύσβατου μονοπατιού για ν' ανεβούν με τους γονείς τους ως το μοναστήρι. Ιδιαίτερα το Πάσχα, μετά την Ανάσταση, μια και είχε γίνει παράδοση να ανεβαίνει ως εκεί όλη η Κόνιτσα για να προσκυνήσει.

Μια τέτοια Πασχαλιά, ένας πιτσιρίκος, μόλις έφτασε, έτρεξε να βρει τους φίλους του. Πήρε και τα κόκκινα αυγά που είχε φέρει η μάνα του για να τσουγκρίσουν. Τσουγκρίζοντας όμως, οι άλλοι του έσπασαν όλα τα αυγά. Τον πήρε το παράπονο που μόνο αυτός ήταν χαμένος. Κι ενώ οι φίλοι γελούσανε, ο μικρούλης στάθηκε περιλυπος στην είσοδο και άρχισε να κλαίει.

–Τι έχει το παιδί; Χτύπησε; ρώτησε με ενδιαφέρον ο Άγιος, όταν τον είδε να 'χει πλαντάξει από το κλάμα.

–Κλαίει γιατί τα παιδιά τού έσπασαν τα αυγά στο τσούγκρισμα, ανέλαβε να εξηγήσει η μάνα.

–Πω, πω! έκανε ο Άγιος. Μα τα αυγά που έχουν εκείνα τα παιδιά είναι ξύλινα! Εγώ τους τα 'χω φτιάξει!

Πόσο όμορφα ήταν αυτά τα αυγά! Τα είχε γυαλίσει τέλεια και τα 'χε βάψει κόκκινα, σαν αληθινά! Ο μικρός κοίταξε τον Άγιο με λαχτάρα.

–Δυστυχώς τέλειωσαν, είπε ο Γέροντας, δεν έμεινε άλλο για να δώσω και σε σένα...

Δεν άντεχε όμως να βλέπει το παραπονεμένο βλέμμα του απαρηγόρητου μικρού. Τον πήρε αμέσως απ' το χέρι και πήγανε μαζί στο εργαστήριο. Βρήκε εκεί ένα ξύλο κατάλληλο κι άρχισε να

το επεξεργάζεται στον τόρνο. Τα χέρια δούλευαν γοργά, τα ράσα ανέμιζαν και το πόδι με σβελτάδα έδινε στον μάντα την κίνηση, σαν ραπτομηχανή. Θαμπώθηκε ο μικρός. Απόμεινε να κοιτά με θαυμασμό τα ροκανίδια που πετάγονταν σαν στριφογυριστές ξυλόγλυπτες κορδέλες. Ίσως να 'τανε τότε που αποφάσισε πως θα 'θελε κι αυτός να γίνει ξυλουργός. Μόλις τελείωσε με τον τόρνο, ο Γέροντας πήρε το σφυριδόπανο κι άρχισε να τρίβει δυνατά, ώσπου έκανε το ξύλινο αυγό γυαλιστερό και λείο.

–Πάρτο, του είπε, έτοιμο! Μονάχα που δεν προλαβαίνω να στο βάψω. Πρέπει να πάω στην εκκλησία για τον Εσπερινό.

*Το καθολικό της Ι.Μ. Στομίου
το αφιερωμένο στο Γενέθλιο της Θεοτόκου*

Κι αφού του χάιδεψε το κεφάλι, κίνησε για τον ναό. Ανεβαίνοντας τα σκαλιά είπε στη μάνα του.

–Είναι καλό παιδί ο γιος σου, θα τον κάνουμε καλόγερο!

Ίσως να 'θελε σαν τον Χατζηφεντή ν' αφήσει κι αυτός καλόγερο στο πόδι του. Αλλά η μάνα έδειξε να τσουρουφλίζεται. Ήταν χήρα. Είχε στηρίξει τις ελπίδες της πάνω σ' αυτό το αγόρι. Φάνηκε ότι δεν της άρεσε μια τέτοια προοπτική. Ο Άγιος λυπήθηκε τη χήρα. Αλλά δεν ήταν η στιγμή –ούτε η ψυχή– κατάλληλη για κήρυγμα. Γι' αυτό, απλά διόρθωσε τα λόγια του για να μην την κακοκαρδίσει.

–Όχι, έναν τον έχεις, μοναχογιό. Δεν θα τον κάνουμε καλόγερο, θα τον κάνουμε ξυλουργό!

Αφού δεν τα κατάφερε ν' αφήσει μοναχό στην Κόνιτσα, θα άφηνε τουλάχιστον τεχνίτη.

Όσο τα πράγματα στο μοναστήρι έστρωναν, τόσο οι συνθήκες κάτω στην Κόνιτσα έπαιρναν να χαλάνε. Όπως συμβαίνει μ' όλα τα έργα του Θεού, ο Σατανάς το φθόνησε κι έβαλε στόχο να διώξει τον σταυραετό του φαραγγιού. Ο φθόνος του βρήκε πατήματα σε απρόσεκτες ψυχές. Κάποιοι ένιωσαν άβολα με την αποδοχή που είχε το έργο του Αγίου, με την αγάπη και τον σεβασμό που οι άνθρωποι τον είχαν περιβάλλει. Η φήμη του είχε αρχίσει να εξαπλώνεται κι έφταναν από μακριά προσκυνητές για να τον συναντήσουν. Αρχισαν τότε να διαχέουν διαβάμμα-

τα. Πως ο καλόγερος δρούσε ανεξέλεγκτα, χωρίς να υπολογίζει τον Επίσκοπο ή την Εκκλησία. Επειδή όμως, τέτοιες κατηγορίες «σκόνταφταν» στο ταπεινό φρόνημα του Γέροντα, τόπο πολύ δεν έπιασαν. Κατέφυγαν, λοιπόν, στο επιχείρημα του Ιούδα⁷⁶. Τι τα 'θελε τα κτίρια στην ερημιά; Με τόσους άπορους στην Κόνιτσα να πετάει λεφτά στις πέτρες...

Όχι πως δεν τον στενοχωρούσε αυτή η διασπορά φημών. Υπήρξε η δική του *via dolorosa*⁷⁷, η προσωπική οδός οδύνης, που υπέμενε με φρόνημα μαρτυρικό. Όσοι δεν νοιάστηκαν για τους φτωχούς, τους χρησιμοποιούσαν σαν προμετωπίδα, για να κατηγορήσουν τον πατέρα των φτωχών. Προφανώς ήταν πολύ ενοχλητικό γι' αυτούς το γεγονός ότι πολλοί ήδη τον θεωρούσαν Άγιο.

Όμως, την ώρα που κάποιοι πάσχιζαν να τον ξεφορτωθούν, κάποιοι άλλοι αγωνιούσαν μην τον χάσουν. Ο Γέροντας είχε φύγει πάλι πριν από λίγο καιρό. Είχε επιστρέψει στο μοναστήρι του, τη μονή Φιλοθέου, μόλις έληξε το διάστημα που του είχαν επιτρέψει να απουσιάσει. Οι Κονιτσιώτες θορυβήθηκαν. Σε συνεννόηση με τον Δήμαρχο συγκέντρωσαν υπογραφές κι έστειλαν έγγραφο στο Αγιορείτικο μοναστήρι. Η μονή Φιλοθέου του έδωσε απολυτήριο κι έτσι ο Άγιος γύρισε πίσω. Όχι, δεν ήθελαν να τους φύγει. Ο μικρός του αδελφός με κάποιους άλλους ευλαβείς φρόντισαν να του χτίσουνε ένα μικρό κελί μέσα στην Κόνιτσα, με εργαστήριο και εκκλησιά-

κι. Ένα κελί κοντά στον δρόμο που οδηγούσε στην Αγία Βαρβάρα. Ακόμη κι αν χρειαζόταν να εγκαταλείψει το Καταφίλι, να μείνει εκεί, θα μπορούσε να έχει ησυχία. Έτσι σκεφτήκανε ελπίζοντας ότι θα καταφέρνανε να τον κρατήσουνε για πάντα κοντά τους.

Εκείνος από την αρχή θεωρούσε την παραμονή του στο Στόμιο προσωρινή. Η λαχτάρα για την ηρεμία της ερημίας ποτέ δεν είχε σβήσει απ' την καρδιά του. Μόνο το θέλημα της Παναγιάς τον κράταγε εκεί. Ούτε ο τάφος στο Στόμιο, ούτε το κελί στην Κόνιτσα μπορούσαν να τον μεταπείσουν.

Είχε φτάσει το 1962. Το Υπουργείο Πολιτισμού, ύστερα από τη μεσολάβηση κάποιων ευσεβών, ενέκρινε κονδύλιο για την αναστύλωση της Ιεράς μονής Στομίου. Θα 'ταν μεγάλη ανάσα αυτά τα χρήματα. Μα, όταν η επιταγή έφτασε στη μητρόπολη, ο Επίσκοπος θέλησε να διαχειριστεί για άλλες ανάγκες το ποσό, ήταν κρίμα τα λεφτά «να πεταχτούν στα βράχια». Φαίνεται δυστυχώς, ότι τα διαβάσματα, αυτή τη φορά, είχανε πιάσει τόπο. Ο Άγιος δεν νοιάστηκε ποτέ του για λεφτά. Όμως, θεωρούσε πιο έντιμο τα χρήματα να αξιοποιηθούν για τον σκοπό για τον οποίο τα προσέφερε το κράτος. Η μητρόπολη επέμενε να διαφωνεί κι έτσι η επιταγή επέστρεψε πίσω αχρησιμοποίητη.

Πολλοί πίστεψαν ότι το γεγονός αυτό ήταν η αιτία για να φύγει οριστικά ο Γέροντας από την

Κόνιτσα. Κι όμως, δεν ήταν ούτε καν η αφορμή. Με τη βοήθεια του Θεού είχε αντιμετωπίσει αποτελεσματικά πολλά χειρότερα από τούτο. Το τάμα προς την Παναγιά είχε ήδη εκπληρωθεί. Από καιρό είχε αρχίσει πάλι να προσεύχεται θερμά να του φανερωθεί ένας δρόμος για την ησυχία της ερήμου.

Εκείνο το Φθινόπωρο επισκέφθηκε το Στόμιο ένας ιεροδιάκονος απ' το Σινά, ο μετέπειτα επίσκοπος Δαμιανός. Είχε ακούσει για τον πατέρα Παΐσιο κι ήθελε να τον γνωρίσει. Επάνω στη συζήτηση, του μίλησε για το σιναΐτικο μοναστήρι κι αυθόρμητα του πρότεινε να πάει για να τους βοηθήσει. Ο Άγιος δεν χρειάστηκε να σκεφτεί πολύ. Αυτή ήταν η απάντηση στις θερμές του προσευχές! Ο δρόμος της ερήμου είχε ανοίξει!

Χωρίς χρονοτριβή φρόντισε να τελειώνει –όσο μπορούσε– με τις εκκρεμότητες της μονής. Παρέδωσε στη μητρόπολη το ταμείο και τα κλειδιά του μοναστηριού κι αναχώρησε για την έρημο του Σινά.

Ήταν 30 Σεπτεμβρίου 1962 η μέρα που πέρασε το πέτρινο γεφύρι για τελευταία φορά, ζωσμένος το καλογερικό ταγάρι του και το κουτί με τα λείψανα του Αγίου Αρσενίου. Το ταξίδι που 'χε μπροστά του ήταν μακρινό κι απρόβλεπτο. Δεν μπορούσε να πάρει μαζί του τα οστά του Χατζηεφεντή. Έτσι, τα εμπιστεύθηκε στους Φαρασιώτες συγγενείς. Τα άφησε στο σπίτι της Μαρίας της αδελφής του, που έμενε πλάι στο γεφύρι. Έριξε μια ματιά στην Αγία Βαρβάρα που δέσποζε

ψηλά και αναχώρησε για το Σινά με πρώτο σταθμό της μακριάς διαδρομής του την Αθήνα.

Έτσι άλλαξαν ρότα τα βήματα. Άφησαν την αετοφωλιά στο Στόμιο για άλλες πνευματικές ανηφοριές στο Θεοβάδιστο Όρος. Λίγα χρόνια αργότερα, στο «περιβόλι» του Άθω όπου επέστρεψε, θ' άνοιγε δρόμο για ακόμα ψηλότερες κορφές, μέχρι τη μέρα που έφυγε για τις κορφές της αιωνιότητας⁷⁸ παίρνοντας μαζί του τη λαχτάρα να οδηγήσει σ' αυτές κι όλους εμάς.

Στην Κόνιτσα ξαναφάνηκε μόνο για να πάρει τα λείψανα του Αγίου Αρσενίου κι έφυγε πάλι βιαστικός. Δεν γύρισε ξανά. Δεν χρειάστηκε. Την πήρε ολόκληρη μαζί του.

*«Μάνα μου με κατάνυξιν,
στην έρημον εδώ στην ησυχίαν
Θα εύχομαι πάντα δια εσέ,
δι' όλην την πολιτείαν.»*

Αυτοί οι δύο στίχοι από το ποίημα αποχαιρετισμού στη μητέρα του, εκείνο που 'χε γράψει τότε, παλιά, αποκαλύπτουν ξεκάθαρα πως η πολιτεία ολόκληρη δεν έλειψε ποτέ απ' τις προσευχές του.

Ίσως γι αυτό οι Κονιτσιώτες – τώρα ακόμη περισσότερο – αισθάνονται τόσο έντονη την ανάγκη να επικοινωνήσουν μ' αυτόν, με τον Άγιο που βγήκε απ' τα σπλάχνα τους και να ζητήσουν θερμά τις μεσιτείες του. Η εικόνα του δεν λείπει από κανένα σπίτι. Τώρα που δεν τον χωρίζει η απόσταση, όλοι το λένε, το νιώθουν, ο Άγιος εί-

ναι εδώ, ακροπατάει στα κατώφλια τους, ευλογεί τις φαμελιές τους...

–Δεν ήτανε γραφτό να τον κρατήσουμε..., ψιθυρίζουν κάποιες φορές μ' ένα μικρό παράπονο.

Αν έμενε, πάλι Άγιος θα 'τανε. Ο Άγιος της Κόνιτσας, ο αητός του φαραγγιού. Όμως δεν θα 'χε απλώσει τα φτερά ως εκεί που δεν πιάνει το μάτι, δεν θα 'χε φτάσει στα ύψη του Όσιου Παΐσιου, του Άγιου όλης της Οικουμένης. Μονάχα φεύγοντας αγκάλιασε πλατιά τον κόσμο ολόκληρο. Κι ο κόσμος όλος ένιωσε τη ζεστασιά και τον αγκάλιασε κι εκείνος. Γι' αυτό έρχεται από κάθε γωνιά ως εδώ προσκυνητής, με πόθο ν' ανακαλύψει την απαρχή, ν' ακολουθήσει τα βήματα της υπερκόσμιας πορείας.

Τα αγιασμένα αχνάρια του, τα χαραγμένα πάνω στα καλντερίμια της Κόνιτσας μοσχοβολούν την αγωνία και τον αγώνα του να βαδίσει ταπεινά μα ανόθευτα, απλά μα ασυμβίβαστα. Αυτός ο αγώνας κι η σωτήρια αγωνία είναι που τον έκαναν ακένωτο δοχείο Θείας Χάριτος και –μέσα στην εκούσια υλική πτωχεία του– πάμπλουτο σε πνευματικά χαρίσματα, όπου κι αν πήγε.

Σου 'παν δεν ζει, δεν είναι πια εδώ.

Σε γέλασαν. Οι Άγιοι ποτέ δεν φεύγουν...

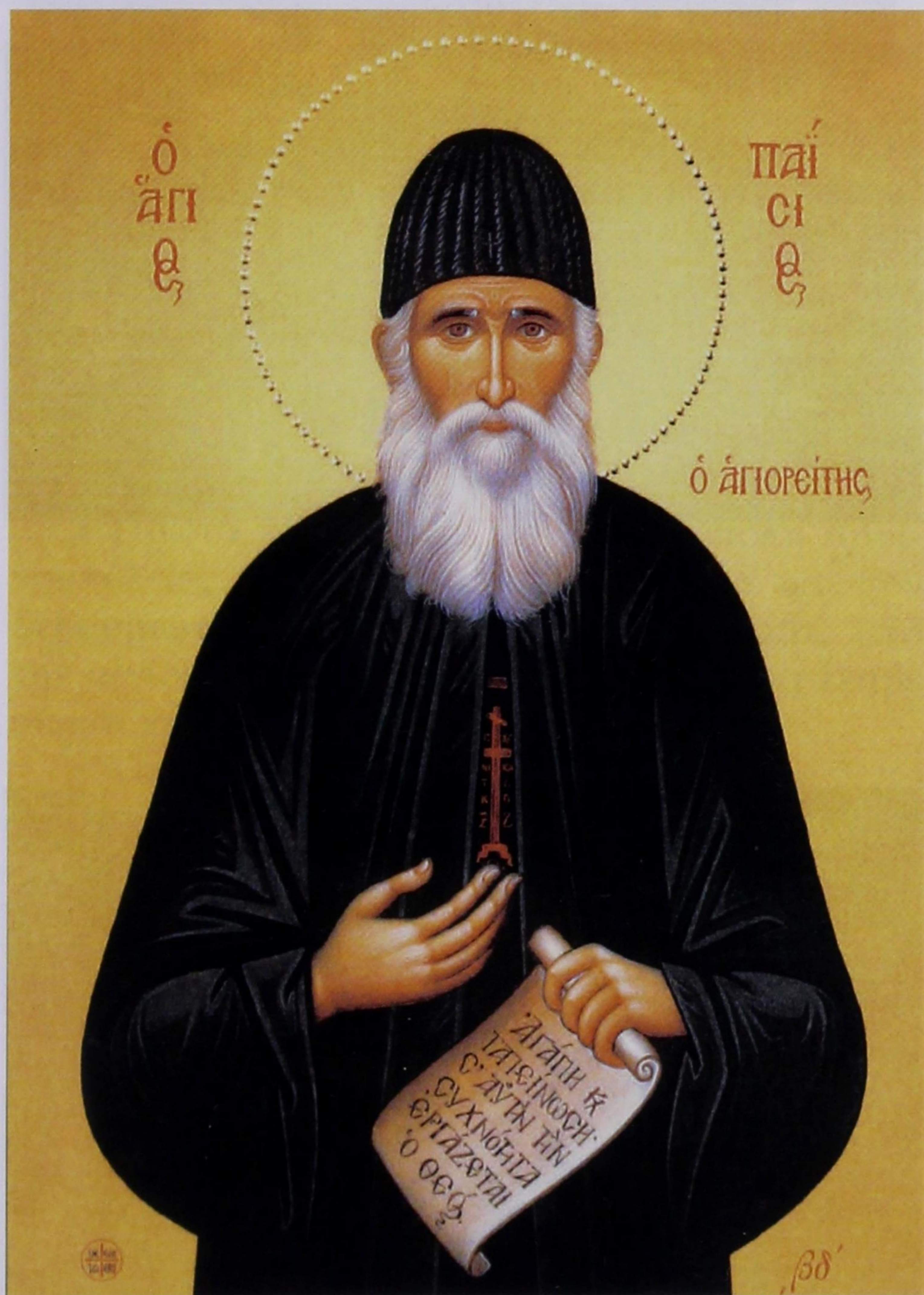
Η ύπαρξη του, ένα με το φως, περνά ανάμεσα απ' των πεύκων τις βελόνες κι αποζητά ψυχές να ρίξει φως.

Τα βήματα στο πέτρινο γεφύρι ακόμα αντηχούν, συγχρονισμένα με την προσευχή...

«Κύριε Ιησού Χριστέ, ελέησόν με τον αματωλό, ελέησε την οικουμένη»...

Μη σε μπερδεύει το θρόισμα του πλάτανου ή το κελάρυσμα του γάργαρου νερού. Αν αφεθείς στην ησυχία και στην σιωπή, μεσ' στη γαλήνη που τρυπά το παραπέτασμα του φθαρτού κόσμου, θ' ακούσεις καθαρά αυτά τα βήματα να σε καλούν, να προσκαλούν. Όχι απλά να θαυμάσεις, μα να μιμηθείς, ν' ακολουθήσεις αυτήν την ατελείωτη φωτεινή σειρά, κρίκος της ίδιας αλυσίδας. Πρώτος της κόμπος ο Χριστός, Άγιοι μυριάδες από πίσω. Άγιος Αρσένιος, Όσιος Παΐσιος, κι ύστερα εσύ, συνοδοιπόρος στον δρόμο για τον Ουρανό...

Κι ίσως τότε να μη διστάζεις πια. Για να κινήσει κανείς, δεν χρειάζεται παρά ένα μονάχα βήμα...

*Ο υπό ανέγερση ναός του Οσίου Παϊσίου
στο μοναστήρι του Στομίου*

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Κάθε φορά που ένα έργο τελειώνει, νιώθω απαραίτητη την ανάγκη να ευχαριστήσω όσους συνέδραμαν προσφέροντας την πολύτιμη βοήθειά τους, κάνοντας το φορτίο μου πιο ελαφρύ. Στην προκειμένη περίπτωση, θα πρέπει να ξεκινήσω από αυτούς στους οποίους ανήκει η αρχική σύλληψη της ιδέας αυτού του βιβλίου.

- Πρώτα-πρώτα, την Ιερά Μητρόπολη Δρυϊνουπόλεως Πωγωνιανής και Κονίτσης και τον Σεβασμιώτατο μητροπολίτη κ. κ. Ανδρέα, υπό την αιγίδα του οποίου αυτή η προσπάθεια έλαβε σάρκα και οστά και

- Τον Δήμο Κόνιτσας που θεώρησε τον Άγιο ένα μεγάλο κεφάλαιο για την πόλη και φρόντισε τόσο για την υλοποίηση όσο και για την έκδοση του βιβλίου. Προσωπικά τον Δήμαρχο κ. Ανδρέα Παπασπύρου και τον Αντιδήμαρχο κ. Γιώργο Καλλιντέρη για την αδιάλειπτη συμπαράστασή τους σε όλη τη διάρκεια της προσπάθειας να συγκεντρωθούν και να καταγραφούν τα απαραίτητα στοιχεία.

- Τον σημερινό ηγούμενο της Ιεράς Μονής Στομίου πατέρα Κοσμά Σιώζο, που μας πλούτισε με τη γνώση και τις εμπειρίες του.

- Τις φιλόλογους κ. Σταματία Γούση και κ. Άννα Σαββίδου για την επιμέλεια του κειμένου.

Θα πρέπει, μάλιστα, να με συγχωρέσουν για την ηθελημένη παράβαση μερικών –λίγων ευτυχώς– ορθών υποδείξεών τους. Εννοώ την εμμονή μου, παρά την επιταγή των σύγχρονων γραμματικών κανόνων, να διατηρώ στη λέξη «δεν» το «ν» ώστε να διακρίνεται από το αναφορικό «δε» ή να μην αντικαθιστώ την συγκεκριμένη λέξη «μεσ'» με το «μες» που έχει –κατά την γνώμη μου λάθρα– εισχωρήσει στο ελληνικό λεξικό. Ελπίζω να μην τις στεναχώρησα και τονίζω σε όποιον επισημάνει τα πιο πάνω λάθη, ότι είναι δικής μου επιλογής. Επιλογή ήταν και η απόφαση να σεβαστώ τη γραμματική του Αγίου Παϊσίου, ο οποίος έγραφε το «Κοιμητήρι» με κάπα κεφάλαιο, γιατί είχε μέσα, όπως έλεγε, τόσους πολλούς σταυρούς.

- Τους κ. κ. Ηλία Ανδρέου, Γιάννη Κορτσινόγλου, Γιάννη Μέμο, Κώστα Νικολόπουλο, Παντελή Κουκέση, Ευάγγελο Μπούνα, Νικόδημο Καλλιντέρη και, φυσικά, την οικογένεια Εξνεπίδη για την παραχώρηση φωτογραφικού υλικού.

- Τον κ. Μιχαήλ Βακάρο και τον κ. Αθανάσιο Σταύρου για την παραχώρηση κάποιων δικών τους φωτογραφιών.

- Τέλος, αμέτρητες ευχαριστίες οφείλω στους Κονιτσιώτες που, εκτός από την πόρτα τους μου άνοιξαν και την καρδιά τους και μου εμπιστεύθηκαν μνήμες χαραγμένες εκεί. Τους αναφέρω αλφαβητικά:

Αθανασίου Πρόδρομος, Γκάσιος Διονύσιος,

Γκούτσιου Ελένη, Εξνεπίδου Αντωνία, Εξνεπί-
 δου Ναταλία, Ευαγγέλου Σωτήριος, Ζδράβος
 Κώστας, Κίτσιος Βασίλης, Κίτσιου Γεωργία,
 Κορτσινόγλου Δημήτριος, Κυρίτσης Κώστας,
 Λώλια Ευθαλία, Μπούνας Ευάγγελος, Πηγαδάς
 Τάσος, Σέρρα Ειρήνη, Σέρρας Παύλος, Σιχλιμοί-
 ρης Κώστας, Τάσσιος Θωμάς, Τζινέρης Παντε-
 λής.

Σημειώσεις

1. Από την εισαγωγή του βιβλίου του «Ο πατήρ Αρσένιος ο Καππαδόκης» σελ. 17.

2. Από την εισαγωγή του βιβλίου του «Ο πατήρ Αρσένιος ο Καππαδόκης» σελ. 18.

3. Από το βιβλίο του «Αγιορείται πατέρες και αγιορείτικα» σελ. 154.

4. Ανταλλαγή πληθυσμών σύμφωνα με τη Συνθήκη της Λωζάννης, δηλαδή τη συνθήκη ειρήνης ανάμεσα στην Τουρκία, την Ελλάδα και άλλες χώρες που συμμετείχαν στον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο. Υπογράφηκε στις 24 Ιουλίου 1923 στη Λωζάννη της Ελβετίας μετά από 7,5 μήνες διαβουλεύσεων. Καθόριζε τα όρια της μετα-οθωμανικής Τουρκίας και, μεταξύ άλλων, προέβλεπε την ανταλλαγή πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας.

5. Καπιά = κάπες, καλύμματα.

6. Μητέρα προσκυνήτρια.

7. Από το βιβλίο του Οσίου Παϊσίου «Ο πατήρ Αρσένιος ο Καππαδόκης», σελ. 63-64.

8. Ο κεντρικός ναός των Φαράσων ήταν αφιερωμένος στους Αγίους Βαραχήσιο και Ιωνά.

9. Μερσίνα: παραλιακή πόλη στα νότια της Μικράς Ασίας κοντά στα Άδανα.

10. Ο Άγιος Αρσένιος πολύ πριν από την Μικρασιατική καταστροφή είχε ειδοποιήσει τους Φαρασιώτες ότι θα φύγουν για την Ελλάδα και να μην ξανοίγονται. Ακόμη, είχε προειδεί ότι μόλις φτάσουν στην Ελλάδα θα σκορπίσουν, όπως επίσης ότι ο ίδιος θα ζήσει σαράντα μέρες μόνο και θα πεθάνει σ' ένα νησί. Από το βιβλίο του Οσίου Παϊσίου «Ο πατήρ Αρσένιος ο Καππαδόκης» σελ. 68.

11. Από το βιβλίο του «Αγιορείται πατέρες και αγιορείτικα» σελ. 165.
12. Μονολόγιστη ευχή: Κύριε Ιησού Χριστέ ελέησόν με.
13. Συστατικά θυμιάματος κατά την Παλαιά Διαθήκη.
14. Από το βιβλίο του Οσίου Παϊσίου «Ο πατήρ Αρσένιος ο Καππαδόκης» σελ. 71.
15. Ματθ. Ζ', 7.
16. Κάτι σαν τη «μακριά γαϊδούρα».
17. Από το βιβλίο του Αθ. Ρακοβαλή «Ο πατήρ Παΐσιος μου είπε...» σελ. 150.
18. Α' Κορ. ΙΑ', 1.
19. Από το βιβλίο του «Αγιορείται πατέρες και αγιορείτικα» σελ. 164.
20. Από το βιβλίο του «Αγιορείται πατέρες και αγιορείτικα» σελ. 165.
21. Ε.Δ.Ε.Σ. Εθνικός Δημοκρατικός Ελληνικός Σύνδεσμος. Αντιστασιακό κίνημα που ιδρύθηκε τον Σεπτέμβριο του 1941. Αρχηγός ο Ναπολέων Ζέρβας.
22. Ε.Λ.Α.Σ. Ελληνικός Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός. Αντιστασιακό κίνημα που ιδρύθηκε τον Φεβρουάριο του 1942 από το Κ.Κ.Ε.
23. Όσιος Παΐσιος, από το βιβλίο «Περί προσευχής» σελ. 34.
24. Όπως ο ίδιος καταθέτει στο βιβλίο «Περί προσευχής» σελ. 28.
25. Από το βιβλίο του Ιερομονάχου Ισαάκ, «Βίος Γέροντος Παϊσίου του Αγιορείτου» σελ. 70.
26. Ματθ. ΚΕ' 40.
27. Μάρκ. Θ' 35.
28. Γαλ. Β', 20.
29. Από το βιβλίο του «Αγιορείται πατέρες και αγιορείτικα» σελ. 155.
30. Το χωριό Καλλιθέα, το οποίο στην κατοχή είχε καεί από τους Γερμανούς και, αργότερα, είχε βομβαρδιστεί.
31. Όπως ο ίδιος λέει, στο βιβλίο «Περί προσευχής» σελ. 226.

32. Α΄ Κορ. ΙΓ΄, 5.

33. Από το βιβλίο του «Αγιορείται πατέρες και αγιορείτικα» σελ. 151.

34. Από το βιβλίο «Βίος Γέροντος Παϊσίου του Αγιορείτου» Ιερομόναχου Ισαάκ.

35. Από το βιβλίο «Ο πατήρ Παΐσιος μου είπε...» Αθανασίου Ρακοβαλή.

36. Από το βιβλίο του «Αγιορείται πατέρες και αγιορείτικα» σελ. 165.

37. Από το βιβλίο του «Επιστολές» σελ. 21.

38. Από το βιβλίο του «Επιστολές» σελ. 17-18.

39. Από το βιβλίο του «Επιστολές» σελ. 19.

40. Ασκητική συνήθεια μοναχών και λαϊκών να μην βάζουν τίποτε στο στόμα τους από το πρωί μέχρι την ενάτη ώρα, δηλαδή τις 3 μ.μ. οπότε τρώνε το μοναδικό –συνήθως– γεύμα της ημέρας.

41. Από το βιβλίο του «Επιστολές» σελ. 29.

42. Από το βιβλίο του «Αγιορείται πατέρες και αγιορείτικα» σελ. 7.

43. Από το βιβλίο του «Αγιορείται πατέρες και αγιορείτικα» σελ. 68.

44. Από το βιβλίο του «Επιστολές» σελ. 26.

45. Κατασκευάστηκε στα 1870-71 από τον πρωτομάστορα Ζιώγα Φρόντζο από την Πυρσόγιαννη και το τσούρμο του. Έχει μήκος 40 μέτρα και ύψος 20 μέτρα. Αντικατέστησε τις ξύλινες κατασκευές γεφύρωσης που συχνά παρασέρνονταν από τα φουσκωμένα νερά του Αώου, αφήνοντας την πόλη απομονωμένη.

46. Κατά την απελευθέρωση της Ηπείρου στον Α΄ Βαλκανικό πόλεμο στα 1912-13, ο Τζαβήτ Πασάς έδωσε εντολή να ανατιναχθεί το γεφύρι. Κάποιοι βοσκοί, με υπόδειξη του Μητροπολίτη Κόνιτσας Σπυρίδωνα Βλάχου, ο οποίος είχε οργανώσει την αντίσταση των κατοίκων, κατάφεραν να απομακρύνουν αρκετά από τα εκρηκτικά κι έτσι η ζημιά που επήλθε ήταν περιορισμένη.

47. Κράπα ονομάζεται το πέτρινο βουνό στα Μαστο-

ροχώρια της Ηλείου. Οι πέτρες του ήταν το υλικό όπου εκπαιδεύονταν οι νέοι πετράδες.

48. Ξενιτεία: από τις βασικές αρχές του μοναχισμού. Ανεπίστρεπτη απομάκρυνση από όλα όσα υπάρχουν στην πατρίδα μας, περιουσία, συνήθειες, κατά σάρκα συγγενείς, ώστε ο μοναχός να ενσωματωθεί στην μεγάλη οικογένεια του Θεού. Κατά την κλίμακα του Αγίου Ιωάννη του Σιναΐτη η ξενιτεία είναι κρυμμένη σοφία, αφανέρωτη σύνεση, άρνηση κενοδοξίας.

49. Παλαιομονάστηρο: Λέγεται ότι απέναντι ακριβώς από το Στόμιο, στην πλευρά του Σμόλικα, υπήρχε παμπάλαιο ανδρικό μοναστήρι. Ο θρύλος λέει ότι η εικόνα της Παναγίας χανόταν κατ' επανάληψη και βρισκόταν μαζί μ' ένα καντήλι στην απέναντι πλευρά, στο σημείο όπου είναι χτισμένος ο σημερινός ναός. Αφού αυτό ήταν το θέλημα της Παναγίας, ο ηγούμενος Κωνσταντίνος και ο μοναχός Παΐσιος έχτισαν το νέο μοναστήρι στη θέση που βρίσκεται σήμερα. Κατ' άλλους, το Παλαιομονάστηρο προϋπήρχε στην ίδια θέση με τη σημερινή μονή.

50. Ψαλμός 83, 1-2 Οι στίχοι αυτοί βρίσκονται σήμερα χαραγμένοι στο υπέρθυρο της εισόδου, αν και τότε η επιγραφή δεν υπήρχε.

51. Ρέμα στη διαδρομή προς το μοναστήρι.

52. Το 1952 η Εκκλησία της Ελλάδος ήρθε σε συμφωνία με την Πολιτεία και παραχώρησε το μεγαλύτερο μέρος της κτηματικής της περιουσίας για να διανεμηθεί σε ακτήμονες.

53. Δρακόλιμνη: Μια από τις αλπικές λίμνες που υπάρχουν στα βουνά της Ηλείου, γνωστή για τους αλπικούς τρίτωνες που φιλοξενεί στα νερά της. Βρίσκεται στα υψίπεδα της Τύμφης σε υψόμετρο 2.050 μ. ΒΑ της κορυφής Αστράκας και ΒΔ της κορυφής του Πλόσκου. Έχει σχήμα ελλειψοειδές και έκταση περίπου 8 στρ. Η πρόσβαση είναι δυνατή μόνο με τα πόδια. Απέχει 5,5 ώρες πεζοπορίας από την Ι.Μ. Στομίου, 1 ώρα από το καταφύγιο της Αστράκας και 4 ώρες από το Μικρό Πάπιγκο.

54. Χαλιάδες: σημεία όπου οι ψηλές πέτρες κατεβάζουν νερό και καταστρέφουν το μονοπάτι.

55. Η Ιερά Μονή Στομίου είναι αφιερωμένη στο Γενέθλιο της Θεοτόκου και εορτάζει στις 8 Σεπτεμβρίου.

56. Από το βιβλίο του Αγίου Παϊσίου «Ο πατήρ Αρσένιος ο Καππαδόκης» σελ. 7, όπως ο ίδιος διηγείται τα της ανακομιδής.

57. Ψαλμός 41, 2 ο στίχος αυτός είναι χαραγμένος σε εντοιχισμένο μάρμαρο στη βρύση της Λεπτοκαρυάς.

58. Από το βιβλίο του «Ο πατήρ Αρσένιος ο Καππαδόκης» σελ. 62.

59. Από το βιβλίο του «Αγιορείται πατέρες και αγιορείτικα» σελ. 152.

60. Σταυραετός. Ο μικρότερος σε μέγεθος ευρωπαϊκός αετός. Διαθέτει μεγάλη ταχύτητα και ευελιξία. Πετάει συνήθως για πολλές ώρες πάνω από τις κορυφές των δέντρων ή και μέσα από αυτά. Μεταναστευτικό πτηνό, έντονα μοναχικό. Οφείλει το όνομά του στο σταυρό από λευκά πούπουλα που σχηματίζεται όταν έχει τα φτερά ανοιχτά, στο ύψος της ωμοπλάτης.

61. Στην Ιερά Μονή Στομίου υπάρχουν μέχρι σήμερα, τμήμα του βυζαντινού τέμπλου, το βημόθυρο της βόρειας πύλης του Ιερού, όπως και οι αχρονολόγητες εικόνες του Χριστού και της Παναγίας μπροστά από το τέμπλο.

62. Όπως ο ίδιος λέει στο βιβλίο «Περί προσευχής» σελ. 177.

63. Από το βιβλίο ιερομονάχου Ισαάκ «Βίος Γέροντος Παϊσίου του Αγιορείτου» σελ. 171.

64. Όπως ο ίδιος επισημαίνει στο βιβλίο «Πάθη και αρετές» σελ. 236.

65. Γκαμήλα, η κορυφή της Τύμφης.

66. Στη λειψανοθήκη αυτή που χρονολογείται απ' το 1295 μ.Χ. υπάρχουν λείψανα των Αγίων: Μεγάλου Βασιλείου, Ιωάννου του Χρυσοστόμου, Αλυπίου του Κιονίτου, οσιομάρτυρος Σαμωνά του εξ Εδέσσης, Αγίου Κοσμά και Αγίου Νείλου.

67. Παραβολή του καλού Σαμαρείτη Λουκ. Ι', 30-37.

68. Από το βιβλίο του «Αγιορείται πατέρες και αγιορείτικα» σελ. 154.

69. Χατζηδιγενής ήταν το παλαιό επώνυμο του πατέρα του Αγίου, πριν εξαναγκαστεί για ασφάλεια να το αλλάξει σε Εζνεπίδης.

70. Χοντρά δοκάρια οροφής.

71. Α' Ιω. Δ', 16.

72. Ιω. ΙΔ', 6.

73. Από το βιβλίο «Με πόνο κι αγάπη για τον σύγχρονο άνθρωπο» σελ. 347.

74. Πρόχειρη πόρτα της στοιχειώδους περιφραξης του αυλόγυρου με καρφωμένα δυο ξύλα που στερεωνόταν μ' ένα κομμάτι σύρμα.

75. Από το βιβλίο «Με πόνο και αγάπη για τον σύγχρονο άνθρωπο» σελ. 85.

76. *«Διατί τοῦτον τό μύρον οὐκ ἐπράθη τριακοσίων δηναρίων καί ἐδόθη πτωχοῖς; Εἶπε δέ τοῦτο οὐχ ὅτι περί τῶν πτωχῶν ἔμελεν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτης ἦν, καί τό γλωσσόκομον εἶχε καί τά βαλλόμενα ἐβάσταζεν»* (Ιω. ΙΒ', 5-6)

77. Via Dolorosa = οδός οδύνης. Ονομασία που έδωσαν οι παπικοί στη διαδρομή του Κυρίου από το Πραιτώριο ως τον Γολγοθά την ημέρα της Σταύρωσης.

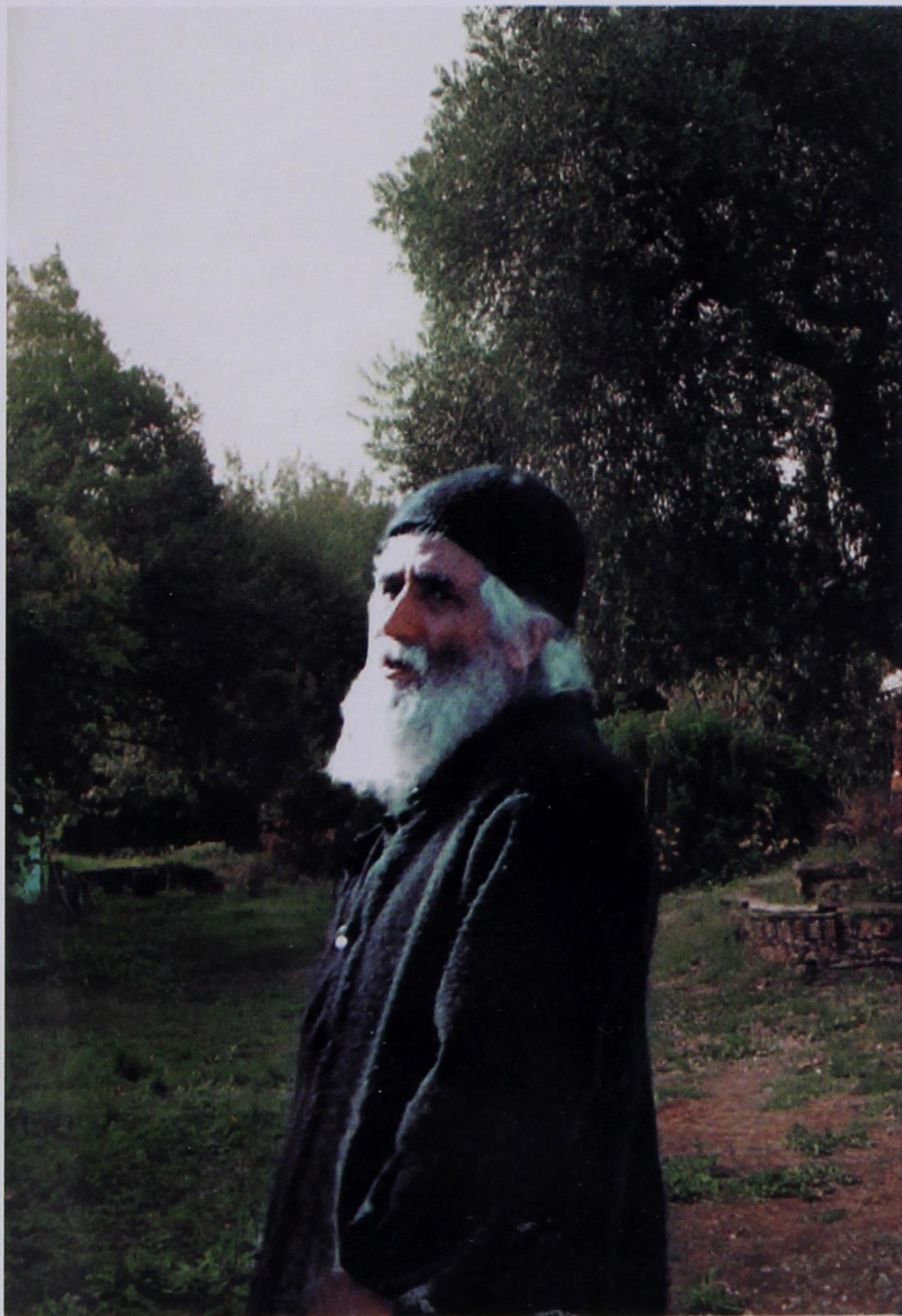
78. Ο Άγιος Παΐσιος κοιμήθη στις 12 Ιουλίου 1994. Η Εκκλησία όρισε να τιμάται η μνήμη του την ημέρα της κοίμησής του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- (Αγίου) Παϊσίου μοναχού: Ο πατήρ Αρσένιος ο Καππαδόκης, εκδ. Γυναικείον Ιερόν Ησυχαστήριον Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος, Σουρωτή Θεσσαλονίκης 1989
- (Αγίου) Παϊσίου μοναχού: Αγιορείται Πατέρες και αγιορείτικα, εκδ. Γυναικείον Ιερόν Ησυχαστήριον Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος, Σουρωτή Θεσσαλονίκης 1993
- (Αγίου) Παϊσίου μοναχού: Επιστολές, εκδ. Γυναικείον Ιερόν Ησυχαστήριον Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος, Σουρωτή Θεσσαλονίκης 1994
- Γέροντος Παϊσίου Αγιορείτου: Λόγοι Α΄ Με πόνο και αγάπη για τον σύγχρονο άνθρωπο, Ιερόν Ησυχαστήριον Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος, Σουρωτή Θεσσαλονίκης 1998
- Γέροντος Παϊσίου Αγιορείτου: Λόγοι Β΄ Πνευματική αφύπνιση, Ιερόν Ησυχαστήριον Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος, Σουρωτή Θεσσαλονίκης 1999
- Γέροντος Παϊσίου Αγιορείτου: Λόγοι Γ΄ Πνευματικός αγώνας, Ιερόν Ησυχαστήριον Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος, Σουρωτή Θεσσαλονίκης 2001
- Γέροντος Παϊσίου Αγιορείτου: Λόγοι Δ΄ Οικογενειακή ζωή, Ιερόν Ησυχαστήριον Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος, Σουρωτή Θεσσαλονίκης 2002

- Γέροντος Παϊσίου Αγιορείτου: Λόγοι Ε΄ Πάθη και αρετές, Ιερόν Ησυχαστήριο Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος, Σουρωτή Θεσσαλονίκης 2006
- Γέροντος Παϊσίου Αγιορείτου: Λόγοι ΣΤ΄ Περί προσευχής, Ιερόν Ησυχαστήριο Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος, Σουρωτή Θεσσαλονίκης 2012
- Ιερομονάχου Ισαάκ: Βίος Γέροντος Παϊσίου του Αγιορείτου εκδ. Άγιον Όρος 2004
- Ιερόν Ησυχαστήριο Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος: Ο Άγιος Παΐσιος ο Αγιορείτης, εκδ. Ιερόν Ησυχαστήριο Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος, Σουρωτή Θεσσαλονίκης 2015
- Αθανασίου Ρακοβαλή: Ο πατήρ Παΐσιος μου είπε..., Θεσσαλονίκη 2013
- Πρεσβ. Διονυσίου Δ. Τάτση: Μοναστήρια της Επαρχίας Κονίτσης, Θεσσαλονίκη 1987
- Πρεσβ. Διονυσίου Δ. Τάτση: Γνωριμία με την Επαρχία Κονίτσης, Κόνιτσα 1993
- Πρεσβ. Διονυσίου Δ. Τάτση: Η Ιερά Μονή Στομίου Κονίτσης και ο γέροντας Παΐσιος, Κόνιτσα 2008
- Ιερέως Γεωργίου Παϊσίου: Μικρά συμβολή εις την ιστορίαν της εκκλησιαστικής επαρχίας Βελλάς και Κονίτσης, Ιωάννινα 1969
- Δρ Αλεξάνδρου Κορακίδη: Η Βελλά της Ηπείρου, Η μεσαιωνική πόλη η επισκοπή και μητρόπολη και οι ι. μονές της, Ιστορία μιας χιλιετίας (ca 904-1936), εκδ. Δωδώνη

Άγιος Παΐσιος ο Αγιορείτης

«ΝΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΙΚΗ» ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ - ΤΣΟΛΕΡΙΔΗ Ο.Ε

ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ ΟΦΦΣΕΤ

ΑΧΕΛΩΟΥ 6 - ΤΗΛ.: (2310) 542940, 522503 - FAX: 542940 - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

57433

KON